

Pokol Béla

EU RÓPA VEGNAPJAI

*A demográfiai
összeroppanás
következményei*

POKOL BÉLA
EURÓPA VÉGNAPJAI
A demográfiai összeroppanás
következményei

Pokol Béla

EURÓPA VÉGNAPJAI
*A demográfiai összeroppanás
következményei*

Kairosz Kiadó ♦ Budapest, 2011

© Pokol Béla, 2010
© Kairosz Kiadó, 2010

Borítóterv: Őri Kiss István
A szöveget gondozta: Pethő Bálint

ISBN: 978 963 662 476 7

A kiadásért felel BEDŐ GYÖRGY,
a KAIROSZ KIADÓ ügyvezetője 1134 Budapest,
Apály u. 2/b
www.kairosz.hu

Nyomdai előkészítés:
KROPKÓ GÁBOR

Nyomta és kötötte:
A. D. 2001 Kft., Győr

Felelős vezető:
ILLÉS ZOLTÁN

TARTALOM

ELŐSZÓ	7
I. FEJEZET	
Bevezető elemzések	
1. <i>Oswald Spengler: Európa hanyatlásának előrejelzése</i>	15
2. <i>Az európai országok születési statisztikája és demográfiai kilátásai 2050-ben</i>	28
	28
II. FEJEZET	
Közép-Kelet-Európa demográfiai összeroppanása	33
1) <i>Bulgária</i>	34
2) <i>Szlovákia</i>	38
3) <i>Románia</i>	44
4) <i>Csehország</i>	48
5) <i>Magyarország</i>	53
6) <i>Kelet-közép-európai összértékelés</i>	66
III. FEJEZET	
Nyugat-Európa iszlámosodása	71
1) <i>Németország demográfiai kilátásai</i>	72
2) <i>Franciaország arab és észak-afrikai tömegei</i>	79
3) <i>Nagy-Britannia demográfiai kilátásai</i>	85
4) <i>Svájc demográfiai kilátásai</i>	94
5) <i>Ausztria demográfiai kilátásai</i>	98
6) <i>Hollandia iszlámosodása</i>	101
7) <i>Belgium iszlámosodási helyzete</i>	106
8) <i>Dánia és a skandináv országok iszlámosodása</i>	108
9) <i>Dél-Európa: Olaszország, Spanyolország és Portugália bevándorlói</i>	113
	113

IV. FEJEZET

A demográfiai átrendeződés összeurópai értékelése	125
1. <i>A migrációs szivattyú működése</i>	126
2. <i>A nyugat-európai országok demográfiai átrendeződése</i>	138

V. FEJEZET

Az Egyesült Államok hispanizálódása	149
1) <i>A hispanizálódás sajátosságai</i>	151
2) <i>Az afro-amerikaiak és az iszlám csoportok</i>	157
3) <i>Az amerikai zsidóság demográfiai átalakulása</i>	160
4) <i>Észak-Amerika hispanó és angló társadalma</i>	165

VI. FEJEZET

A demográfiai összeroppanás okai és az elhárítás lehetősége	171
1) <i>A negatív folyamatok elháríthatósága</i>	172
2) <i>Az európai demográfiai összeroppanás okai</i>	185
Kitekintés – Sarrazin sokkhatású könyve	196
IRODALOM	207

ELŐSZÓ

A könyv a morálelmélet terén elvégzett korábbi kutatásaim leágazásaként jött létre. A *Morálelméleti vizsgálódások* című kötetem befejezése után nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a domináns médiában és értelmiségi háttérében elterjedt „rasszistázás” morálja elméletileg tarthatatlan. Ez az európai népek sok száz éves közmoráljának elvetésén nyugszik, melynek helyére az igazságosság egy megcsonkított verzióját állították, mint a magasabb rendű „univerzális” morált. A felismerés félretolta bennem a korábbi elfojtásokat, a cigányság és a többségi társadalom közötti viszonyok tisztább végiggondolására sarkallt, majd – túllépve a magyar cigányság helyzetén – a többi kelet-közép-európai ország cigányságáról is elkezdtem anyagot gyűjteni. A térségben mindenhol 80-90%-os a cigányság munkanélküliségi aránya már a rendszerváltás óta, mert a teljesítményorientált kapitalista viszonyok között a cigányság munkakultúrája, családi szocializációja és ebből fakadóan az oktatásuk sikertelensége stb. alkalmatlanná teszi őket arra, hogy komolyabb számban egy kicsit is magasabb szintű munkára alkalmazzák őket; körükben a bűnözés aránya mindenhol sokszorososa a többségi lakosságénak, születési hajlandóságuk háromszorosa-négyszerese a nem cigány népességhez viszonyítva. A cigányság helyzetét a teljes térségben együtt szemlélve nyilvánvalóvá válik, hogy illúziókat kerget az, aki csak a saját országán belül vizsgálódik, és úgy értékeli, hogy a „véletlenek”, az állami szervek „oda nem figyelése” és a többségi társadalom „kirekesztő magatartása” hozza létre a cigánykérdést, amiből logikusan eredne,

hogy az államnak csak jobban oda kell figyelni rájuk, a többségi lakosság rasszizmusát felvilágosítással vissza kell szorítani stb., s ezzel az „elnyomott” etnikum helyzete megoldódik. Összehasonlító alapon vizsgálódva és mindenhol ugyanazokkal a problémákkal szembesülve azonban magától jön a felismerés, hogy sokkal mélyebb gyökerű okokkal állunk szemben, így a pusztán „jogvédelemre”, illetve a „rasszizmus elhárítására” koncentrált cigánypolitika vakvágányt jelent. A gondok összehasonlító feltárásából hamar láthatóvá válik, hogy komolyabb mértékben nem lehet a cigányság munkanélküliségét csökkenteni, így jó részük csak az állami költségvetésből finanszírozott segélyekből, illetve a családi pótlékból tud megélni. Magas születési rátájuk azonban következő gondolatként már azt is felveti, hogy egy idő után összeroppan az érintett országok állami költségvetése. Ez elsősorban Bulgáriát, Romániát, Szlovákiát, Magyarországot és – kisebb mértékben – Csehországot érinti, mert a cigányság létszáma ezekben az államokban ér el jelentősebb arányt a többségi lakossághoz képest. Ez a kérdés pedig felveti a cigányságot eltartó többségi társadalom létszámának alakulását, hisz a népességfogyás egész Európában már évtizedek óta közismert, s – Kelet-Közép-Európa cigánykérdését is együtt szemlélve ezzel – különösen drámai képet mutat. A fogyás miatt zsugorodó költségvetési bevételek még a cigányság mai létszáma mellett is összeroppantanák az állami büdzsét egy idő után, ám a növekvő – kb. 30–40 év alatt megduplázódó – cigány lakosság esetén ez még gyorsabban bekövetkezik. Így szemlélve az érintett országokat kiszámítható, hogy 2050 felé közeledve kikerülhetetlen összeomlások várhatók: az előregezés miatt növekvő nyugdíjas rétegek nyugdíjai finanszírozhatatlanná válnak, a megduplázódó cigányság forrás nélkül marad-

va pedig éhezésre számíthat, és a már eddig is óriási mértékű bűnelkövetési hajlandóságukat túlszárnyaló, tömeges fosztogatásaik előre láthatóak.

Ha egész Kelet-Közép-Európát nézzük, sokkal komorabb jövőkép tűnik fel az elemző előtt – szemben azzal, mintha csak egy országban vizsgálnánk. Rögtön felmerül azonban az Európai Unió „mentő keze” után nyúlás lehetősége is, hisz mégiscsak az Unió tagjai vagyunk, vagyis a mi gondunk az ő gondjuk is. A „megmentő” Nyugat azonban – részben más okok miatt – legalább akkora bajban van, mint a keleti uniós országok. A népességfogyás egész Európa gondja, s míg a keleti uniós országokban ezt a cigánykérdés súlyosítja, addig a gazdagabb nyugati államokban a befogadott muszlim lakosság rohamosan növekvő létszáma és integrációs problémái teszik a kérdést elsőrendű problémává. A nyugati nagyvárosokban már ma is százezres és milliós muszlim közösségek élnek párhuzamos társadalmakban – a többségi társadalmak kultúrájával, szokásaival és elvárásaival a legellenségesebb módon szemben állva –, akik magas születési rátájuk következtében a 2050-es évekre a legtöbb városban már többséget alkotnak majd az előregedő és zsugorodó létszámú európai gyökerű lakossághoz képest. Ezek a problémák a mindennapokban már több éve érezhetőek voltak a széles tömegek számára, azonban a domináns média és a véleményformáló szellemi körök – éppúgy, ahogy itthon a cigánykérdést illetően – megtiltották őszinte megvitatásukat, és rasszizmussal vádolták meg azokat, akik fel merték vetni őket. Az elfedett, növekvő problémák azonban robbanásszerűen kitörték az ezredforduló környékén. Eleinte a média és a politikai elit „populista” pártokként marginalizálta azokat az erőket, amelyek ezekkel a problémákkal foglalkoztak a programjukban.

Ezeknek a pártoknak növekvő számú szimpatizánsai láttán azonban világossá vált, hogy a „kényes” témák megkerülhetetlenek, ezért egy idő után az említett kérdésekről a nagy pártok és pártvezérek is elkezdtek nyilvánosan beszélni. Ebben nagy szerepet játszott 2010-ben a német szociáldemokrata bankvezető, Thilo Sarrazin könyve, amely a legkendőzetlenebbül a közép-pontba emelte a Nyugat és Németország iszlámosodásának kérdését, illetve ennek veszélyeit. Bár eleinte ő is megkapta a szokásos „rasszista” jelzőt és az idegengyűlölő primitív tömegek szintjére lesüllyedés vádját, de a könyv sikere és a sok-sok millió német támogató véleménye a közvélemény-kutatások szerint meghozta az áttörést. Először Angela Merkel kancellár asszony a németeknél – s vele együtt a német politikai elit jelentős része –, majd David Cameron angol miniszterelnök, rögtön utánuk pedig Sarkozy francia elnök is felsorakozott az iszlámosodás tolerálásának és a multikulturális társadalom hibás tézisének elítélésére. Úgy tűnik, hogy ma már nem lehet a régi módon hallgatni ezekről a problémákról.

A felismerés azonban nem változtat azon a tényen, hogy Európában a többségi társadalomhoz tartozó nők szülési rátájának vészes csökkenése miatt minden következő generációval a felére zsugorodik, előregszik az Európában honos népesség, és nagy térségei kiürülnek. Az iszlámosodás eddigi szabad folyása feltehetőleg visszafogásra kerül majd, a már betelepültek mellé a továbbiak beözönlését korlátozzák, és erősebb kényszerintézkedéseket vetnek be a már betelepült muszlim csoportok integrálódásának fokozására. A keleti uniós országokat ez a fejlemény annyiban érinti, hogy a jövőben gazdag nyugati társaik a szükséges dolgozó tömegek millióit már nem a muszlim országokból, hanem a keleti uniós államokból ösztönzik majd

bevándorlásra. A folyamat már az ezredforduló táján megindult: Romániából, illetve Lengyelországból már az elmúlt néhány évben is három-három millió állampolgár települt ki tartós munkavállalásra a gazdagabb nyugati országokba, Bulgáriából egymillió, és a felmérések szerint még további milliók várják a munkaerőpiac teljes megnyílását az Unión belül. Valamivel kisebb mértékben, de ugyanez a helyzet a szlovákoknál, a magyaroknál és a cseheknél is. Az uniós csatlakozásnál a várakozás az volt, hogy az olcsó munkaerő Kelet-Európába vonzza a nyugati tőkét, és felvirágoztatja ezeket az országokat, ám ténylegesen jellemzőbbé az vált, hogy az itteni munkaerőt szívja el a nyugati államok népességfogyása. Az „agyelszívás” kifejezés erre a jelenségre kevés, mert nem tükrözi a probléma horderejét: a gazdagabb nyugati országok perspektivikusan – a magasan képzettektől a portásokig – minden integrálódni képes munkaerőt elszívnak keleti társaiktól, ezért erre a „népelszívás” a pontosabb kifejezés. Ez azonban azt jelenti, hogy míg Európa demográfiai összeroppanásának következményeit az Európai Unió nyugati fele néhány évtizeddel el tudja tolni – nem 2050 körül, hanem csak a 2100-as évekhez közeledve jön el az összeomlás, illetve az iszlámosodás betetőzése –, addig a keleti uniós országokban felgyorsul az összeroppanás, ugyanis a munkaképes lakosság kitelepülése már a 2030-as évektől végleg ellehetetleníti ezeket az országokat. A nagy küzdelem feltehetőleg inkább azért folyik majd – és erre már az elmúlt években kaptunk példákat –, hogy a forrás nélkül maradt és felduzzadt létszámú kelet-európai cigányság minél nagyobb részét helyben tartsák a nyugati uniós országok, akár sokmilliárdos segélyekkel belépve az itteni összeomlott állami költségvetések helyére. Az elaggott nyugdíjasok milliói, akikre Nyugaton már

nincs szükség, és nem tudnak kimenekülni a fiatalokkal együtt a nyugati országokba, itt maradnak Kelet-Közép-Európában, összezárva a nélkülözhető cigánysággal. Amit ma Magyarország elcigányosodott részeinek öregjei élnek át Borsod, Szabolcs és még számos vidék kis falvaiban, feltehetőleg ugyanezt fogják tapasztalni néhány évtized múlva az egész országban – és egész Kelet-Közép-Európában – az itt maradt akkori öregek, a mai 30–50 évesek. Az uniós belépésre törekedve még csak fel sem merültek ezek az összefüggések a nyilvános vitákban, pedig a demográfusok számára már akkor ismerteknek kellett lenniük.

Így nézve a fejleményeket: a demográfiai összeroppanás következményei az egész európai civilizáció zsákutcába futását vetik fel, mert a keleti uniós országok népeinek elszívása csak elodázza a nyugatiak gondját, ugyanis a népességfogyás „vírusa” az áttelepült kelet-európai lakosságban is ott lapul, így a végső sorsot, az iszlám államokká válást ez sem teszi elkerülhetővé. A női szerep anyaszerep körüli szerveződésének elvetése – ami az elmúlt évszázadban, az 1900-as évek elejétől az elitköröktől lefelé kiindulva terjedt szét az országok egész lakosságában – az európai civilizáció halálos ítéletét már fátummá tette, csak ennek lefolyása és időtartama lehet kérdéses. S mi a helyzet az európai civilizáció amerikai kiterjedésével? Lehet-e, hogy megismétlődik az, ami a római birodalom bukásának két fázisra bomlásakor történt? Az, ami a birodalom nyugati részeinek bukása után Kelet-Róma bizánci birodalom alakjában való továbbélése volt, a mi esetünkben Amerikában ölt testet? Ha a kérdés az érdeklődés előterébe kerül, látható, hogy már több elemzés is született ezzel kapcsolatban: Patrick Buchanan *A nyugat halála* című könyvében már 2002-ben, Samuel Huntington pedig a *Kik vagyunk mi?* című kötetében 2004-ben alaposan kör-

bejárta az itt felmerülő összefüggéseket. Elemzésük után úgy tűnik, hogy az Egyesült Államok hispanizálódása a valószínű jövő Amerika számára: ez az eddigi háromszáz évben itt uralkodó angol protestáns európai kultúrát csak az északibb részen hagyja domináns szerepben, az USA déli részeit pedig – összefonva Mexikóval – spanyol nyelvű, latin-katolikus kultúrává alakítja át. Hogy ez az USA kettészakadását vonja-e maga után a 2050 utáni években, vagy laza konföderációban együtt tud tovább is élni az angoló északi és a hispanó déli rész, a lényegét illetően részletkérdés. Az USA-ba beözönlő mexikói és latin-amerikai hispanók keresztény kultúrájának következtében csak akcentusváltás jöhet létre a korábbi és a jelenleg még domináló angol protestantizmushoz képest, de az európai civilizáció sorsát illetően ez továbbra is a fennmaradást ígéri. Kelet- és Nyugat-Róma bukásának két fázisa tehát a mi esetünkben is valószínű sorsnak mutatkozik.

Érdekes eredményt hozott számomra a demográfiai kérdések elemzése a zsidóság jövőbeli demográfiai helyzetét illetően is. Az európai, tágabban az euro-atlanti társadalmakban a zsidóság kiemelkedő szerepe, a források feletti ellenőrzésben meghatározó posztok birtoklása miatt külön figyelmet érdemel. Jórészt az értelmiségi rétegekhez tartozva a világ zsidósága osztozik az európai népek demográfiai összeroppanásának szomorú kilátásaiban, azonban az ortodox – ezen belül különösen az ultra ortodox – zsidó rétegek vallási előírásokhoz ragaszkodó magatartása következtében teljesen eltérő demográfiai perspektíva is létezik számukra. A *haredi* zsidóság – a pejoratív „ultra ortodox” jelző helyett ezt preferálják önmaguk elnevezésére – ugyanis, a szekuláris zsidóság családjainak egy-két gyermekével szemben, átlagban nyolc-tíz utódot nevel fel a családjában. Így körülbelül

harmincévenként megnégyszerezik létszámukat, illetve hatvan év alatt megtizenhatszorozzák. A napjainkban hozzávetőlegesen tizenhárommilliós zsidóságon belül már nagyjából másfélmillió a haredi zsidók száma, és míg a szekuláris zsidóság – az európai népekkel egyező módon – minden generáció után megfeleződik, addig a haredi zsidók száma a század közepére négyszeresére növekszik. A 2050 utáni években tehát Izrael és a világ zsidóságának nagyobbik része fokozatosan az ultra ortodoxokból áll majd, és nem lehet tudni, hogy ez a demográfiai átrendezés miként érinti a zsidóság hagyományos szerepét az európai – vagy az ezt követő – civilizációs együttesben. A következő oldalak néhány összefüggésben erre is válaszolni kívánnak.

Az előszó lezárásaként szeretném még megköszönni a „családi segítséget” nővéremnek, Újváry Sándornénak, aki a szövegből a nagyobb elírásokat és hibákat lelkiismeretesen kijavította.

I. FEJEZET

Bevezető elemzések

1. Oswald Spengler: *Európa hanyatlásának előrejelzése*

Spengler híres műve, *A Nyugat alkonya* 1922-ben jelent meg. A kor optimista légkörében hatalmas meglepetést és óriási vitát váltott ki, ami az egyik legismertebb könyvvé tette az elkövetkező években. A címe ugyan Európa, a Nyugat alkonyára, hanyatlására utal, tartalmilag azonban a könyv egy óriási tabló a különböző kultúrák, vallások, illetve közösségek történelmi felemelkedéséről és hanyatlásáról, részletes jog-, gazdaság-, gondolkodás- és művészettörténeti elemzések tömegével. Elvetésre kerül benne a szokásos történelemszemléleti sémánk az ókor–középkor–újkor tagolásával, melyben a legkülönbözőbb régi civilizációk mint ókor kerülnek összefoglalásra, és csak az európai kultúra kialakulása szempontjából szelektálva vannak jelen. Spengler több kultúrát (civilizációt) önálló fejlődésében és hanyatlási szakaszának bemutatásával elkülönítve vesz szemügyre. Ezzel lehetővé válik számára, hogy a különböző civilizációk sok ezer éves történelmi menetét nem mint a primitív-től az egyre fejlettebbekké válók sorozatát ragadja meg – így impliciten összehasonlíthatatlanságukból induljon ki –, hanem mint elbukások utáni újrakezdéseket, majd az ugyanazokba a problémákba ismét belebukó civilizációkat. Ezzel a szemlélettel lehetővé válik számára, hogy a történelmi időben legelterjedtebb kultúrák és civilizációk egyes eseményeit mint „kortárs-

kat” mutassa fel. A mezopotámiai, babiloni, perzsa, arab, kínai, indiai, mexikói (benne maja és azték), antik (görög-római) és a nyugati (európai) kultúrák körülbelül ezeréves fejlődésük után hanyatló szakaszba jutottak, majd ebben a hanyatló szakaszukban civilizációvá korcsosultak, amely egy-kétszáz év alatt megszüntette őket, és csak mint „fellahtársadalmak” vegetáltak tovább, emberanyagként szolgálva egy következő felemelkedő kultúrkör közösségei számára. Spengler elemzése szerint az európai kultúra az 1800-as évek elejére jutott el a lehanyatló civilizációs szakaszba. Könyve írása idején (az 1900-as évek elején) száz-kétszáz évet adott ennek a hanyatló civilizációnak a végleges összeroppanás előtt.

A lineáris történelemszemlélet elvetése után az események ciklikus – születő, virágzó, majd lehanyatló – szakaszokba betagolása sokszor merev keretbe ágyazást jelent Spenglernél, melyet jogosan bíráltak már számtalanszor. Ha azonban nem ragaszkodunk mereven Spengler keretéhez, az alap gondolata – a későbbi civilizációkban egy-egy intézmény korábbihoz hasonló szakaszokon végigfutása – termékeny lehet. A vizsgálataimban én például a jog és a jogászszerpek ezeréves római differenciálódása után (kb. Krisztus előtt 450-től Krisztus után 550-ig) a középkori és újkori európai jog 1100-tól 1900-ig tartó menetét elemezve találtam a lényegét tekintve ugyanannak a differenciálódási folyamatnak a megismétlődését.¹ A lineáris történelemszemlélet összehasonlíthatatlanságot sugalló nézőpontját tehát jól lehet korigálni Spengler ciklikusságot és visz-

---

1 Lásd Pokol Béla: Jogelmélet és jogtörténet. In: Acta Universitatis Szegediensis. Acta Juridica et Politica. Tomus LXXII. (Fasciculus 16.) 2009., 411–461. p.

szatéréseket középpontba helyező elemzéseivel, ha időnkénti túlzásait állandóan szem előtt tartjuk.

Az általános filozófiai döntés szintjén van a legnagyobb gond Spengler kiindulópontjaival. Ő ugyanis a valóság fizikai (mechanikai), biológiai, pszichikai és szellemi-társadalmi létszférái közötti viszonyban abból indul ki, hogy az emberi közösségek fizikai-biológiai létalapjuk és pszichikai-érzelmi állapotuk fölé emelkedve a szellemi intézmények kifejlesztésével egyre inkább elszakadnak az erőiket adó alaptól, s ezek a szellemített intézmények és társadalmi mechanizmusok már a dekadencia jelei. Ítélete szerint az egyes kultúrák tájba és fizikai-biológiai feltételei közé beágyazott emberi társadalmi ezzel a szellemített-séggel elerőtlenednek. Amint a parasztság és a vidék – mint az egyes kultúrák eredeti hordozói – háttérbe szorulnak, és megjelenik a város a szellemi polgársággal, már elernyed a kultúra eredeti ereje, és ez a szellemítettség, áthatva az összes intézményt, létrehozza a civilizációvá korszakult kultúra világvárosait. Ez a vég kezdete: a biológiai tájtól és fizikai-biológiai előfeltételeitől elszakadt, szellemített világvárosi civilizációs szakasz a kultúrkör halála előtti korszakot hozza el.² Ehhez képest inkább Nicolai Hartmann e mű megírása utáni évtizedben (1932) alkotott ontológiájával kell egyetérteni, mely a valóság fizikai, biológiai, pszichikai és szellemi létszféráit megkülönböztetve abból indul ki, hogy a földi élet evolúciójában a későbbi fázis magasabb létszférája rá van ugyan utalva az alsóbb létszféra törvényszerűségeinek további működésére – s ennek esetleges összeomlása után maga is megsemmisülne –, de a maga-

2 Lásd Oswald Spengler: A Nyugat alkonya. A világtörténelem morfológiájának körvonalai. I. kötet: Alak és valóság. Budapest, 1995., 23–29. p.

sabb létszféra csak átformálva használja fel az alsóbb létszféra törvényszerűségeit, és így átformálva, ezeken nyugodva egyre tisztában ki tudja bontani saját szférájának törvényszerűségeit.³ A magasabb létszféra kibontakozása így nem jelenti ennek elerőtlenedését, hanem csak ráutaltságát az alsóbb további működésére. Ha azonban ez sérülés nélkül meg tud maradni, akkor a magasabb létszféra újabb erőt és teljesítményt tud felmutatni a fejlődésben. Az emberi társadalmakban a pusztá fizikai-biológiai feltételekbe beágyazódást és az egyes emberek pszichikai-érzelmi reakcióira alapuló szerveződést az egyszerűbb hordatársadalmak fejlődési fokán így javítja fel később „felülről” magas kultúrákká a szellemi-intellektuális képződmények létrejötte. Így a modern európai fejlődés társadalmi Hartmann számára az 1900-as évek elején a szellemítetség magas fokát elérve semmivel sem életképtelenebbek, mint a paraszti Európa korában voltak, ám a szellemített intézmények mindig a biológia-fizikai létfeltételekhez és az egyes emberek milliárdjainak pszichikai állapotához visszakötve tudnak csak működni. Ezt megvalósítva azonban sokkal nagyobb hatékonyságra képesek a modern szellemített társadalmak és intézményeik – Hartmann ítélete szerint –, mint arra a korábbi társadalmak képesek voltak.

Spengler számára nem volt még ismert Hartmannnak ez a később létrejött ontológiai megoldása az egyes létszférák közötti viszonyra. Mi azonban már ismerjük, és az ő tiszta ciklikusságát az egyes kultúrák közötti viszonyban ez alapján úgy lehet átformálni, hogy amennyiben a történelmi időben később-

3 Hartmann, Nicolai: Das Problem des geistigen Seins. Untersuchungen zur Grundlegung der Geschichtsphilosophie und der Geisteswissenschaften. Walter de Gruyter Verlag, Berlin, 1962., 45-46. p.

bi kultúrkörök – felhasználva a korábbiak egyes intézményeit és mechanizmusait – jobban meg tudják oldani a társadalmi szerveződésük funkcionális problémáit, illetve az alsóbb létszférák törvényszerűségeinek épségben hagyása melletti társadalmi életük szellemítettebb működtetését, akkor nem egyszerűen egy újrakezdést jelent a későbbi történeti idő új kultúrájának szerveződése, hanem evolucionáris előrelépést, fejlődést is. Hartmann erre nem helyez ugyan nagy hangsúlyt, de a szellemítettebb, magasabb társadalmi fejlettségi szint állandó összeroppanási lehetősége adódik kiindulópontjaiból. Különösen Niklas Luhmann funkcionális rendszerelméletének kiindulópontja – melynek rendszerszintjei problémátlanul megfeleltethetők Hartmann egymásra épülő létszféráinak – hangsúlyozza állandóan a magasabb rendszerszintre eljutás után a magasabb komplexitás és bonyolultság körülményei között az állandó összeomlás lehetőségét, sőt ennek nagy valószínűségét, melyet csak a visszatérő rendszerproblémák megoldása esetén lehet mindig elhárítani.⁴

Nos, úgy tűnik, hogy a Spengler által a különböző kultúrák és civilizációk történelmi menetére összegyűjtött adatok tömege – akkor is, ha nem az ő, hanem Hartmann és Luhmann elméleti keretébe kerülnek beillesztésre – azt mutatja, hogy az eddigiekben a magasabb szellemített szintre elérésük után a történelmi időben már mögöttünk hagyott kultúrák rendszerint összeomlottak. A most bennünket, európaiakat érintő összeomlásnak annyiban ad más perspektívát a spengleri keret hartmanni,

---

4 Lásd Niklas Luhmann: *Soziologie als Theorie sozialer Systeme*. In: uő: *Soziologische Aufklärung*. Band. 1. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1970., 113–136. p., illetve Luhmann: *Soziale Systeme. Grundriß einer allgemeinen Theorie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1984., 551–593. p.

luhmanni keretre kicserélése, hogy ez az összeomlás ebben a keretben már nem eleve elrendelt és kikerülhetetlen, csak nagyon valószínű. Hatékony ellenintézkedésekkel, szellemített intézményeinknek a biológiai-fizikai létfeltételeinkhez való visszakötésével el tudjuk kerülni vagy legalábbis időben ki tudjuk tolni bekövetkeztét.

Ha ebből a szempontból vesszük szemügyre a mai európai civilizáció túlélési gondjait, akkor két síkon látunk összeomláshoz vezető veszélyeket. Az egyik az egész Földet érinti az iparosítás és a gépesítés következményeiként ökológiai katasztrófa alakjában, ami már körülbelül negyven éve a figyelem középpontjában áll. Elhárítására egy sor intézkedés is született nemzetközi egyezményekkel és különböző intézmények kiépítésével, ennek ellenére nyitott kérdés e gondok megoldása vagy ezzel szemben az összes ma létező civilizáció komoly mértékű visszafejlődése. A másik probléma már csak a szűkebb nyugati (európai-amerikai) civilizációs kört érinti, ami a demográfiai összeomlás közeli bekövetkezésében áll. Ha ebből a szempontból nézzük meg a Spengler által összegyűjtött adatok tömegét a különböző, eddig elbukó civilizációk történetéből, meghökkentő párhuzamokat olvashatunk ki saját sorsunkat illetően:

„Mármost abból a tényből, hogy a létezés egyre gyökeretlenebb, az éberlet egyre feszítettebb lesz, fakad végül az a jelenség, amely a háttérben már régóta készülődött, és most hirtelen a történelem előterébe lép, hogy az egész színjátéknak véget vessen: *a civilizált ember terméketlensége*. Nem olyasmiről van szó, amit a mindennapi kauzalitás alapján, pl. fiziológiailag meg lehetne magyarázni, ahogy azt a modern tudomány teljes magától értetődéssel próbálja is. Ebben a jelenségben egyértel-

műen metafizikai haláligenlés figyelhető meg. A világvárosok utolsó lakói már nem akarnak élni – talán egyéenként még igen, de típusként, tömegként már nem; ebben az összvényben kialakult a haláltól való félelem. Az, ami az igazi parasztot mély és megmagyarázhatatlan rettegésben tartja, annak gondolata, hogy kihal a családja és neve, itt teljesen értelmét veszette. A rokon vér fenntartása a látható világon belül már nem ennek a vérnek a kötelessége; a sorsot, hogy utolsóak lesznek, már senki nem érzi végzetnek. Nemcsak azért maradnak el a gyerekek, mert nem születhetnek meg, hanem mindenekelőtt azért, mert a végsőkig feszített intelligencia már semmi okot nem lát létezésükre. (...) Az intelligencia és a terméketlenség nem csak azért jár együtt az ősi családokban, népeknél, kultúrákban, mert az egyéni mikrokozmoszokban a végletekig feszített állatszerű életoldal a növényyszerűséget felemészti, hanem mert az éberlét felveszi a létezés kauzális szabályozásának gyakorlatát. Amit az értelem irányította ember rendkívül jellemző kifejezéssel természeti ösztönnel nevez, azt nemcsak kauzálisan ismeri meg, hanem kauzálisan értékeli is, és helyét egyre inkább egyéb szükségletei körében jelöli ki. A nagy fordulat akkor következik be, amikor egy nagy műveltségű nép mindennapi gondolkodásában a gyermekek létezésére indokokat kezdenek keresni. A természet nem ismer indokokat. Ahol valódi életet élnek, ott belső, organikus logika uralkodik: »kozmosz személytelenség«, ösztön, amelyek az éberléttől és annak kauzális láncolataitól teljesen függetlenek, és annak révén egyáltalán fel sem ismerhetők. Ősi népek bő gyermekáldása természeti jelenség, melynek meglétén senki nem morfondírozik, még kevésbé hasznán vagy kárán. Ahol születési indokok egyáltalán tudatosulnak, ott maga az élet vált már kérdésessé. Ott elkezdődik a születésszám »éssze-

rú» korlátozása – amit már Polübiosz Görögország végzeteként sirat, de ami persze már előtte is régóta szokásos volt a nagyvárosokban, és a római korban szörnyű méreteket öltött –, amit kezdetben az anyagi kényszerűséggel magyaráznak, de aztán nagyon hamar már semmivel sem fognak indokolni. Ott kezd (mégpedig a buddhista Indiában ugyanúgy, mint Babilonban és Rómában ugyanúgy, mint a jelenkor városaiban) a női »élettárs« választás is szellemi problémává válni – a paraszt és minden természeti ember anyát választ gyermekeinek. Megjelenik az »ibseni házasság«: a »magasrendű szellemi közösség«, amelyben mindkét fél »szabad«, szabad mint intelligencia, »szabad« a vér növényyszerű unszolásától, mely szaporodni akar; Shaw mondja ki végül is a lényegét: »...az asszony nem emancipálhatja magát, ha nem dobja el magától nőiességét, kötelességét férjével, gyermekeivel, a társadalommal szemben, mindennel szemben, ami nem ő maga.« Az ósaszony, a parasztaszony, anya; gyermekkorától kezdve vágyott minden női sajátossága ebbe a fogalomba fut össze. Most azonban megjelenik az ibseni nő, a barátnő – az egész világvárosi irodalom legfőbb hősnője a skandináv drámától a párizsi regényig. Gyermekek helyett lelki konfliktusai vannak, a házasság iparművészeti feladat, és az lesz a legfőbb probléma, hogy a felek »kölcönösen megértsék egymást«. Teljesen mindegy, hogy egy amerikai dáma azért nem talál elég okot a szülésre, mert nem akar kihagyni egyetlen szezon sem; hogy egy párizsi nő azért, mert attól retteg, hogy szeretője kerekét old; vagy egy Ibsen-hősnő, mert »önmagának akar élni«. Mindannyian önmaguknak akarnak élni és mindannyian terméketlenek. Ugyanezek a tények ugyanezekkel az »indokokkal« megtalálhatók az alexandriai, a római és magától értetődően az összes többi civilizált társadalomban, természete-

tesen abban is, amelyben Buddha felnőtt – és mindenütt létezik (a hellenizmusban és a XIX. században csakúgy, ahogy Lao-ce és a csarvakatanítás korában) a gyermekszegény intelligencia számára valamilyen etika, mint ahogy létezik irodalma a Nórák és a Nanák konfliktusainak.

A gyermekbőség, melynek tiszteletre méltó képét Goethe a »Werther«-ben megrajzolhatta, provinciálissá válik. A sokgyermekes apa a nagyvárosokban karikatúra – Ibsen róla sem feledkezett meg; ilyen karikatúrát rajzol »A szerelem komédiájá«-ban.

Ezen a lépcsőfokon veszi kezdetét minden civilizációban az iszonyú elnéptelenedés több száz éves stádiuma. A kultúrák emberiségének teljes piramisa tűnik el. A csúcstól lefelé haladva bontódik le; először a világvárosok, aztán a provinciavárosok, végül a vidék, amely a városok elnéptelenedését egy ideig még késlelteti azzal, hogy lakosságának színe-java tömegesen a városba özönlik. Végül csak a primitív vér marad, de erős, ígéretes elemeitől megfosztva. Megszületik a fellahok típusa.

Ha valami, akkor az antikvitás közismert »alkonya« (amely már a germán vándortörzsek betörése előtt kiteljesedett) bizonyítja, mennyire nincs köze a kauzalitásnak a történelemhez. Az Imperium a legteljesebb békét élvezte; gazdag volt, magas műveltségű, jól szervezett; Nervától Marcus Aureliusig olyan uralkodók sora irányította, amilyeneket a császárság semmilyen más civilizációban nem tudott felmutatni. Mindennek ellenére gyorsan és tömegesen fogy a népesség – Augustus kétségbeesett család- és gyermekjogi intézkedései ellenére, akinek *lex de maritandis ordinibus* a római társadalomban nagyobb megütközést keltett, mint Varus veresége; a tömeges adoptációk, a barbár származású katonák szakadatlan letelepítése ellenére, hogy az elnéptelenedett vidékekre embereket hozzanak; Nerva

és Traianus nagy értékű eltartási alapítványai ellenére, hogy a vagyontalan szülők gyermekeit felneveljék. Először Itália, aztán Észak-Afrika és Gallia, végül Spanyolország (mely az első császárok idején még a birodalom legnépesebb vidéke volt) néptelenedett el és vált kihalttá. Plinius ismert – és a modern népgazdaságban jellemző módon állandóan emlegetett – kijelentése: *latifundia predidere Italiam, jam vero et provincias*, felcseréli a folyamat kezdetét és végét: a nagybirtok soha nem érte volna el ezt a kiterjedést, ha a parasztságot előzőleg nem szívták volna el a városok, és a vidék nem lett volna már bensőleg tökéletesen magára hagyva. Pertinax 193-as edictuma fedti fel végül a dolgok ijesztő állapotát: Itáliában és a provinciákon mindenkinek megengedték, hogy az elhagyott földet birtokba vegye. Ha betelepíti, tulajdonjogot kap rá. A történészeknek csak komolyabban kellene a többi civilizációt is vizsgálniuk, és mindenütt hasonló jelenséget rögzíthetnének. Az Újbirodalom eseményeinek a háttérben is – különösen a XIX. dinasztiától kezdve – világosan érezhető a népesség komoly megfogyatkozása. A városépítésnek az a jellege, amit IV. Amenóphisz tell-el-amarnai építkezése mutat, ahol is negyvenöt méter szélesek voltak az utcák, a korábbi népsűrűség mellett elképzelhetetlen lett volna, és éppígy a nem túl sikeres védekezés a »tengeri népekkel« szemben, akiknek kilátásaik a Birodalom megszerzésére akkoriban biztosan nem voltak rosszabbak, mint a germánokéi a IV. századtól kezdve, és végül a líbiaiak szakadatlan bevándorlása a Deltához, ahol 945 körül épp egyik vezetőjük (pontosan, ahogy Kr. u. 476-ban Odoaker) szerezte meg a hatalmat a Birodalom felett. De ugyanez világlik ki a politikai buddhizmus történetéből is Asóka császár után. Hogy a maja népesség egész rövid idővel a spanyol hódítás után hirtelen eltűnt, és hogy a nagy, elnéptelene-

dett városok az őserdő áldozatául estek, ez nem csak a hódítók brutalitását bizonyítja, ami ezzel a fiatal és sokat ígérő kultúrnéppel szemben alkalmasint hatástalan is lett volna, hanem a belülről enyészés tényét is, mely kétségtelenül már régebben kezdődött. És ha a saját civilizációnkhoz fordulunk: a francia nemesség ősi családjait túlnyomórészt nem a forradalomban irtották ki, hanem 1815 után haltak ki; a terméketlenség áterjedt a polgárságra és 1870 után az éppen a forradalom által majdnem újjátermelődött parasztságra is. Angliában, de még inkább az USA-ban, és pedig annak éppen legértékesebb és legrégebben bevándorolt keleti népessége körében, már régóta meghatározó jellegű a »rassz-öngyilkosság« – amely ellen Rooseveltt ismert könyvét írta.

Ezért bukkanunk ezekben a civilizációkban mindenütt már igen korán elnéptelenedett provinciavárosokra és a fejlődés végén kiürült óriásvárosokra, melyek kőrengetegekben a kisszámú fellah népesség ugyanolyan körülmények között él, mint a kőkorszak emberei: barlangokban és cölöpházakban. Szamarrát már a X. században elhagyták; Asóka rezidenciája, Pataliputra, amikor a kínai utazó, Hsziensziang 635 körül felkereste, kísérteties, teljesen kihalt épülettörmelék volt, és a nagy maja városok közül is sokaknak már Cortez idejében üresen kellett állnia. Polübiosztól kezdve antik leírások hosszú sora áll rendelkezésünkre: régi híres városok, melyeknek üresen álló házsorai lassan összeomlanak, miközben a fórumon és a gymnaszionban marhacsordák legelnek, és az amphiteátrumban, ahol még szobrok és hermák állnak, gabonát termesztenek. Rómának az V. században már csak egy falnyi lakosa volt, mindazonáltal a császári paloták még lakhatók voltak.

Ezzel ér véget a városok történelme. Az ősi mezővárosból nő ki, válik kultúrvárossá és végül világvárossá; feláldozza teremtőjének vérét és lelkét e nagyszerű fejlődés és annak végső virága, a civilizáció szellemének oltárán, és ezáltal megsemmisíti önmagát is”.⁵

Spengler 1922-ben írt művében száz-kétszáz évre tette az európai civilizáció lehanyatlásának beteljesülését, s ha magunk elé tartjuk az ENSZ demográfiai kutatóközpontjának adatait a 2050-es évek európai országainak állapotáról, és ehhez hozzávesszük például Thilo Sarrazin Németországot érintő, 2100-as évek végéig meghosszabbított adatsorait a *Németország felszámolja önmagát* című művéből, akkor látnokinak kell minősíteni Spengler fenti elemzéseit. Ha nem lett volna az afrikai, az ázsiai és a közel-keleti országokból sokmillió bevándorlás Nyugat-Európa országaiba, akkor már napjainkban égető gondokat jelentene a nők anyaszerepből kilépésének terjedése és ennek következtében a gyerekszülések elmaradása. Az utóbbi években ezekben az országokban már csak a főként iszlám kultúrájú országokból bevándoroltak családjában történik nagy számban gyerekszülés, ahol a nők anyaszerepe fennmaradt, s a lányok szocializációja alapvetően továbbra is a családanyaszerepre való felkészítés körül szerveződik meg. Ennek következtében azonban a nyugat-európai országokban, ahol a többségi társadalom elöregszik, és 2050-től kezdve a munkaképes korú lakosság majd harmada – esetleg fele – már iszlám kultúrájú bevándorló

5 Spengler, Oswald: A Nyugat alkonya. A világtörténelem morfológiájának körvonalai. II. kötet: Világtörténeti perspektívák. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1995., 145–151. p.

lesz, csak az elaggott nyugdíjas tömegekben lesz meg a hajdani európai többség. Később pedig, a 2100-as évekre – ha az elmúlt évtizedek tendenciái folytatódnak – Nyugat-Európában döntően iszlám kultúrájú társadalmak váltják fel a hagyományos európai civilizációt.

Kelet-Közép-Európában annyiban tér el a jövő perspektívája, hogy a többségi társadalmak drámai fogyása mellett itt nem az iszlám bevándorlók nagy gyerekszülési rátája borítja fel a demográfiai viszonyokat, hanem az európai társadalomszerveződésbe – munka-, családi, nevelési stb. kultúrájába – beilleszkedni képtelen cigányságé.

Két jellemző különbség van tehát:

1) Nyugat-Európában az iszlám többség kialakulásával fokozatosan a civilizációs ellentét is színezi a régi és az új többség együttélését, de az ellenséges, új iszlám többségnek a meglévő „munkagépezetbe” (termelésbe, hivatalokba és más intézményekbe) bevonása nagyrészt lehetséges.

2) Közép-Kelet-Európában ezzel szemben az elöregedő többségi társadalom és a felduzzadt, fokozatosan többséggé váló cigányság között civilizációs ellentét nincs, de bevonásuk a fejlett európai munkagépezetbe – a cigányságon belül kialakult családi, szocializációs minták ellenálló ereje miatt – csak nagyon kis mértékben lehetséges.

A rendszerváltás óta eltelt húsz évben az összes érintett kelet-európai országban (Bulgária, Románia, Szlovákia, Magyarország és Csehország) a cigányságnak csak alig 15–20%-át lehetett a folyamatos munkavégzésbe bevonni, így ők – a segélyezésből és a családi pótlékból élés mellett – csak a költségvetés finanszírozta közmunkákból tudták fenntartani magukat. A jövőben azonban a többségi társadalom elöregedése és körükben a mun-

kaképes korúak számának minimálissá zsugorodása egyrészt lehetetlenné teszi azt, hogy a cigányság csak a költségvetésből éljen, másrészt az elaggott és nyugdíjas tömeggé vált hajdani többségi társadalom nyugdíjas pénzügyi alapja alól is kicsúszik a talaj. Itt tehát nem az iszlám és az európai közösségek civilizációs egymás elleni gyűlölete és esetleges összecsapásai jelentik a félelmetes jövőt, hanem az elöregedett és nyugdíjas többségi társadalmak embereinek, illetve a nélkülöző, éhező cigányság együttélése és konfliktusai. A köztes évtizedekben a többségi társadalmak még megmaradt fiataljainak Kelet-Európából az eliszlámosodó nyugati országokba való áttelepülése feltartóztathatatlan lesz – a folyamat már alaposan beindult az elmúlt években. Ilyen átmenet után pedig, míg Nyugat-Európában csak az iszlám társadalmakká válás teljesezhet be, addig az elcigányosodott és önmagát fenntartani képtelen kelet-közép-európai országokban a kiürülés és a teljes dezorganizáció állhat be. Spengler „Nyugat alkonya” a nyakunkon van.

2. Az európai országok születési statisztikája és demográfiai kilátásai 2050-ben

Az egyes országok népességének szinten tartásához egy nőre átlagban 2,1 születésnek kell esnie, ám ezt a számot az elmúlt évtizedekben már csak egyetlen európai ország, a muszlim lakosságú Albánia érte el. Az általános népességcsökkenést és az ezzel együtt járó elöregedést tekintve azonban nagy eltérések mutatkoznak az egyes országok között. Míg Franciaország még a legutóbbi években is elérte átlagban az 1,95-ös születési számot, és a kisebb skandináv országokban is hasonlóak voltak az adatok

(Norvégiában 1,90, Svédországban 1,85, Finnországban 1,84), illetve a nagyobb országok közül Nagy Britanniában is 1,84, addig Németországban az 1,32-es és Olaszországban a szintén 1,32-es születési számnál már a népesség fogyásának gyorsabb tendenciája figyelhető meg. A közép-kelet-európai országokban pedig még ezt is meghaladó zsugorodást mutat a népesség: Bulgária 1,29-es, Csehország 1,28-as, Szlovákia 1,24-es születési átlagával a skála alján áll, de Lengyelország az 1,43-as, Magyarország az 1,35-ös, Románia pedig az 1,34-es születési rátájával is csak a sor vége felé található.⁶ Ezek az adatok az egyes európai országok népességének általános csökkenését és perspektivikus elöregedését mutatják több évtizeden keresztül, de az időben közelebbi és nagyobb problémák csak akkor bukkannak elő ezekből a számokból, ha finomítjuk őket. Az adatok ugyanis együtt tartalmazzák a társadalomnak a születek szempontjából két, döntő mértékben eltérő részét: az adott országok többségi, európai társadalmának és az iszlám, indiai stb. bevándorlók, illetve a közép-kelet-európai országokat tekintve a cigány lakosság mutatóit. Ez utóbbiak családjában kétszeres-háromszoros a gyerekszám a többségi lakossáéhoz képest, így az együtt kezelés elrejtí a többségi társadalomnak a fent megadott számokhoz képest jóval nagyobb mérvű csökkenését és az idetartozó közösségek elöregedésének nagyobb mértékű gyorsaságát. A születési számok különkezelésének fontosságát pedig úgy lehet a legjobban érzékeltetni, ha jelezzük, hogy a cigányságon belül a közép-kelet-európai országokban az 1990-es rendszerváltás óta

6 Az adatok az ENSZ 2002-es „World Population Prospects” tanulmányából valók, minimális eltéréssel hasonló adatok: Pongrácz Tibor – S. Molnár Edit: A gyerekvállalási magatartás alakulása. A Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Intézete, 1997., 4–12. p.

– a kapitalizmus fokozottabb munkatempója és fegyelmi igényei miatt is – kivétel nélkül 85–90%-os a munkanélküliség, és ez annak ellenére így van, hogy az EU ösztökélésére és pénzügyi támogatásával minden ide tartozó országban súlyos milliárdokat fordítanak évente a cigányságon belüli foglalkoztatás növelésére.⁷ Ezek jó része azonban csak a helyi közmunkák körének szélesítését képes elérni, ahol a legegyszerűbb földmunkák és takarítások inkább csak látszatfoglalkoztatást jelentenek, így a tartós munkába állás felé a fejlett munkamegosztási rendszerben semmit nem lendítenek. Így ez – a szociális segélyekkel és a gyerekek után járó családi pótlékkal együtt – a többségi társadalom munkájával lehetővé tett egyszerű költségvetési eltartást jelenti a cigányság legnagyobb része számára. Ha ez a költségvetésből eltartott rész az ENSZ-statisztikákban látott számokhoz képest gyorsabban növekszik, az őket eltartó többségi társadalmi rész pedig az ott látott számokhoz viszonyítva sokkal nagyobb arányban csökken, illetve előregszik, akkor elének tárul a néhány évtizeden belül források nélkül maradó és éhező cigányság jövője. De ugyanilyen kilátástalannak tűnik a

7 „A 15 éves vagy idősebb népességben belül a romák legfeljebb egynegyede tekinthető aktívnek (azaz alkalmazottnak vagy vállalkozónak) Közép-Kelet- és Dél-Kelet-Európa országaiban; ezt a szintet csak Albániában haladja meg a gazdaságilag aktív cigányok aránya (37%), Bosznia-Hercegovinában és Macedóniában még a 10%-ot sem éri el a romák aktivitási rátája (5% és 8%), de Koszovóban, Szerbiában, Montenegróban, Romániában és Horvátországban is hasonlóan alacsony, 11–15% között mozog. Ugyanebbe a sávba esik a magyarországi romák körében mért 13%-os, azaz igen alacsony foglalkoztatási szint.” Lásd Bernát Anikó (2005): A magyarországi cigányság helyzete közép-kelet-európai összehasonlításban. In: Kolosi/Tóth I. Gy./Vukovich (szerk.): Társadalmi riport 2006. TÁRKI, Budapest, 2005., 121-122. p.

többségi társadalom elaggott rétegeinek a sorsa is: gondot jelent majd a nyugdíjuk biztosításához szükséges dolgozók hiánya, valamint az összezártságuk az éhező és feltehetően fosztogató cigánysággal.

A tényleges gondok felmutatásához így szakítani kell az egyes országok egységes születési rátájának alapulvételével, és meg kell kísérelni a felbontást a többségi társadalom, illetve a cigányságon belüli születési rátákat illetően, továbbá az ebből következő demográfiai arányok változásának adatait megbecsülni, például 2050-re. (Nyugat-Európában ugyanígy, vagyis a többségi társadalom és a bevándorlók közötti eltérést a születési rátákat illetően). Jelezni kell, hogy ezt a nyilvánvalóan szükséges felbontást az elmúlt évtizedekben azzal az ideológiai magyarázattal mellőzték, amely a többségi társadalom bevándorlókkal, illetve cigánysággal szembeni előítéleteire egyszerűsítette le az utóbbiak munkába állásának és társadalomba integrálódásának problémáit. Ebből következett az a stratégia, hogy lehetőleg minden adatot távol kell tartani a nyilvánosságtól, amely a bevándorlók vagy a cigányság létszámának gyors növekedését, esetleges magas bűnözési statisztikáit illeti. Ehhez még hozzájött az az emberileg érthető, de a tudományos etika szempontjából kifogásolható kutatói szemléletmód, amit a magyar származású, amerikai Zoltan Barany írt le a kelet-európai cigányságot elemző könyvében, mely szerint a szociológusok, a kutatók – szembesülve a cigányságon belüli hihetetlen nyomorral és kilátástalansággal – spontán módon egyfajta mozgalmi, aktivista attitűdöt vesznek fel „kutatósi tárgyukat” illetően, és egyre kevésbé az objektív mérés, mint inkább a politikai segítségük válik központi mozgatóikká. Így pedig minden, a cigányságra és a bevándorlókra negatív fényt vető adat kozmetikázás és

elrejtés alá kerül az ezzel foglalkozó legtöbb statisztikában⁸, ami pedig a bajok elrejtéséhez és így azok növeléséhez vezet – mint az ismert magyar szólás is mondja

A következőkben először megvizsgáljuk az egyes kelet-közép-európai országokban a többségi társadalom és a cigányság születési rátáját, az utóbbiak munkába bevonásának mértékét és a társadalomba való integrálódásuk problémáit, majd a nyugat-európai országokat tekintjük át az európai gyökerű lakosság és a bevándorlók, különösen az iszlám betelepülők demográfiai adatait illetően.

---

8 „Given the truly pitiful conditions in which the majority of Roma live, those who study them can easily lose their objectivity and become de facto Gypsy activists (...) I do find purportedly unbiased studies that overlooke the fundamental principles of scholarly research and presentation quite disturbing, however. The „activist authors” may be motivated by a twisted sense of political correctness insofar as they overemphasize the injuries the Roma have indisputably suffered in the hands of prejudiced majorities which simultaneously ignoring the Gipsies’ responsibility for their predicament and belittling the efforts of states and organizaions to assist them. My approach is that of a social scientist and not a Romanologists or a Gypsy activist”. Zoltan Barany: *The East European Gypsies: Regime Change, Marginality and Ethnopolitics*. Cambridge Univ. Press., 2002., 18-19. p.

II. FEJEZET

Közép-Kelet-Európa demográfiai összeroppanása

A cigánykérdés Kelet-Közép-Európában – a súlyosság szerint felsorolva – leginkább Bulgáriát, Szlovákiát, Romániát, Magyarországot és Csehországot érinti. Ezekben az országokban a helyzet drámaivá válása néhány évtized múlva várható, míg a lengyeleknél, az ukránoknál és az oroszoknál a cigányoknak az összlakossághoz viszonyított kisebb aránya miatt ez csak nagy gondot okozhat, de drámai helyzetet nem.⁹ Végignézve a cigánykérdéssel foglalkozó ország-tanulmányokat, alapvetően mindenhol közös gondokat találunk. Először is, a cigány gyerekeknél a többségi társadalomtól igen nagy mértékben lemaradó családi szocializációt tapasztalhatunk, ami miatt a legtöbbjük esélytelen és beilleszkedésre képtelen az oktatásban, később pedig – ennek egyenes következményeként – a munka világába történő bekapcsolódás is lehetetlenné válik. Emiatt minden említett országban 85–90%-os a soraikban a tartós munkanélküliség már az 1990-es évek elejétől. További gond nagyon magas a születési arányszámuk, a belsőleg tagolt cigányságon belül is a leginkább integrálatlan oláh cigányoknál, akiknél például Romániában most családonként hat gyerek az átlag, sőt a munkanélküliség miatt a családi pótlékból élés csak növelte a szülési hajlandóságot, amely kulturális szokásaikból eredően eleve beivódott a cigány fiatalokba. Mindemellett sora-

9 Az általános európai képhez a cigányság integrációs problémáiról lásd Póczik Szilveszter: *Cigány integrációs problémák*. Kölcsey Intézet, Budapest, 2003.; illetve uő.: *Cigányok és idegenek*. Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 1999., valamint Zoltan Barany korábban idézett könyvét

ikban a bűnözés sokszorosa a többségi lakossághoz viszonyítva minden országban, ami különböző fokban, de mindenhol erős cigányellenességet termelt ki, ugyanakkor a cigányság soraiban is nagyon erős gyűlölet él a többségi társadalommal szemben. Közös gond az, hogy a média nagy része és – a térség ellenőrzése során – az egyes nyugat-európai és amerikai politikai körök a cigánykérdést mint a többségi társadalom rasszista beállítódását tematizálták, így a cigányság soraiban lévő óriási bűnözéssel szemben a rendőrség az állandó rasszizmus-gyanú elleni védekezés közben csak gyenge hatékonyságú. Szófiától Kassán át Miskolcig sok-sok példa mutatta az elmúlt években, hogy a szinte polgárháborús állapotokban a rendőrség vonakodó fellépése védtelenül hagyja az állampolgárok százezreit a cigánykérdést politikai kártyaként felhasználó körök állandó rasszista vádjai miatt.

Nézzük most meg a felsorolt országok többségi társadalmának és cigányságának eltérő születési rátáit, illetve ebből következően a 2050-re várható népességi összetételüket.

1) Bulgária

Bulgária lakossága 2010-ben 7,2 millió volt. Bár a cigányság sokszor más etnikumhoz (pl. románhoz) történő önbesorolása miatt vita van a tényleges lélekszámukról, a szakértők becslései – például Blagoveszt Nyjagulov, a Bolgár Tudományos Akadémia kutatóintézetének munkatársa – szerint 800 ezer főről van szó.¹⁰

¹⁰ Blagoveszt Nyjagulov (2007): Romák (cigányok) Bulgáriában mint társadalmi és kisebbségi probléma (ford. Seres Attila, forrás: Internet)

A cigányság döntő része a román területekről származó oláh cigányok közül származik, de ezek egy része az iszlám vallásra áttérve sokszor török cigánynak (*horohane roma*) vallja magát, másik részük pedig bolgár cigánynak (*daszíkane roma*). Fontosabb azonban az a különbség, amely a letelepedettségük szerint differenciál közöttük, mivel a cigányság nagyjából fele 1958-ig vándorló életmódot folytatott Bulgáriában, és csak egy akkori letelepítést kötelezővé tevő, legfelső párthatározat kényszerítette ki a vándorlók végleges letelepedését. A hagyományosan letelepedett és így a civilizált munkamegosztásba, oktatásba stb. jobban betagolt cigányságot „*jerlija*”-nak, a vándorcigányokat és mai leszármazottaikat pedig „*csergar*”-nak nevezik. E két rész alapvetően eltérő eséllyel indul ma is a társadalmi integrációba és a folyamatos munkavégzésbe való bekapcsolódás terén, de születési rátájuk is jócskán eltérő: míg a *jerlija* cigány családoknak kevesebb gyerekük van, addig a *csergarok* leszármazottainál a sok gyerek jellemző. Blagoveszt Nyjagulov leírása szerint 1989 után a piaci versenyhelyzet nyomása alá helyezett termelési egységek a gépesítés és a gyorsabb munkatempó miatt megszabadultak a cigány dolgozóiktól – pedig a folyamatos munkára addig is csak egy részük volt befogható –, s azóta a cigányságra a 85–90%-os munkanélküliség jellemző. Ez drámaian érintette őket, mert a korábban is a társadalom alsó szintjein élő cigányság igen nagy részének lakhatása, megélhetése és egészségügyi helyzete az elviselhetőség határához jutott. Egy 1994-es felmérés szerint a tanköteles (7–16 év) cigány gyerekek 52%-a nem járt iskolába, sőt a számuk azóta csak emelkedett.¹¹ A sokéves mélyszegénység oda vezetett, hogy a 2000-es évek elejére a

11 Blagoveszt Nyjagulov, i. m., 5. p.

cigány lakosság egyre nagyobb része semmilyen állampolgári kötelességet nem teljesít, például az adókat vagy a kommunális szolgáltatások után járó díjakat már nem is akarják befizetni. A bűnbandák szerveződése gyakori köreikben, a bűnelkövetések száma is nagyon magas, s a szervezett bűnözés bizonyos ágait – mint például a drogterjesztés – sok területen uralják. Például 2007 augusztusában Szófiában, egy városnegyedben szinte polgárháborús állapotok alakultak ki a cigány bűnbandák és a rendőrség összecsapásai következtében. A cigányság egyik etnikai alapon szerveződő pártjának, az Euroroma Politikai Mozgalomnak a vezetője, Cvetlin Káncsev azzal hárította el az ellene irányuló vádakat – neki tulajdonították az összetűzések háttérből történő szervezését –, hogy tulajdonképpen a drogterjesztő cigánybandákkal mosták össze az ő mozgalmát, pedig nekik ehhez semmi közük nem volt. Az ilyen s az ehhez hasonló történések miatt a rendszerváltás óta Bulgáriában jelentősen erősödött a cigánysággal szembeni negatív beállítódás, mely néha gyűlöletté fokozódik, ám szintén gyakran előfordul, hogy a kisebb összetűzések helyszínén is elhangzik a cigányság oldaláról a „Halál a bolgároknak!” kiáltás.¹²

12 „Rátámadtak a rendőrökre, autókat rongáltak meg és megfenyegették a helyi bolgárokat (olyan kiáltásokat is lehetett hallani, hogy „Halál a bolgároknak!”), sőt a negyed házainak felgyújtására buzdították egymást. A szemtanúk beszámolóí szerint a rendőrök megpróbálták lecsendesíteni a tömeget, de alig voltak 30-an, vagy 40-en, és a csendőrséget is csak éjfélre hívták ki. A következő napon a Belügyminisztérium főtitkára, Ilija Ilijev, úgy kommentálta az eseményeket, hogy a rendőrök nem tudták, hogy milyen erővel lépjenek fel a romákkal szemben, mert attól féltek, hogy diszkriminációval fogják őket vádolni.” Blagoveszt Nyjagulov, i.m., 1-2. p.

Bulgária társadalmának születési rátája az utóbbi években 1,29 volt, mely Európában az egyik legalacsonyabb. Ezen belül azonban a cigányság soraiban, különösen a *csergar*, a nemrégben letelepedett cigányság körében magas, öt-hat gyerek az átlag családonként, sőt nem ritka a nyolc-tíz vagy ennél is több utód. A már régen letelepedett *jerlija* cigányság hagyományosan konzolidáltabb családjaiban ez a szám csak három-négy, vagy néha ennél is kevesebb. Mindezekből feltételezhetjük, hogy a bolgár cigányság összlétszáma körülbelül 35–40 év múlva megduplázódik. (Egy a Világbank megbízásából készült tanulmány a kelet-európai cigányság jövőbeli alakulásának felmérésénél abból indult ki, hogy évente egy-két százalék közötti egy országban az összlétszámuk növekedése. Az állandóan tapasztalt alulbecslés a cigányság létszámánál és születési gyakoriságukat illetően arra int, hogy jobb, ha a megadott magasabb számból indulunk ki.) Ezt figyelembe véve 2050-re – a 2002-es 800 ezres adatból kiindulva – hozzávetőlegesen kétmillió Bulgáriában élő cigányt kell feltételezni. Ha ezt az adatot összevetjük az ENSZ demográfiai részlegének 2050-es adatával Bulgária akkori lakosságát illetően – mely a lakosságcsökkenés mértékét a mai 7,2 millióról 4,9 millióra adja meg –, akkor válik láthatóvá a probléma mélysége. Az összezsugorodott népesség csaknem felét ugyanis az a cigányság adja majd, amely már húsz éve csak a többségi társadalom adóiból biztosított állami költségvetésből tud megélni. Az előregedett bolgár többségi társadalom nem fogja tudni elartani a cigányságot, nem is beszélve arról, hogy saját nyugdíjaiknak az állam részéről történő biztosítása is lehetetlenné válik. A megduplázódott cigányság nincstelen tömegeire – a már ma is jellemző magas bűnözési arányuk után – ekkor már a folyamatos fosztogatás válhat jellemzővé, ami a bolgár társadalom

végso szetesesét valoszínúsi. Annál is inkább, mert a bolgár többségi társadalom képzettebb fiataljai már ma is százezres nagyságban mennek el tartós munkavállalásra Nyugat-Európa és Dél-Európa országaiba, ahonnan csak látogatóba térnek haza. Az otthoni gondok növekedésével, a megélhetést biztosító források nélkül maradó cigányság polgárháborús állapotokat eredményező konfliktusai miatt csak fokozódhat a kitelepedők aránya. Érdemes itt megemlítenünk, hogy a bolgár cigányság mozgékonyabb és képzettebb rétegeiből is gyakori a kivándorlás a fejlettebb országokba. Egyik célországuk Spanyolország, ahol már ma is több tízezres létszámban élnek.¹³ Végül is ez oda vezethet, hogy 2050-re szinte csak az elaggott hajdani többségi társadalom maradékára és a felduzzadt létszámú, megélhetési források nélküli cigányságra szűkülhet le a felbomló bolgár társadalom belső felépítése. Ez a sors kihegyezetten mutatja a többi érintett kelet-közép-európai országban valamivel később bekövetkező állapotokat, így nekünk is Bulgáriára kell figyelnünk azért, hogy saját jövőnket már előre láthassuk. Talán tanulunk belőle, és megpróbálhatjuk elkerülni ezt a sorsot.

2) Szlovákia

A helyzet súlyosságát tekintve Szlovákia következik sorban, mert itt a lakosság kis összlétszáma miatt a növekvő számú cigányság eltartása az állami költségvetésből hamarabb lehetetlenné válik, így a drámai helyzet kialakulása szintén gyorsabban

---

13 Lásd Magdalena Slavkova: Being Gypsy in Europe. *Balkanologie. Revue d'études pluridisciplinaires*. 2008. (Vol. XII.) No. 1-2.

várható, mint például Romániában, Magyarországon vagy a cseheknél. Az ENSZ 2002-es demográfiai előrejelzése a mai 5,4 milliós lakosság 4,9 millióra csökkenését mutatja Szlovákiában 2050-re (a washingtoni Population Reference Bureau 4,7 milliót említ), miközben a demográfiai szinten tartáshoz szükséges 2,1 szülés helyett csak 1,24 az egy nőre eső szülések száma. A lakosság összlétszámának ez a viszonylag kismértékű csökkenése úgy jöhet létre, hogy a 2000-es évek elején félmillióra becsült szlovák cigányság egymillió főre való duzzadását jelzik, mivel körükben nagyon nagy a gyermekszülési hajlam. Ha az egész országra kiterjedően nem is áll rendelkezésre adat a cigány és a nem cigány lakosság születési rátájának eltérésére, valamint a cigányság létszámának ebből fakadó gyors növekedésére, a Szlovákiában élő, magyar Pusko Gábor 2004-es tanulmányából kapunk erre egy kiinduló számot. Pusko a nyolcezer főt néhány százal meghaladó lakosú kisvárosban, Tornaalján készített egy esettanulmányt a cigány és a nem cigány lakosság demográfiai jellemzőiről az 1997 és 2002 közötti öt évben. Ebben az időszakban a lakosság 15%-a volt cigány, kb. 1200 fő. Az éves születési adatok a következők voltak: 1997-ben 45 cigány, 56 nem cigány; 1998-ban 26 cigány, 49 nem cigány; 1999-ben 23 cigány, 49 nem cigány; 2000-ben 36 cigány, 36 nem cigány; 2001-ben 30 cigány, 37 nem cigány, végül 2002-ben 28 cigány és 40 nem cigány nő szült. Összesen tehát abban az öt évben 269 nem cigány nő és – a kisváros lakosságának 15%-os cigányságából! – 188 cigány nő szült.¹⁴ A cigányság növekedése pedig 1991 és 2001 között összességében 89%-os volt, melynek döntő részét a szülések

14 Pusko Gábor: Romák és parasztok – fehérek és cigányok. *Acta Ethnologica Danubiana* 2003-2004. No. 5-6., 58-59. p.

magas száma és nem a máshonnan érkező cigány családok betelepítése adta – írja Pusko.¹⁵ Még ha ezt nem is általánosítjuk az egész szlovák cigányság növekedési ütemére – mert ellenkező esetben 2050-ig számuk megnégyszereződésére kellene következtetni –, akkor is figyelmeztet bennünket ez a szám arra, hogy mindig inkább a megadott magasabb számokat fogadjuk el a cigányság számának jövőbeli alakulásánál.

A döntő részben Kelet-Szlovákiában élő cigányság nagy része a valamikor a román területekről beáramló oláh cigányok csoportjaihoz tartozik, akiknek a fejlett munkamegosztási rendszerbe való beilleszkedése a családi szocializációjuk alacsony szintje és az ipari munkakultúra fegyelmének szinte teljes hiánya miatt lehetetlen volt az elmúlt évtizedekben. Az 1989 előtti államszocialista rendszer a munkára való kényszerítéssel itt is csak az alacsony szintű segédmunkára tudta befogni a férfiak jó részét, akik a rendszerváltás utáni piaci kapitalizmusban szinte a kezdetektől fogva munkanélkülivé váltak. Így az eltelt húsz év alatt tartósan 85–90%-os munkanélküliség jellemezte a szlovák cigányságot éppúgy, mint a Közép-Kelet-Európa többi országában élő társaikat is. Állami szociális segély, a gyerekek után járó családi pótlék és a költségvetési pénzekből fizetett közmunkák adják nagyon nagy részük számára a létfenntartás alapját.

A szlovák politikai elit már rég belátta, hogy időzített bombát jelent a cigányság megoldatlan helyzete: a nagyon magas gyerekszám következtében várható demográfiai robbanásuk, s mindez tartós munkanélküliségük mellett. Lakótelepekre való betelepítéssel a gyerekszám visszafogására tett kísérleteik – melyek között még a cigány lányok és asszonyok születésük utáni,

---

15 Pusko, i.m., 60. p.

beleegyezésük nélküli sterilizációja is szerepelt – alapvetően sikertelennek bizonyultak. A lakótelepekre bekerült cigány családok minimális civilizációjának hiánya miatt hamar elmenekültek onnan a nem cigány szlovákok, így ezekből a negyedikből rendszerint néhány év múlva százszázalékos cigány gettók alakultak ki. Az egyik ilyen, a Kassán lévő, *Lunyik 9*. elnevezésű lakótelep körülbelül nyolcezer lakójával jól mutatja a cigányság társadalomba való beillesztésére tett erőfeszítések teljes kudarcát: a valamikor elitnek számító lakótelep a cigányság betelepítése után néhány év alatt igazi nyomortanyává vált. A többemeletes épületek körfolyosóiról a lakók a korábbi szokásaik szerint csak leöntik a szemetüket a földszintre, ahol az ételmaradékok között patkányok futkároznak, a gyerekek pedig ezek között játszanak. Az időközben felgyülemlett szemet rendszerint már az első emeletig ér, mire az önkormányzati szervek – akik eredménytelenül próbálják rávenni a lakókat arra, hogy felhagyjanak „szemetkezelési rossz szokásukkal” – elszállítatják, de mindig minden kezdődik elölről. A közüzemi díjakat nem fizetik, ezért a kikapcsolt villany, víz, gáz mellett élők a létfenntartás minimumán tengődnek a szociális segélyből és a családi pótlékból. (A vizet naponta egy-két órára bekapcsolják számukra állami költségen.) A mentők, az orvosok, a tűzoltók nem mernek belépni a lakótelepre, csak nagy baj esetén, és csak a rendőrség és a kommandósok kíséretében. (Rövidhír volt 2010 őszén, hogy egy kórházban meghalt cigányember holttestét a hullaszállítók nem merték hazavinni a Lunyik 9-be, ezért letették a koporsót a lakótelep előtt az útszéltre).

A szlovák cigányságról *Stanislaw Mucha* által készített 2010-es dokumentumfilm megmutatta azt is, hogy egy beköltözés a Lunyik 9. lakótelephez hasonló helyre a legnagyobb álma az

ennél sokkal rosszabb körülmények között élő cigányság többségének. A rossz viskókban lakóknak szinte semmi esélyük a fejlett munkakultúrába, az oktatásba és a társadalomba történő beilleszkedésre.¹⁶ A Lunyik 9. állapota, az elit lakótelep koszfészekké változtatása azonban azt is megmutatja, hogy alapvetően hibás az a liberális politikai körökben és értelmiségi háttérükben elterjesztett álláspont, miszerint a többségi társadalom rasszizmusa a vétkes a cigányság társadalomba való beilleszkedésének problémái miatt. Ez a tévképzet azt sugallja, hogy csak le kell szokni a rasszizmusról, és megoldódik a cigányság gondja. Mire azonban ez a tévképzet elveszti a hivatalos politika státuszát, az előregedett és létszámában lecsökkent többségi szlovák társadalom képtelen lesz állami költségvetésből továbbra is eltartani a cigányság felduzzadt tömegét. És ez az idő egyre közeledik.

Egyszer, 2004-ben egy időre már leállították Szlovákiában a cigányság állami pénzeinek kifizetését, és akkor az éhező cigányság tömeges fosztogatásait csak a katonasággal tudták megfékezni. Hosszabb távon azonban elkerülhetetlennek látszik, hogy összeomoljon az a rendszer, amely a cigányságot állami költségen tartja el. A 2050-es népesedési helyzet a 4,7 milliós előregedett szlovák társadalomban, benne az egymillió, tartósan munkanélküli cigánysággal (és ekkor csak a mai számuk megduplázódását, nem pedig a Pusko számításai szerinti megnégyszereződését vettük alapul!), azt jelenti, hogy egyharmad munkaképes korúra kétharmad nyugdíjas és gyerekkorú jut. Ám akkor már a munkaképes korúaknak több mint fele a cigányságból kerül majd ki, akiknek legnagyobb része

---

16 A Stanislaw Mucha által készített, 2010-es dokumentumfilmet a Duna Televízió 2010. december 13-án vetítette le

akkor sem lesz bekapcsolható a piaci kapitalizmus munkakultúrájába. Hogy arányaiban lássuk ezt a gondot, a mai magyar foglalkoztatási állapotot kell példának hozni. A mi tízmilliós népességünkben felkerekítve kb. négymillió ma a foglalkoztatottak száma, akik hatmillió gyereket, nyugdíjast és munkanélkülit tartanak el. A nagyjából feleekkora szlovák lakosságban ma kétmillió aktív munkavállaló tart el hárommillió nem aktív lakost. A 2050-re bekövetkező félmillió csökkenésük, elöregedésük, illetve a munkanélküli cigányság megduplázódása alig egymillióra viheti le a többségi társadalom dolgozó részét, akiknek el kellene tartani az egymillió cigányt – gyereket és felnőtt munkanélkülit –, illetve a néhány százezer saját gyerekét, valamint a kétmillió körüli nyugdíjas réteget. Az egymillió dolgozó kontra négymillió eltartott népesség képlete mellett már nem lehet életképes a szlovák társadalom sem, ráadásul számolni kell azzal is, hogy a képzett fiatalok egy része – úgy, ahogy már ma is – igyekszik majd kimenekülni a fejlettebb nyugati országokba. Tartós külföldi letelepedésük pedig még tovább ronthatja Szlovákia helyzetét a 2050-es évekre. Még egyszer hangsúlyozni kell, hogy ugyanez a kilátás a többi közép-kelet-európai országban is, de Szlovákiában a kis lakosságszám miatt ez a gond hamarabb jelentkezik. A nagyobb létszámú Bulgária azért van a szlovákoknál is rosszabb helyzetben, mert ott 38%-os népességcsökkenést jeleznek az ENSZ demográfiai adatai 2050-ig, míg a többi közép-kelet-európai országban csak 25%-ot, a szlovákoknál pedig csak 10–12%-ot. A 2050-ig tartó folyamatban azonban a szlovák társadalom felmorzsolódása is nagyon valószínű a többségi lakosság csökkenése és a munkanélküli cigányság megduplázódása miatt. Nyitott kérdés azonban – és ettől függ, hogy bekövetkezik-e akár már hamarabb is

az összeomlás –, hogy a képzett szlovák fiatalok milyen arányban döntenek majd a nyugati országokba történő tartós kitelepülés mellett, valamint az, hogy a Szlovákiában élő félmillió magyarországi magyarság milyen arányban fog áttelepülni Magyarországra az ottani rosszabbodó körülmények láttán, nálunk ugyanis csak később következhetnek be az ottani drámai állapotok. Mindenesetre, ha nagy lesz mindkét irányba a Szlovákiából kitelepülők aránya, akkor akár már a 2030-as évekre beindulhat az ottani társadalmi dezorganizálódás.

3) Románia

A 22 milliós lakossággal rendelkező Romániában – az eltérő számítások között a több kutató és demográfiai intézet által megegyezően megadott adat szerint – 2010-ben körülbelül kétmillió volt a cigányok létszáma. A német Erforschung für Lebensqualität intézet 1998-as felmérése 1,6 millióban adta meg a román cigányok számát olyan módszerrel, hogy azt számította a cigányok közé, akiket a környezete annak minősített. (Mivel itt is sok cigány románnak vagy magyarnak vallja magát, az önbevallás után csak egymillió volt ekkor a cigányok száma.) Az elmúlt tizenkét évben így jogos a kétmillió főre való növekedésük feltételezése. Hasonló számot ad meg Vasile Ghetáu demográfus 1992-ben elkészített és 2025-ig szóló prognózisa is. Szerinte akkor másfél millió volt a román cigányság létszáma, melynek növekedését 2025-re 2,3 millióra becsülte.¹⁷ Ebben az

---

17 Lásd Varga E. Árpád: Vasile Ghetáu előszámítása Románia nemzeti ségeiről (1992–2032). Hittel, 2000/7. sz., 33–38. p.

esetben a duplázódás 2040 körül várható. Ehhez képest a Csata–Kiss kutatópáros, a Kolozsvári Kisebbségkutató Intézet munkatársai 2010-es friss tanulmányukban azt prognosztizálták, hogy a Hargita megyei cigányság létszáma már 2032-re, azaz 22 év alatt megduplázódik. Ebben a megyében 2002-ben a lakosság 5,7%-a volt cigány. 2032-ben azonban a lakosság általános fogyása mellett a létszámuk megduplázódása után már a lakosság 20%-a cigány lesz – állították a szerzők.¹⁸

Ha ismét az ENSZ demográfusainak 2050-es adatahoz fordulunk, akkor a román lakosság összességének fogyását a mai 22 milliőről 18 millióra tehetjük, ám ezen a majd húszszázalékos csökkenésen belül a cigányság létszáma négy- vagy négy és fél-millióra nőhet. Ez a demográfiai módosulás kiegészül a többségi román társadalom elöregedésével, mivel a nagyszámú cigányszülések ellenére is csak 1,34 az egy nőre jutó szülések száma. Ha a cigányság szülési rátáját elkülönítjük ebből a számításból, akkor a 0,9-et sem éri el ez a szám, ez pedig a többségi román – és velük a kisebbségi magyar – lakosság elöregedéséhez vezet 2050-ig. A cigányság tartós munkanélkülisége Romániában az 1989-es rendszerváltás óta folyamatosan eléri a 90%-ot, noha a kutatók azért jelzik, hogy ez a szám ténylegesen valamivel alacsonyabb lehet, mert be nem jelentett alkalmi munkákat azért többen végeznek a cigányság sorain belül is. Az átlagos 85%-os kelet-közép-európai cigány munkanélküliség tehát itt is látható, a cigányság megélhetése itt is jórészt csak az állami költségvetésből lehetséges. Ez nem zárja ki azt, hogy fémgyűjtésből és a cigányság tömegeit más dolgok gyűjtésére megszervező egyes

---

18 Csata István – Kiss Tamás: Hargita megye cigánysága 2032-ben. Kolozsvári Kisebbségkutató Intézet kiadványa, 2010., 5. p.

cigány vállalkozók nagy gazdagságot halmoztak fel az elmúlt években, akiknek hivalkodó palotái megcsodálhatók több erdélyi és román város elit részein.

A román cigányságon belül – mint a többi kelet-közép-európai országban is – jóval nagyobb a bűnözés gyakorisága, mint a többségi lakosság csoportjaiban. A rendszerváltás utáni évtizedekben ezért fokozódó ellentétek alakultak ki a többségi lakosság és a cigányság, de – ahol nagy létszámban élnek együtt – a magyarság és a cigányság között is. Igaz, a magas bűnelkövetési gyakoriság rendszerint nem az egész cigányságra jellemző – közöttük inkább csak a kisebb lopások az elterjedtebbek –, hanem csak azokra, akik „kemény” bűnözésre álltak rá, és bandákba tömörültek. Mivel azonban a cigányságon belüli bűnözéssel szembeni fellépést a főként amerikai importból Európába átkerült balliberális eszmék politikai körei mint a többség rasszizmusát ítélik el – s ez a médiában és a szellemi szektorokban dominánsnak mondható –, ez lebénítja a rendőrséget. Így a cigány közösségek egésze is ezeknek a bűnbandáknak az ellenőrzése alatt áll sok helyen, ezért a többségi lakosság összemosza általában a bűnözést a cigánysággal. Mindez óriási mértékben fokozta Romániában a többségi társadalom és a magyarság köreiben a cigánygyűlöletet. Egyre gyakrabban fordul elő a falvakban – akár román többségű, akár magyar –, hogy megeléglően az egyes cigány családokból összeállt bandák büntetteit, melyek ellen a rasszizmus vádjától tartó rendőrség semmit nem tesz, egész falvak fognak össze és ostromolják meg az érintett cigány családok házait. (Hasonló esetek a szlovák falvakban is sűrűn előfordultak az 1990-es évek végétől!) Mint a magyarországi helyzetet is ismerő erdélyi magyar kutatók megjegyzik, a cigányokkal szembeni nyílt ellenézés és alkal-

mankénti gyűlölet nyilvános kimutatása Romániában sokkal tömegesebb, mint az ezekben a témákban a „PC” (politikai korrektség) kifejezéssel szélesebb körben élő Magyarországon látható. Ez az ellentét abból is fakadhat, hogy a román cigányság legnagyobb része az oláh cigányságot jelenti, amely mindenhol a társadalomba integrálatlanság maximumával jellemezhető. Ezzel szemben a már több száz éve Magyarországon élő magyar cigányok (romungrók) beilleszkedése és magasabb szintű családi szocializációja kisebb problémát jelent, az ő munkába történő tartós bevonásukra perspektivikusan valamivel több esély van.

Összességében tehát 2050-re Románia az akkor 18 millióra csökkenő lakosságával, ezen belül a négy- vagy négy és fél milliós cigánysággal – akiknek eltartása az állami költségvetésre hárul majd az általános munkanélküliségük miatt – reménytelen helyzetbe juthat. Az elöregedett többségi társadalom nyugdíjas tömegei számára már a nyugdíjak biztosítása is szinte leküzdhetetlen problémát fog okozni. A cigányság állami segélyeire, családi pótlékaira és közmunkáira költségvetési pénz pedig alig lesz. Ugyanaz lesz a helyzet, mint a szlovákoknál, csak itt a többségi társadalom nagyobb létszáma révén hosszabb ideig el lehet kerülni az állami költségvetés ellehetetlenülését. Ennek 2050 előtti bekövetkezése itt is akkor lesz valószínűbb, ha a milliós magyar kisebbség a gondok növekedésével a magyarországi áttelepülést választja, a képzetesebb román fiatalok pedig a nyugati országokba való kitelepülés mellett döntenek.¹⁹ Mindkettőre nagy esély van, a tendenciát pedig felerő-

---

19 Itt kell említeni, hogy az ezredfordulótól, de különösen Románia 2007-es uniós csatlakozása óta mintegy hárommillió román állampolgár ment ki az uniós országokba tartós munkavállalásra, és a felmérések szerint

sítheti, ha a következő években egyes falvakban megszorodnak az összetűzések a román cigányság és a többségi román – illetve magyar – társadalom között.

4) Csehország

Csehszlovákián belül a cseh részeken hagyományosan sokkal kisebb volt mindig a cigányság létszáma, mint a szlovák részeken. Jelentősebb cigány tömegek ide csak úgy kerültek át, hogy a második világháború után a morva-sziléziai részokról milliós létszámban kitelepített németek helyére a hatóságok nagy számban cigány családokat hoztak be. Mivel az életkörülmények itt jobbak voltak, mint a szlovák – különösen a kelet-szlovák – részeken, ahol a cigányság nagy tömegei éltek, megindult a betelepítettek nagyszámú rokonságának tömeges beköltözése is. Ennek következtében Csehszlovákia 1993-as felbomlása után már 150-220 ezer körülire tették itteni számukat.²⁰ Azokban az években, amikor a felbomlásról tárgyaltak, vagyis a „kapu-

---

még további hárommillió várja, hogy létrejöjjön a románok részére is az unión belüli, teljesen szabad munkavállalás. Ha ez realizálódik – és nagyobb részük maga után viszi egy idő után a családját is –, akkor 2050-re nem 18 millióra, hanem akár 12 millióra is csökkenhet Románia tényleges lakossága. Ez a fejlemény különböző mértékben az összes kelet-közép-európai uniós országot érinti, és úgy tűnik, hogy az ENSZ-statisztikák – illetve a máskülönben jól informált CIA éves jelentései – ezt az új fejleményt még nem építették be 2050-es becsléseikbe. Ezért várhatóan az ő adataiknál csak alacsonyabb lakosságszámot lehet feltelezni a keleti uniós országokban erre az időre (a későbbiekben sor kerül ennek részletesebb elemzésére).

20 Lásd Furray–Szegál, 2001:4.

zárás” előtt ráadásul még egy nagyobb illegális áttelepülési hullám indult meg a cigányság részéről. Az ekkor átköltözött cigányoknak csak kisebb részét (kb. tízezer főt) tudták a csehek kényszerrel visszatelepíteni a szlovák részekre, ahol kaszárnyákban helyezték el őket (lásd: Forray–Szegál id. mű). Az egy tömbben történő cseh letelepítés a cigányság számára ritkává tette a többségi lakossággal az érintkezést, így az ellentétek azonnali kiéleződése alacsony szinten maradt. Ez az elkülönülés azonban oda vezetett, hogy a hagyományosan nagycsaládi és törzsi szerveződésben élő cigányok társadalomba integrálása, munkakultúrájuk kialakítása, családi szocializációjuk európai szinthez közelítése csak nagyon lassú volt. Beilleszkedésüket a cseh társadalomba nehezítette az, hogy itt a cigányok teljesen gyökérnélküliek voltak. A többségi cseh társadalom sem szokott hozzá korábban azokhoz az életkörülményekhez és szokásokhoz, ami a cigányokat jellemzi, így az elkülönített letelepítésük ellenére ellenszenv alakult ki velük szemben, ami sokszor gyűlöletbe csap át. Az amerikai Paul Polansky, aki 1993-tól kutatómunkája érdekében öt évig a cseh cigányokkal élt együtt mintegy „résztevő megfigyelést” folytatva, így írt tapasztalatairól: „Noha manapság politikailag nem korrekt a »cigányok« bűnöző szokásairól beszélni, vagy a cigányokat általánosságban gyakorlott tolvajoknak nevezni, a legtöbb cigány, akivel együtt voltam, nagyon büszke volt a tolvajlásra. (...) Sok roma úgy gondolja, hogy a tolvajlás a nagy eszeség bizonyítéka. A cigányokkal való együttélésem során azt tapasztaltam, hogy csak azok a cigányok éltek bűnözésből, akiknek nem volt rendes munkájuk. (...) Akiknek megengedték, hogy iskolába járjanak, vagy rendes munkájuk volt, hamar felhagytak a tolvajlás »vallá-

sával«.²¹ Rendes munkája azonban az 1989-es rendszerváltás óta a piaci kapitalizmus feltételei között a cseh cigányság soraiban is – ahogy más közép-kelet-európai országokban – legfeljebb 15–20%-ban van, így marad a „tolvajlás vallása”.

A kétségbeejtő helyzet orvoslására a csehek a korábbi cseh-szlovák időkben széles körben elterjedt gyakorlatot folytatták tovább, miszerint a kórházi szülésre bement cigány asszonyoknak és lányoknak tudtuk és beleegyezésük nélkül elkötötték a petevezetéküket, és ezzel mesterségesen meddővé tették őket. Ezt a gyakorlatot a szlovákok is követték, de a nemzetközi cigányszervezetek tiltakozása miatt visszaszorították, noha az információk szerint a cseheknél egyáltalán nem szűnt meg még ma sem. A cseh cigány asszonyok a nemzetközi cigányszervezetek nyomására sem nagyon állnak ki protestálni ez ellen a gyakorlat ellen, mert félnek a szociális segélyeik elvesztésétől, amely a fő megélhetési forrás a legtöbb családban. Így mintegy az állami segélyből való eltartás „árává” alakult át a sterilizálás hallgatólagos tolerálása.²² A cigányság társadalmi integrációjának felgyorsítására született meg 2008-ban az a terv a cseh kereszténydemokraták soraiban, hogy uniós támogatással mintegy 80 ezer, egy tömbben élő cigányt telepítsenek szét az ország különböző városaiba, falvaiba, ahol legfeljebb a lakosság tíz százaléka lehet cigány. Az így megszüntetett törzsi együttélés után már nagyobb lesz az esély az európai szokásoknak megfelelő családi-nevelési minták kialakítására a cigányságon belül. A cigányszervezetek aktivistái ellenezték a kényszer-áttelepí-

21 Polansky, Paul: Amerikai szemszögből a cigányságról. 1999. (Forrás: Internet)

22 Lásd az MTV 2009. július 21-i hírét „Folytatódik roma nők sterilizálása Csehországban” címmel az Interneten

tések tervét, de feltehetően a többségi társadalom radikálisan cigányellenes politikai mozgalmak is ellene voltak mindennek. A cseh Munkáspárt például több utcai megmozdulást is szervezett a cigánysággal való együttélés ellen az utóbbi években.²³

A cseh cigányság mai létszámát illetően még a többi országhoz képest is nehezebb valós adatot hozni, mert míg az 1993-as cseh-szlovák szétválás éveire 150-220 ezres számot lehet erre találni, addig 2001-re az EBESZ ezt 350-450 ezerre teszi, ami túl soknak tűnik a szaporodásukat tekintve is. Ebben az évben a helyi cigányszervezetek is 350 ezer körülire tették ezt a számot.²⁴ Ehhez képest 2003-ban a cseh kutató, Jutka Langhamrová csak 300 ezerre becsülte a cseh cigányság létszámát. A különböző adatok esetében a gondot az jelenti az elemző számára, hogy közismerten jelen vannak a kutatók között az olyan beállítódásúak – sőt ők vannak többségben –, akik egy hamis „cigányvédelem” érdekében a cigányságon belüli antiszociális szokásokat, bűnözési gyakoriságot – sőt ezek eltűlése elleni védekezéséért még a cigányság létszámát is – lefelé kerekítik, mint ahogy azt a bevezetőben jeleztük Zoltan Barany közép-európai cigánykutatásról szóló könyvének soraira hivatkozva. Figyelembe véve az EBESZ már idézett, más országokra vonatkozó adatainak megbízhatóságát a cigányság létszámát illetően – 2001-re Magyarországra 500-600 ezret, Bulgáriára 800-850 ezret adtak meg, mely számokat más kutatások is megerősítettek – a 350-450 ezres cseh cigányság létszámából érdemes kiindulni.

23 Lásd a Jiri Cunek, a cseh kereszténydemokrata párt elnöke, volt miniszterelnök-helyettes által nyilvánosságra hozott terv ismertetését a Magyar Nemzet Online honlapján (2008. jan. 25.)

24 Lásd: Forray R. Katalin – Szegál A. Borisz: A cigány gyermek az iskolában Közép-Kelet-Európa országaiban. Education, 2001., 2. sz., 2. p.

A cseh társadalom népességének jövőbeli alakulását illetően tehát a mai kiindulópont a tízmilliós összlakosság s ennek 1,28-as születési rátája; a cigányság létszáma – az előbbi EBESZ-szám középértékét véve – körülbelül 400 ezer, a cigányságon belüli szülések gyakorisága – ami minimálisan két-háromszorosa a többségi cseh társadalmon belülinek – pedig családonként három-négy vagy még ennél is több gyerek.²⁵ A szlovák cigánysághoz képest ez a születési ráta valamivel alacsonyabb – nem tudhatjuk, hogy ez lehet-e tényleg a cseh cigányasszonyok tömegesebb sterilizációjának következménye. Ha ezeket az adatokat vesszük, és így nézzük meg az ENSZ demográfusainak már idézett statisztikáját 2050-re, ahol a cseheknél a mai tízmillióról 8,5 millióra csökkenést feltételeznek (összehasonlításként: a magyar tízmilliós lakosságot erre az időre 7,5 millióra látják csökkenni!), akkor a következő demográfiai átalakulás tétélezhető itt fel. A már megvizsgált három országhoz képest a cseheknél viszonylag kisebb lesz a gond. Míg a bolgár és kisebb mértékben (illetve némileg később) a szlovák társadalom dezintegrációját jelentheti a felduzzadt létszámú és az állami költségvetés kimerülése után létfenntartás nélkül maradt cigányság együttélése az elaggott nyugdíjas rétegből álló többségi társadalommal, ahonnan a képzetebb fiatalok folyamatosan kimenekülnek a fejlettebb nyugati országokba, és ezt a sorsot a nagyobb lélekszámú Románia csak részben éri majd el eddig az időpontig, addig a cseh társadalom továbbélési esélyei kedvezőbbnek tűnnek. Ám illúzióknak tűnik a cigányság nagyobb létszámban való össztársadalomba és az európai munkakultúrába való beilleszkedése, ha látjuk a

---

25 Lásd Jutka Langhamrová 2003-as adatát az Interneten

magyar cigánysághoz képest is jóval nagyobb integrációs problémáikat. Csak a cigányság viszonylag alacsonyabb létszáma emeli némileg a többi közép-európai ország túlélési esélyei fölé a cseh társadalmat, de ahhoz, hogy 2050-ig vagy egy-két évtizeddel később ne jussanak a többi itteni ország várható sorsára, az kell, hogy a képzett cseh fiatalok ne távozzanak nagyobb tömegekben a fejlettebb és jobb megélhetést nyújtó nyugati országokba. Erre pedig kevés az esély.

5) Magyarország

A magyar cigányságot három nagyobb csoportra szokták osztani a kutatók: az 1500-as évek végére már hazánkba érkezett cigányokra, akiknek utódait ma magyar cigánynak vagy *romungrónak* neveznek; a másik, az 1700-as évek folyamán dél felől az országba települt *beás cigányok*; végül a román cigányok rabszolgaságának 1856-os megszüntetése után, az 1800-as évek végéig beáramlott cigány csoportokat kell említeni, akiket *oláh cigányoknak* neveznek. A társadalomba való integráltságuk, az európai családi szocializációba és munkakultúrába beilleszkedésük foka ezeknél a csoportoknál nagyon különböző. Míg a két előbbinél a magyar nyelv anyanyelvként szerepel a gyerekek nevelésében, addig az oláh cigányoknál ez nem ritkán a cigány nyelv egy változatát jelenti, ami különösen akadályozza ezeknek a cigány gyerekeknek az oktatásban való részvételét és sikerességét. (Bernát Anikó 2006-ban az összes cigányt tekintve 7%-ban adja meg azoknak a számát, akik nem a magyart, hanem

a cigányt használják anyanyelvként, így ez az oláh cigányoknál jelenthet ennél magasabb százalékot.)²⁶

A cigányság létszámát és számuk növekedésének mértékét illetően nálunk is vitákat és eltéréseket tapasztalunk. Három országos felmérés volt erre az utóbbi évtizedekben, 1971-ben, 1993-ban és 2003-ban. Látni kell azonban, hogy a rendszerváltás után a cigánykérdés – és általában a faji kérdés – politikai csatározások eszközévé vált. A cigánykutatókat szinte teljes mértékben annak a balliberális politikai tábornak a háttérértelmisége monopolizálta, amelyik ezt politikai fegyverként használta fel leginkább az elmúlt években. Ebből adódik, hogy miközben óriási a cigányság munkanélkülisége, és az állami költségvetésből történő eltartásuk miatt az egész magyar társadalom létérdeke, hogy erről a területről pontos ismeretekkel rendelkezünk, alapvető adatok sem készültek el, és az elemzések soraiban nyilvánvalóan politikai szempontok szerinti kozmetikázások és tézisek tűnnek fel. Különösen a 2003-as felmérés mutat nagy problémákat két okból is. Egyrészt, míg a korábbi adatok a lakosság két százalékának felmérésén nyugodtak, addig ez csak egyszázalékos bázison alapult. A másik ok: 1992-ig rendelkezésre álltak az iskolastatisztikák a cigány gyerekek arányáról az iskolákban, ami lehetővé tette, hogy a településeket a sok cigány családdal, illetve a kevés cigány családdal lokalizálni tudják. Később azonban – épp az említett politikai tábor követelésére – ezeket a statisztikákat megszüntették, ezért a 2003-as felmérésben már az egyszázalékos bázis is pontatlanabb

---

26 Lásd Bernát Anikó: A magyarországi cigányság helyzete közép-kelet-európai összehasonlításban. In: Kolosi – Tóth I. Gy. – Vukovich (szerk.): Társadalmi riport 2006. TÁRKI, Budapest, 2005., 121. p.

kiindulóponttal rendelkezett.²⁷ Az 1971-es felmérés szerint 270-370 ezer közé lehetett tenni a hazai cigányság létszámát, ami – bő húsz év alatt kb. 60%-kal növekedve – 1993-ra 420-520 ezerre emelkedett. Ehhez képest a következő tíz év alatt – a felmérés szerint –, 2003-ig nem nőtt 30%-kal, ahogy azt a korábbi növekedés diktálta volna, hanem csak kb. 15%-kal: „Körültekintőbb azt mondanunk, hogy a cigány háztartásban élő emberek száma 2003 elején 520 ezer és 650 ezer között volt”.²⁸ Úgy tűnik, hogy az említett EBESZ-adat 2005-ből ezt vette alapul, amikor 550-600 ezerre becsülte a magyar cigányság létszámát.

A szerzők adatuk alátámasztására azt hozzák fel, hogy csökkent a cigány nők szülési hajlandósága az elmúlt években. Ezzel vitába szállnak Gyenei Mártának azzal az 1998-as, néhány települést érintő esettanulmányával, amely épp ennek az ellenkezőjét állította: ő a cigányságon belüli hatalmas munkanélküliségnek és a létfenntartási források megszűnésének egyik ellenszereként a cigány nők gyerekszülési számának növekedését mutatta ki, az ún. „stratégiai gyerekek” megszületését. Országosan ez nem jellemző, éppen az ellenkezője igaz – állítja a Kemény–Janky szerzőpáros.²⁹ Csak hozzá kell tenni, hogy a nyilvános-

27 Lásd ennek jelzését: Kemény I. – Janky B.: A magyar cigányság jellemzői. In: Kemény I. – Janky B. – Lengyel G.: A magyar cigányság, 1971–2003. Az MTA Etnikai–Nemzeti Kisebbségkutató Intézetének kiadványa. 2004., 11. p.

28 Kemény I. – Janky B. i. m., 12. p.

29 „Gyenei adatai valóban azt mutatták, hogy az általa vizsgált években és az általa vizsgált településeken növekedett a szegény családokban a gyerekek száma (...) Az 1993-as és a 2003-as felmérés adatai mégis azt mutatják, hogy 1971 és 1993 között és 1993 és 2003 között is erősebbek voltak országosan azok a tényezők, amelyek csökkentették a gyermekvállalási hajlandóságot.” Kemény I. – Janky B., i.m., 25. p.

ságra került információk szerint Gyenei Mártát e felmérése után a cigánykutatásokat monopolizáló balliberális háttérértelmiségből olyan támadások érték, melyek hatására teljesen felhagyott a későbbiekben a kutatással, és egyetemi állását is elvesztette. (Egy enyhén korholó cikket a Beszélőben Gyenei Márta megalapításait illetően Janky Bélától lásd még 2005-ből is.)³⁰ Spéder Zsolt, a KSH demográfiai részlegének igazgatója később sajnálkozva káros átpolitizálódásnak nevezte a Gyenei Márta kutatásával történeteket egy interjúban.³¹

És hogy ez a kutatói sors nem egyedüli, azt mutatta később Solt Ágnes 2008-as kutatásának fogadtatása is, aki a cigányságból kiemelkedésre törekvő családok felé irányuló cigány közösségen belüli ellehetetlenítési stratégiákat mutatta be. Ezt mint rasszizmust ítélték el a monopolizációs kör tagjai, ezért a Népszabadságban egész oldalas cikkben kellett kiállni mellette és a kutatói szabadságért.³² Érdemes itt ismét idézni Zoltan Baranyt, aki több előkészítő tanulmány megírása után egy egész könyvben foglalkozott a kelet-európai cigánysággal. A kutatási adatok gyűjtésének tapasztalatai alapján azt írja, hogy a terület kutatói, emberjogi aktivistái, a cigány vezetők és maguk az állami szervek is eltorzított adatokat adnak ki, ezért a legnagyobb óvatossággal kell ezeket kezelni, ha az elfogulatlan kutató

---

30 Janky Béla: A gyerekvállalás időzítése a cigány nők körében. Beszélő, 2005. január (10. évf. 1. szám)

31 „A Gyenei elméletéről szóló vita akkoriban átpolitizálódott, és ez soha nem tesz jót a kutatásnak” – mondta később Spéder Zsolt, a KSH Népeségtudományi Intézetének igazgatója (lásd Wirth Mária: Nem fogják elárasztani az országot a stratégiai gyerekek. Origo online portál, 2009. nov. 28.)

32 Lásd Korinek László és Finszter Géza cikkét a Népszabadságban (2009. dec. 19.)

tényleg a valóságot akarja feltárni: „It is important to note that information on the Roma is often unreliable. As I discovered first hand, Romani leaders, activists, and state officials frequently present a skewed picture of reality. The objectivity of much of the recent avalanche of »situation reports« published by human rights organization is just as notoriously suspect”.³³

Visszatérve a Kemény–Janky-tanulmányhoz, meg kell említenünk, hogy abban a kötetben, melynek az előszavát adják, a Tiszavasváriról szóló esettanulmány Lengyel Gabriellától szintén azt mutatta, hogy növekedett a cigány nők szülési gyakorisága a '90-es években is, mind a magyar cigányok, mind az oláh cigányok körében.³⁴ Cáfolja továbbá a Kemény–Janky páros adatainak hitelességét egy másik esettanulmány, a Durst Judit által 2001-ben publikált felmérés is. E felmérés szerint, míg 1950 és 1969 között a cigány nők átlagosan húszévesen születték az első gyermeküket, addig 1970 és 1989 között már 16-17 évesen. A cigányság létszámának alakulásában ennek nyilvánvalóan további emelkedést kellett maga után vonnia. Kivételesen ez lehetséges – mondja erre válaszként a Kemény–Janky kutatópáros –, de ennek az ellenkezője az országos jelenség (i. m., 27. p.).

Ezek után dönteni kell, hogy milyen adatot fogadunk el most, 2011-ben a hazai cigányság valóságos létszámát illetően.

---

33 Zoltan Barany: *The East European Gypsies: Regime Change, Marginality and Ethnopolitics*. Cambridge Univ. Press. 2002., 6. p.

34 „Az utóbbi öt évben éppen háromszor annyi oláh cigány gyermek született, mint magyar cigány gyermek, és régebben is magasabb volt náluk a születések száma.” Lengyel Gabriella: *Tiszavasvári cigány népessége*. In: Kemény I. – Janky B. – Lengyel G.: *A magyar cigányság, 1971–2003*. Az MTA Etnikai – Nemzeti Kisebbségkutató Intézetének kiadványa. 2004., 161. p.

Az tűnik reálisnak, ha a két első és megalapozottabb felmérésnek az 1971 és 1993 közötti időszak 60%-os növekedését vesszük alapul, elfogadva ezen kívül még azt is, hogy az óriásivá nőtt cigány munkanélküliség miatt a létfenntartás érdekében valóban sok további „stratégiai” cigány gyerek jött még ehhez. Így az 1992-es 420–520 ezres cigányság kb. 750–900 ezres létszámmra növekedését lehet feltételezni. (Ugyan nem kutató, de a cigányvezető, volt szabad demokrata képviselő Horváth Aladár belső ismereteiben bízva megemlíthető, hogy ő 2010 őszén szintén 900 ezresre becsülte a hazai cigányságot.)³⁵

Ha ebből a számadatból kiindulva kívánjuk prognosztizálni a cigányság létszámának a 2050-ig várható alakulását, akkor jelezni kell, hogy az ENSZ-statisztikák szerint ma Magyarországon 1,34 az egy nőre eső gyerekszülések száma. Ez valamivel jobb, mint a cigánykérdéssel különösen érintett, már említett többi közép-kelet-európai országban. A rendszerváltás óta a cigányságon belüli és a többségi magyar társadalom közötti eltérő szülési arányok – mivel a politikai harcokban a politikai ellenfél támadásait faji kérdésre és az ellenfél rasszizmusára alapozták – tabutémává váltak. Ahogy láttuk is, a korábbi iskolastatisztikai nyilvántartásokat is megszüntették, melyekből erre még következtetni lehetett volna. A mindennapi élet tapasztalatai és a sajtónyilvánosság egyes híradásai – a nagy létszámú cigánylakossággal rendelkező falvakból – egy-egy ügy kapcsán mutatják a rendszerint sokgyerekes cigány családok létét. Ezen kívül megalapozottabb tudományos kutatások csak egy-egy

---

35 „Az állami cigánypolitika az elmúlt kétszázötven évben nem változott.” Rádai Eszter interjúja Horváth Aladár visszavonult roma jogvédővel. In: Élet és Irodalom, 2010. okt. 15. (LIV. évf., 41. szám)

esettanulmány szintjén léteznek, amelyek csak néhány tucat település alapján adják meg a szülési statisztikákat. (A 2004-ből említett Kemény–Janky-tanulmány átfogóbb adatait a jelzett kétségek és politikai színezettség miatt itt sem lehet elfogadni.) A Gyenei, Durst, Lengyel által készített esettanulmányok azt mutatják, hogy a magyar cigányok nagyobb részénél sikerebb a beilleszkedés a többségi társadalomba, a munkakultúrába és az oktatásba, mint az oláh cigányok esetében; családjaikban is kevesebb gyerek születik, mint az utóbbiak esetében: „az utóbbi öt évben éppen háromszor annyi oláhcigány gyermek született, mint magyar cigány gyermek, és régebben is magasabb volt náluk a születési szám.”³⁶

Más tanulmányokat is alapul véve azt lehet mondani, hogy a magyar cigány családokban két-három vagy legfeljebb négy gyerek a szokásos, ami több ugyan, mint a többségi magyar társadalomban, de igazán az oláh cigányok családjaiban tapasztalható gyors szaporodás emeli a jövőben nagyon erősen a cigányság összlétszámát. Lengyel Gabriella jelzi azt is, hogy míg a magyar cigányok esetében jobban érzékelhető, hogy fogékonyabbak a szociális segélyek és a családi pótlék gazdasági indítékai iránt – ezek ösztökélésére és a családi jövedelem kiegészítésének racionális okaira való tekintettel is növekedhetett náluk a szülési gyakoriság –, addig az oláh cigány asszonyok esetében ez egyszerűen bevett szokás (i. m., 163. p.). Durst Judit esettanulmányából persze az is kiderül, hogy a gazdasági motiváció és a megélhetési ösztön miként válik szublimált formában érték-

---

36 Lengyel Gabriella: Tiszavasvári cigány népessége. In: Kemény I. – Janky B. – Lengyel G.: A magyar cigányság, 1971–2003. Az MTA Etnikai – Nemzeti Kisebbségkutató Intézetének kiadványa. 2004., 159. p.

ké és önbecsüléssé átalakulva a gyerekszülések ösztökélőjévé. Az esettanulmányban bemutatott interjúban az alig 16 éves cigánylány a fiatal, 19 éves férjéről beszél, aki – a szinte teljes mértékben tartós munkanélküli cigánysággal rendelkező faluban – egész nap a kocsmában üldögél a barátaival, akik már a házasság után fél év múlva azzal ugratják, hogy még mindig nincs gyereke. „Zsolti” pedig hazaérkezve egyre mogorvább, mert „még mindig nem nő a felesége hasa”.³⁷ Ebben a családi pótlékra rászorult életben a fiatal cigánylány presztízse is attól függ, hogy mikor kezd gyerekeket szülni. Így válik az egyre korábbi gyerekszülés a fiatal cigánylányok önbecsülésének alapjává. Durst Judit ezzel magyarázta tanulmányában, hogy felmérései szerint a cigány asszonyok korábbi húsz év körüli első szülése a '90-es évekre lecsökkent átlagban 16-17 éves korra. Úgy tűnik tehát, hogy azért az oláh cigányok között is jelen lehet a gazdasági motívumok ösztönző hatása a gyerekszülések gyakoriságának növekedésére. Ezért ezek tudatos állami viszszafojtása a cigányságon belül szélesebb körben is csökkentheti a megélhetési gyermekvállalás előfordulását.

A cigányság tartós munkanélkülisége Magyarországon is 80–85%-os már a '90-es évek eleje óta – ahogy a többi középkelet-európai országban –, ugyanis korábban a már megszűnt nagy állami építőipari vállalatok foglalkoztatták segédmunkásként a cigány férfiak majdnem 80%-át. Ennek a munkanélküliségnek lényeges csökkenése nem várható, annak ellenére, hogy hazai és uniós állami források milliárdokkal támogatják azokat a vállalatokat, amelyek ebből a körből foglalkoztatnak valakit.

---

37 Lásd Durst Judit: Több a kára, mint a haszna: Születésszabályozás a „gettóban”. Demográfia, 2007., 50. évf., 1. sz., 74–103. p.

A munkakultúra alacsony szintje, fegyelmi problémáik és alacsony képzettségük még állami támogatás mellett is elrettenti a vállalkozásokat a cigányok munkába állításától. Bár csak általános megjegyzések mutatják, ez leginkább az oláh cigányokat sújtja. Ha lenne olyan statisztika, amely az össz cigányság 15%-nak tartós munkavállalását felbontaná, akkor feltehetően a magyar cigányok csoportján belül ez a 25-30%-ot is elérné, míg az oláh cigányok esetében csak néhány százalék lenne. A lakóhelyeik szempontjából is óriási eltérés mutatkozik a cigányság két nagy csoportja között. Úgy tűnik a híradásokból, hogy a teljes elhanyagoltság, a parketták felszedése és elégetése a cigány családoknak kiutalt lakótelepi lakásokban, és a környezet szeméttelpeppé változtatása – ami például a kassai Lunyik 9. lakótelepen volt látható – nálunk főként az oláh cigány családokra jellemző. Ez azt eredményezi, hogy az ide született gyerekek teljesen esélytelenek bármiféle munkára a fejlettebb termelés feltételei között. (Erre volt válasz a csehszlovák időkben – bár a jelek szerint máig él ez a gyakorlat a cseh részeken – a cigány asszonyok meddővé tétele.) Az elmúlt években a környező falvakból a miskolci Avas lakótelepre betelepített oláh cigány családok már rövid idő alatt is azt mutatták, hogy a kassai Lunyik 9. lakótelep szörnyűségei nálunk is hamar megteremtődnek. A többségi társadalomból csak az öregek és a megélhetési forrás nélküliek maradnak meg ezeken a helyeken, míg a jobb anyagi helyzetű cigány családok maguk is elmenekülnek innen. A tapasztalatok szerint a nagyobb arányban már cigány lakosságúvá vált falvakból is ugyanígy megindul egy idő után a fiatalok elköltözése, míg végül a cigány többség mellett a hajdani többségi lakosságból csak az elaggottak maradnak ezekben a falvakban.

A cigányság és a többségi magyar társadalom együttélésének legnagyobb gondját a cigányság soraiban meglévő, óriási mértékű bűnözés jelenti: a széles körben elterjedt lopások, mások kertjeiből a termények, házaiból az értékek eltulajdonítása, de a kemény bűnözés formái – rablás, súlyos testi sértés vagy emberölés – is sokszorosát teszik ki a többségi magyar társadalomban előforduló aránynak. Valószínűleg a hazai cigányság tekintélyes részénél is kimutatható lenne – természetesen ez a beilleszkedett cigány családoknál már nincs így – a cseh cigányokkal évekig együtt élő kutató, Paul Polansky személyes tapasztalata: a mások értékének eltulajdonítására nagyon büszke cigányok úgy gondolják, hogy a tolvajlás „a nagy eszeség bizonyítéka”. Mindenesetre a tömeges lopások mindennapi gyakorlata a cigányság körében létrehozta a „megélhetési bűnözés” fogalmát, amelyet a cigányságot politikai fegyverként felhasználó erők sajtója mint bocsánatos bűnt kommunikált a '90-es évek közepétől. Ez hozzájárult ahhoz, hogy a rendőrség az ilyen bűncselekmények elkövetése esetén rendszerint ki sem száll a helyszínre, vagy ha igen, igyekszik lebeszélni a sértettet a feljelentésről. A húszezer forint alatti lopásokat bűncselekményekből szabálysértésekké minősítették vissza, melyek szankcionálását az önkormányzatok jegyzőire testálták. Azonban erre semmilyen apparátust nem adtak nekik, így lényegében büntetés, illetve következmények nélkülivé tették ezeknek a „szabálysértéseknek” az elkövetését, amelyek száma aztán még jobban megnövekedett – az ezredforduló első éveitől bevetté vált a cigányság által sűrűn lakott területek benzinkútjainál, hogy a cigányok néhány forinttal húszezer forint alatt tankolva egyszerűen továbbálltak. Ilyenkor hiába vette fel őket a töltőálmás biztonsági kamerája, a rendőrség nem szállt ki, a benzinku-

tas pedig nem tagadhatja meg ezután sem a cigányok kiszolgálását.

A cigányság soraiban lévő magas bűnözési gyakoriságot mutatja, hogy a büntetlenül hagyott „megélhetési bűnözés” ellenére a szabadságvesztésre ítélték között – számarányukhoz képest – óriási mértékben felülreprezentáltak a cigányok. A kérdés szakkutatója, Póczik Szilveszter a Magyar Tudomány 2003. évi 1. számában beszámol egy korábban végzett felméréséről, amely a körülbelül tizenötezer hazai szabadságvesztésre ítélt közül reprezentatívan ezeröttszáz elítéltre terjedt ki. Megállapította, hogy hozzávetőlegesen ezek fele volt cigány származású, és jelezte, hogy az 1980-as években készült kutatások szerint az akkor is hasonló arányt képviselő felnőtt cigányok mellett a fiatalok között ez az arány a 60–70%-ot is elérte. A mostani kutatásának eredményeiről így számolt be: „A mintegy 1500 megkérdezett 50%-a magyarnak, a másik 50%-a cigány származásúnak bizonyult. Az utóbbiak között 60–40%-ban oszlott meg a magukat cigánynak vallók és az identitásváltásra törekvők. (...) Dominánsak a primitív és az erőszakos vagyon elleni cselekmények, a kifinomultabb cselekmények aránya a cigányok felé haladva erősen csökken. (...) A többszörösen büntetettek aránya a cigány csoportokban meghaladja a magyar elítéltek kétszeresét”.³⁸ Ezek a számok azt jelentik, hogy míg a cigányság a többségi társadalommal azonos szintű bűnözési gyakoriság esetén csak az elítéltek 8–9%-át adta volna, addig ténylegesen öt-hatszorosa a cigány elítéltek aránya. A híradások szerint a „megélhetési bűnözés” és a szabálysértésekké visz-

---

38 Póczik Szilveszter: A roma kisebbség szociológiai problémái. Magyar Tudomány, 2003/1. sz.

szaminósított bűntettek elkövetői igen nagy számban szintén a cigányság soraiból kerülnek ki. Nem véletlen tehát, hogy a lakosság a cigányságnál rögtön a bűnözésre asszociál – nem vitatható azonban, hogy ez sértő a beilleszkedett, tisztességesen élő cigány családokra nézve. A cigánysággal együtt élő és a mindennapjaikban a cigányok bűncselekményeinek áldozataivá váló többségi társadalmat védtelenné teszi, hogy tiltják a nyilvános beszédet a cigányság soraiban lévő nagyszámú bűnelkövetésről, illetve azt rasszizmusként ítélik meg. Jellemző, hogy miközben Póczik Szilveszternek ez az MTA hivatalos folyóiratában megjelent és kutatáson alapuló tanulmánya már több éve elérhető az interneten, az állandóan rasszizmust bizonyítani akaró balliberális médiában és szellemi köreikben megtámadhatatlan tézisként létezik, hogy csak a rasszista körök állítják a cigányságon belüli nagyobb bűnözési gyakoriságot. Szabó Máté ombudsman – épp az idézett tanulmány szerzőjével konzultálva – a nyilvánosságot megrázó Cozma-gyilkosság után (amikor kétséget kizáróan kiderült a videofelvételekből, hogy egy kemény bűnözőkből álló cigánybanda követte el a gyilkosságot), 2009-ben felvetette, hogy szigorúbban kellene fellépni a lakosság érdekében a cigánybűnözés ellen. Erre a balliberális politikai körök alapítványainak „jogvédői” olyan támadást indítottak ellene, hogy nem sokon múltott, hogy kikényszerítsék a lemondását. De támadást kapott ugyanezekből a körökből Sólyom László államfő is ennek kapcsán, mert egy Népszabadság-interjújában a nyelvi tabuk levetését és a cigányságból kiinduló bűnözésről való nyilvános vita szükségességét emelte ki. Ez a támadás úgy megrettentette aztán a morális kiállására máskülönben büszke államfőt, hogy maga sietett – egy héttel az interjú után – az ombudsman elítélésére.

Nézzük meg a cigányság és a többségi társadalom arányának perspektíváját! A magyar társadalom 2050-ig terjedő demográfiai átalakulásában a fentiek alapján abból célszerű kiindulni, hogy az általános lakosságfogyás és elöregedés mellett – az ENSZ-statisztikák a tízmilliós összlakosságnak akkorra 7,5 millióra való csökkenését becsülik – a mai kb. 900 ezres cigányság megduplázódását vagy akár kétmillióra növekedését lehet feltételezni, ha az elmúlt évtizedek trendjei folytatódnak. A cigányságon belül pedig a társadalomba szinte integrálhatatlan oláh cigányság lesz többségben nagyobb születési rátájuk miatt. Ez a szám már csökkenést is tartalmaz a jelzett esettanulmányok által felmutatott trendekhez képest: az olyan kormányintézkedések hatását is számba veszi a cigányszülések terén, melyek a családi pótlékot az iskolába járáshoz köti, illetve nem pénzben adja a cigány szülők kezébe, hanem közvetlenül a gyerekek étkeztetésére, iskolaszereire stb. fordítja. Az intézkedés kihúzza a talajt a munkanélküli cigányság alól, akik eddig arra rendezkedtek be, hogy elsősorban a családi pótlékból élnek. Így legalább nem adnak további ösztönzést az amúgy is magas gyerekszülési hajlandóságuk fokozására. Ez a szám azonban a 7,5 milliós összlakosságot tekintve azt jelenti, hogy a lakosságon belül – ahol a nyugdíjasok és a gyerekek lesznek többségben – a munkaképes korúak majd többségét a cigányság adja, akiknek adója jelentené az állami költségvetés egyik alappillért, s amelyből a gyerekeket és a nyugdíjasokat kéne eltartani. Ez nyilvánvalóan illúzió, hisz az elmúlt húsz évben minden erőfeszítés ellenére a cigányság túlnyomó része maga is csak az állami költségvetés pénzeiből tudott megélni. Tehát, ha így haladunk tovább, az állami költségvetés kiürül, a cigányság létfenntartása ellehetetlenül, a nyugdíjak kifizetésének alapjai pedig

elfogynak, ami társadalmi dezorganizációt idéz elő. Hogy ez mikor következik be, netán még 2050 előtt, az attól is függ, hogy milyen ütemű lesz a képzett magyar fiatalok kiáramlása, illetve perspektivikus letelepedése a nyugati országokba. A híradások arról szólnak, hogy a legfrissebb hazai felmérések szerint ez már ma is körülbelül 200 ezer magyar fiatalt érint, de még további 29%-uk tervezi a tartós külföldi munkavállalást. Ha itthon romlik a helyzet, ez az arány radikálisan megnőhet. Ebben az esetben 2050-re – ahogy a környező országokban már látható volt – szinte csak az elaggott nyugdíjasok és létalap nélküli, munkanélküli cigányság tömegei élnek majd itthon a legnagyobb, mindennapi konfliktusok között. Talán azzal vigasztalhatjuk magunkat, hogy a felvázolt társadalmi szétesés valamivel később következik be nálunk, mint Szlovákiában és Romániában, ezért az ottani magyarok nem Nyugatot választják majd, hanem az anyaországot. A számunkra kedvező döntésükhöz a most bevezetett kettős állampolgárság segítséget adhat, s a migráció valamennyire kitolhatja társadalmi dezintegrációnk időpontját. Ha azonban nem lesz radikális csökkenés a születések terén azoknál a cigány családoknál, akiket a társadalomba és a munkavégzésbe nem lehet bekapcsolni (tehát főként az oláh cigányságnál), akkor a magyar társadalom fokozatosan el fog tűnni a 2050 utáni évtizedekben.

6) Kelet-közép-európai összértékelés

Ahogy tehát láthattuk, Kelet-Közép-Európa Bulgária, Szlovákia, Románia, Magyarország és Csehország által elfoglalt részén a

mai, összességében nagyjából 55 milliós lakosság az ENSZ statisztikai szerint 2050-re nagymértékű elöregedés mellett mintegy 43 millióra fog csökkenni. Az itt élő cigányság létszáma az összlakosságon belül a mai 4,6 millióról hozzávetőlegesen tízmillióra növekszik. A cigány etnikum 85%-os tartós munkanélküliségének lényegesebb csökkentése a jövőben is kizártnak tűnik, mert a cigányság belső csoportjain belül is – mint látható volt – mindenhol a társadalomba legkevésbé integrálható oláh cigányok csoportjának létszáma mutatja a legnagyobb növekedést. A sokmilliárdos uniós és állami támogatások biztosítása a cigányság foglalkoztatására legfeljebb arra lesz elég, hogy legalább ne növekedjen a felduzzadt létszámú cigányságon belül a munkanélküliség mai 85%-os aránya. A többségi társadalom elöregedése és nagyobb részüknek nyugdíjassá válása – még akkor is, ha a ma már létező tendencia a nyugdíjkorhatár további emelésére folytatódik – azonban kihúzza egy idő után a talajt a cigányság költségvetési segélyekből és családi pótlékokból biztosított eltartása alól. Ennek – akár 2050 előtti – időpontját és az állami költségvetések összeroppanását az említett országokban az dönti majd el, hogy mennyire lesz jellemző a képzetesebb fiatalok körében a tartós munkavállalás és a perspektivikus letelepedés külföldön. A felmérések szerint ma ez kétszáz-ezer magyar fiatalot érint, de további 29%-uk is ezt tervezi. Valószínű, hogy ezen a téren a többi kelet-közép-európai országban is hasonló a helyzet. Ugyan a cigányság körében is van kiáramlás, ami főként a képzetesebb és mozgékonyabb részükre jellemző, de a velük kapcsolatban felmerülő kinti gondok miatt Franciaországból és Olaszországból már elkezdődött a hazatelepítésük, ami – bújtatottabban – Németországban is felmerült. A nyugati államok erősebb érdekérvényesítő képességéből kiin-

dulva feltehetjük, hogy a jövőben is a mi országainkban marad a megnövekedett létszámú cigányság túlnyomó része.

Ez az állapot azonban alapvetően szétzilálja Kelet-Közép-Európának ezt a részét. A 43 millióra csökkent itteni összlakosság – a külföldre menekült képzetek néhány milliójával tovább csökkenve – szinte csak a hajdani többségi társadalmak sokmillió nyugdíjas tömegére és az állami költségvetések összeroppanása után megélhetési források nélkül maradt tízmillió cigányságra szűkül. Ez az állapot a cigányság – a nyomor és a szegénység miatt már ma is óriási bűnözési gyakoriságot felmutató – folyamatos fosztogatását idézheti elő, ami talán már 2050 előtt megindíthatja azt a folyamatot, melynek során a külföldre menekült képzetesebb fiatalok kiköltöztetik magukhoz szüleiket is. Ilyen kilátások mellett valószínű perspektíva Kelet-Közép-Európában ezeknek a nagy térségeknek a fokozatos kiürülése, az éhező és fosztogató cigányság magára hagyása. A cigányok által legsűrűbben lakott részeken, melyek már ma is összeérnek több érintett ország határainál – így Északkelet-Magyarországnak a Tiszáig nyúló területeivel, illetve felette Kelet-Szlovákia magyar határig terjedő részeivel –, nagy valószínűséggel tisztán cigány lakosság alakulhat ki a 2030-as évekre. Már ma is fokozatosan eltolódnak az arányok a cigányság javára a többségi társadalom öregjei által lakott falvakban: kihálnak a többségi lakosok, vagy – aki teheti – elmenekül innen. Ezért nyilatkozta 2010 őszén a volt cigány önkormányzati vezető, Horváth Aladár a már idézett interjújában, hogy ezen a területen akár egy cigány állam, „Romanisztán” is kialakulhat. A gondolat már az 1960-as évek végén felmerült néhány francia cigány értelmiségi fejében, mint a cigányság problémáinak végső megoldási lehetősége. A közékjük tartozó Josel Rotaru 1968-ban még egy cigány kor-

mányt is létrehozott, amelyik ezt a tervet volt hivatva megvalósítani.³⁹ Terveik szerint Szomália területén a kis létszámú lakossággal rendelkező részekben jött volna létre Romanisztán. Később, a Szovjetunió felbomlása idején, 1990-ben a litván cigányvezetők láttak lehetőséget a Kalinyingrád területén lévő enklávét átalakítására Romanisztán államává, ám mindezek a tervek alap nélküli elképzelések maradtak. Ehhez képest a magyar cigányvezető „Romanisztán”-terve sokkal megalapozottabbnak tekinthető. Spontán módon ugyanis tényleg létrejöhet egy fél országnyi területen az összeérő államok között egy teljesen cigányok által lakott terület, azonban még önálló régióként is elképzelhetetlen egy ilyen Romanisztánnak akár az átmeneti stabilizálódása is a cigány lakosság nagy részének önálló megélhetési képessége nélkül. Nagy valószínűséggel azonban mégis létre fog jönni itt – ha önálló állami szerveződés nélkül is – akár egy fél országnyi elcigányosodott, összefüggő, etnikailag homogén terület. Feltehetően állandó uniós vagy más külföldi támogatással valahogy fenntartható lehet majd – ha a nyomor szintjén is – ez a terület Európa békéje érdekében, viszont valószínű az is, hogy a Közép-Európa más helyein szét-szórva élő cigányokat kényszerrel sem lehetne ide áttelepíteni. Az elmúlt idők tapasztalatai ugyanis azt mutatják, hogy az önállóan megélni képtelen közösségek mindig a szervezettebb és jólétben élő társadalmak köré telepedve igyekeznek életben maradni.

Összességében azonban látni kell, hogy a cigányságot eltartó többségi társadalmak elenyészése – kihalása és/vagy Nyugat-

---

39 Lásd Kovács István: Az európai cigányság integrációjának utópisztikus terve. In: Magyar Szemle, 1998/10. szám

ra menekülése – után az évszázad utolsó évtizedeire, vagyis 2100-ig Kelet-Közép-Európa egész térsége a kiürülés állapotába juthat. Az elcigányosodott részek, az összefüggő cigány térségek a folyamatos külföldi támogatások nélkül képtelenek lennének életben maradni. Így ezek teljes kiürülése valószínű, ahogy ezt Oswald Spengler már megjósolta. Hogy ténylegesen mi lesz a térséggel a mai többségi társadalmak eltűnése után, azt Európa többi részének elemzése után talán jobban láthatjuk majd.

III. FEJEZET

Nyugat-Európa iszlámosodása

A demográfiai csökkenés és az előregedés – bár különböző mértékben – valamennyi európai országot sújtja. Ezzel együtt az iszlám vallású országokból származó muszlim lakosság demográfiai robbanása, gyors növekedése Nyugat-, Észak- és Dél-Európa országaiban egyaránt tapasztalható. Az összlakosság létszámához képest a legnagyobb arányban Franciaországban és Németországban vannak jelen muszlim tömegek, így a népesség fokozatos kicserélődése és iszlámosodása ezekben az államokban figyelhető meg leginkább. Nagy-Britanniában és Dél-Európában – utóbbi esetében elsősorban Spanyolországban és Olaszországban – a viszonylag kis létszámú, de a nagy gyerekszám miatt gyorsan növekvő muszlim bevándorolt lakosok mellett újabban az egyes kelet-európai országokból betelepültek is átformálják a népesség arányait. Míg 2000-ben Spanyolországban alig hatezer román bevándorlót tartottak nyilván, addig 2010-re a számuk 830 ezerre nőtt. Ezek egy része román cigány családokat jelent, akik körében a születési ráta háromszorosa-négyszerese a spanyolokénak. Észak-Európában szintén hasonló a helyzet: az 1990-es évektől, Jugoszlávia szétesésének éveiben az itteni országokba a muszlim bevándoroltak mellett a macedóniai, koszovói és a szerb cigány családok ezrei özönlöttek be, mint menedékkérők.

Nézzük meg először a három nagy nyugat-európai ország, Németország, Franciaország és az Egyesült Királyság demográfiai helyzetét és iszlámosodását! Kitekintünk a kisebb Svájc, Ausztria, Hollandia és Belgium helyzetére is, majd az észak-

európai országok demográfiai adatait, Dél-Európában pedig Spanyolország és Olaszország helyzetét vesszük szemügyre.

1) Németország demográfiai kilátásai

A jelenleg 82 millió lakosú Németországban 15 milliós bevándorló gyökerekkel bíró lakosság él. Közülük 8,7 millióan ma is bevándorló státusban élnek itt, míg a többiek már honosították. Ezenfelül még körülbelül egymillióra becsülik az illegális betelepülők számát, akik vagy Németországban élő rokonaikhoz jöttek, és itt maradtak, vagy turistaútlevelel érkeztek, de illegálisan itt dolgoznak már huzamosabb ideje a feketegazdaságban. A régebben áttelepült olaszok, franciák és más, Európa nyugatibb részeiről származó bevándorlók már honosítottak, így jórészt felszívódtak a német lakosságban. A Törökországból érkezettek azonban még honosításuk után is alapvetően különálló közösségekben élnek, identitásukban első helyen törököknek vallják magukat, és csak másodsorban német állampolgároknak. A 2005-ös hivatalos német statisztika 4,3 milliós muszlim származású lakosságot említ, akiknek 45%-a már megkapta a német állampolgárságot, 55%-uk azonban még mindig a származási ország állampolgára volt. Az összes muszlim lakosból 2,6 millió török, 550 ezer dél-európai (albán, bolgár, bosnyák, macedón), 380 ezer közel-keleti, 280 ezer észak-afrikai, 190 ezer pedig dél-ázsiai származású.⁴⁰ Az átlag születési ráta Németországban 1,34 körül van, ami évi 700 ezer körüli gyereket jelent.

---

40 Lásd Muslim Life in Germany (Internet)

A szám a 1990-es években még magasabb volt, ám az utóbbi években már inkább a 650 ezerhez közeledik, és minden évben néhány ezerrel csökken. Ez az átlagos szülési ráta azonban nem fedheti el, hogy a német nők szülési rátája alig töredéke a muszlim bevándorló asszonyokénak. Ha pedig levonjuk az utóbbiak szülését az átlagból, akkor ez a szám alig 0,9, vagyis ennyi lehet az egy-egy, eredetileg is német – vagy tágabban: európai – származású nőre eső szülések száma. A muszlim nőkre ezzel szemben átlagban három-négy gyerekszülés is jut. Bár a német statisztikák nem különítik el a muszlim családok gyermekeinek számát, közvetve azért lehet erre következtetni abból, hogy 2000 és 2005 között az összes gyerek 17%-a született bevándorló családokban. Mivel pedig tudjuk, hogy a muszlimoknak majdnem fele már honosításra került, s a gyerekszám náluk is hasonló lehet, következtethetünk arra, hogy az utódok 17%-ának majdnem a duplája születhetett muszlim családokban.⁴¹ Egy másik adatból is lehet következtetni a születési arányra: 1990 és 1995 között a 800 ezerről 760 ezerre csökkent évi születési számon belül százezer volt azoknak a gyerekeknek a száma, akik nem lettek német állampolgárok, ugyanis a szüleik sem voltak még azok. Ha ehhez hozzáadjuk azoknak a gyerekeknek a számát is, akik már német állampolgárokként látták meg a napvilágot, összesen évi kétszázezer gyerek születéssel számolhatunk a muszlim családokban. Ez akkor a Németországon belüli összes szülésnek kb. a 25%-a volt, de az elmúlt tizenöt év után inkább a korábban említett 17% kétszerese, vagyis 34% a reális szám.⁴²

---

41 Lásd Geburten in Deutschland, Statistisches Bundesamt, 2007, Wiesbaden

42 Lásd uo.

Így nem sokat tévedünk, ha a német nők tényleges szülési rátáját csak 0,9-ben adjuk meg.

Az átlagos 1,34-es születési ráta – a muszlim nők szüléseit is beszámítva – oda vezet, hogy Németország lakossága nagyon gyorsan előregszik, egyre fogy még akkor is, ha évi százezer bevándorlóval számolunk: 2050-re az ország népessége 82 milliőről 65 millióra csökken majd. A kisebb lakosság számon belül azonban két lényeges változás várható a mai összetételhez képest. A muszlimok aránya már nagyobb lesz magas születési rátájuk révén: addigra feltehetően kétszeresére vagy ennél is magasabbra növekedhet, vagyis kb. 10-12 millió lesz a számuk. Az összetételben a másik változás az előregedésből fakad: a 65 milliós lakosságnak csaknem fele már csak nyugdíjból tud majd megélni. Ez a két tény azonban együtt azt jelenti, hogy a nagy születésszám mellett akkor már a jóval alacsonyabb átlagéletkorú muszlimok közül kerül ki a munkaképes korú német népesség közel harmada. Ilyen összetételű dolgozó társadalom vállain nyugszik majd a nyugdíjasok és a gyerekkorúak eltartása, valamint a költségvetési bevételek biztosítása. Itt kell jelezni, hogy a munkaképes korúak egyre nagyobb részét adó muszlimok többségét azoknak a töröknek a leszármazottai jelentik már ma is, akiknek a szüleit az 1960-as és 1970-es években hozták be Kelet-Törökországból kifejezetten olyan jellegű segédmunkákra, amelyek semmilyen képzettséget nem igényeltek, s amiket a németek már nem szívesen végeztek el. Ezekben a családokban a képzettség azóta is jóval a német átlag alatt van. Az általános iskolát a török fiataloknak – főként a fiúknak – majd 20%-a nem fejezi be, és további egyharmaduk nem tanul tovább az általános iskola befejezése után. Időközben azonban az automatizálás és az információs társadalom kialakulása teljesen átalakította

a német munkaszervezetet, alig van tehát szükség a korábbi, képzetlen segédmunkásokra. Ennek pedig az a következménye, hogy a muszlim felnőttek jóval nagyobb része munkanélküli, mint az eredetileg honos németeké. A török férfiak csaknem fele szociális segélyből él, míg a feleségeik takarító és más hasonló munkát végeznek. A képzetlen szülők gyermekei sem kapnak elég ösztönzést arra, hogy tanuljanak, ezért igen nagy részük nem tud beilleszkedni a fejlett munkaszervezetbe, így ők is a munkanélküliek táborát növelik. Ezzel a háttérrel érthetőbbé válik a németek problémája a demográfiai átalakulásukkal kapcsolatban, mivel egyre inkább egy olyan réteg válik meghatározóvá a munkaképes korú lakosságon belül, amely nagy része nem képes elérni a német munkaszervezet képzettségi szintjét és munkaritmusát sem. A jelenlegi trendek folytatódása mellett ennek az lehet a következménye, hogy már 2020-ban megáll a német gazdaság sok-sok évtizedes fejlődése, ami fokozatában ugyan változott az eddigiekben, de a növekedés állandó volt. A képzett munkaerő hiánya még az eddigi bevándorlási ütem mellett is áthidalhatatlan akadályokat jelent majd a gazdaság további növekedése előtt. A változások másik következménye – ami főként 2020 után kezd majd egyre jelentősebbé válni –, hogy az egyre nagyobb nyugdíjas tömegek eltartása, a nyugdíjak finanszírozása, a szociális segélyek, családi pótlékok stb. biztosítása az állami költségvetésből egyre inkább ellehetetlenül.

Egy másik gond az országban az, hogy a muszlim lakosság fiataljainak körében óriási a bűnözési arány, ami elsősorban abból adódik, hogy képzetlenek, s emiatt nem tudnak bekapcsolódni a munkavégzésbe. A német börtönökben a 2000-ben fogva tartottaknak több mint egyharmada a bevándorlók közül

került ki, legnagyobb részüket pedig a muszlimok tették ki.⁴³ De hogy a már honosított muszlim családok fiataljai között is igen magas a bűnözési arány, azt megtudhatjuk Kirsten Heissig bírónő könyvéből, aki harmincéves, fiatalkorúak bíróságán eltöltött szakmai múltja után írt könyvet *Elég a türelemből* címmel, amelyben a német nagyvárosokban a muszlim (török, albán stb.) fiatalokból álló bűnbandáknak a legkeményebb bűnözésben betöltött szerepét írta le.⁴⁴ A rossz tapasztalatok miatt egyre inkább nő a német lakosság félelme a bevándorlók számának növekedésétől, fokozódik az ellenséges beállítódás minden muszlim lakossal szemben. Ez pedig nem rasszizmus, hanem a mindennapi keserű tapasztalatok eredménye.

Az ellenséges beállítódás azonban a muszlim lakosságnál is létezik, főként a fiatalok csoportjainál. A kezdeti elképzelésekkel szemben – melyek a bevándorlók leszármazottainak integrálódását feltételezték – inkább párhuzamos iszlám közösségek alakultak ki. A muszlimok és a honos németek közötti vegyes házasságok csak töredékét teszik ki ma is a homogén közösségekben belüli családalapításoknak, mindössze 8% az arányuk. Ez abból is következhet, hogy a keresztény európaiakkal szemben a muszlim bevándorlók igen nagy része szigorúan megmaradt az iszlám szerinti életvitelnél. Az itteni törökök 91%-a vallotta magát nagyon erősen vallásosnak egy 2009-es felmérésben: a férfiak 30%-a, a nők 45%-a követi az iszlám napi imádságra vonatkozó szabályait, 67%-uk a böjt szabályai szerint él.⁴⁵ A vallásosság az iszlámnál az egész életet áthatja, amely elvileg

43 Lásd a kitekítést erre: Giovanni Zincone: Italy – Main features of Italian immigration flows. 2000.

44 Lásd Kirsten Heissig: Das Ende der Geduld. Verlag Herder, 2. Auflage 2010.

45 Lásd Muslim Life in Germany, 2009.

sem engedi meg a keveredést és a keresztény kulturális szokások átvételét. Bár voltak kísérletek néhány muszlim származású értelmiségi – pl. Tariq Ramadan – részéről, hogy egy euróizlámot alakítsanak ki, de őket kivetette és árulónak tekintti a muszlim közösség. Bassam Tibi, a már régen Németországban élő, szíriai származású szociológiai professzor a muszlim fiatalok növekvő ellenségességét – az európaiakkal és kultúrájukkal szemben – azzal is magyarázta, hogy a Nyugat-Európában lévő sok ezer mecsetbe egyre több fundamentalista imám jött az elmúlt években Szaúd-Arábiából és más közel-keleti országból, akik engesztelhetetlen szembenállásra tüzelik őket.⁴⁶ Ez is lehet az oka, hogy bár közülük 45% már német állampolgár, mégis csak 13% vallja azt a felméréseknél, hogy elsősorban németnek érzi magát, 68%-uk pedig elsősorban az iszlám identitást jelöli meg.⁴⁷ Egy volt iszlámhívó, s később e vallásból kitért szerzőpáros, Sam Solomon és Al Maqdisi 2009-es könyvében a „hijra”-t, a muszlimok kivándorlását és a kinti életükre vonatkozó szigorú vallási előírásokat eleve úgy írja le, mint az iszlám hódítás „trójai falovát”. Eszerint a muszlim közösség eleinte csak megtelepszik az idegen közösségben, majd vallási előírásokra hivatkozva fokozatosan átalakítja az életfeltételeket, és egy idő után, ha számuk elegendő nagyságúra növekszik, a befogadó többségi társadalom részéről követelik a fokozatos alkalmazkodást. Végül a korábbi többségi társadalom tagjai vagy az áttérést választják, vagy elmenekülnek.⁴⁸

46 Bassam Tibi: *Europa droht eine Islamisierung*, Die Welt, 2002. május 28.

47 Egy 2006-os felmérés adatát említi: Metzel Tamás: *A bevándorlás kérdései Magyarországon*. Doktori disszertáció. PPKE Doktori Iskola, 2009., 8. p.

48 Sam Solomon – Al Maqdisi, *Elias: Modern Day Trojan Horse: The Islamic Doctrine of Immigration*. 2009.

Már ma is jelentkeznek a súlyos gondok: a nagyvárosokban, ahová a bevándorlók koncentráálódtak, egy-egy kerület iskoláiban lassan ők adják a többséget. A muszlimok eleve Németország nyugati tagállamaiban telepedtek le vendégmunkásként. Észak-Rajna-Wesztfália városaiban általánosan már ma is ők vannak többségben a fiatalok között, de ugyanez a helyzet Berlin egyes kerületeinek iskoláiban is, míg a hajdani Kelet-Németországban a muszlimoknak csak alig két százaléka él. Ha folytatódik a jelenlegi tendencia a jelzett 2050-es demográfiai összetételig, akkor a nagyvárosokban erre az időpontra várhatóan mindenhol muszlim többségű lakosság alakul ki – legalábbis a nyugat-német részeken –, az előregedő honos német lakosság pedig a kisebb városokban és vidéken marad csak többségben. Kelet-Németország pedig, melyet az alacsony születési ráta melletti népességfogyáson túl még a tömeges elvándorlás is sújt – egy-két olyan régió kivül, mint Berlin és Lipcse –, egyre inkább elnéptelenedik. Friss híradások jelzik, hogy a régi Poroszország hagyományosan erdős területein, ahonnan a növekvő népesség miatt több száz évvel ezelőtt eltűntek a farkasok, most újra megjelentek. Spengler víziója a pusztuló civilizációk elnéptelenedő térségeiről a farkasok farkaival ma már élő tapasztalat ezeken a német vidékeken.

Ez a nyomasztó kép azt mutatja, hogy a lakosságnak az iszlámosodással szemben kialakult – egyre növekvő – ellenállása, illetve a nyugati országokban feltámadó szellemi és politikai megszerveződés nem változtathat a tényen, hogy az összes nyugat- és dél-európai állam rá van utalva a bevándorlókra. A hazai nők születési hajlandósága fokozatosan csökken a megváltozott szerepvállalásuk miatt, ezért évről évre bevándorlók millióira

van szüksége Nyugat- és Dél-Európa nagyobb országainak ahhoz, hogy munkaszervezeteit működtetni tudja.

2) Franciaország arab és észak-afrikai tömegei

Jelenleg Franciaországnak 62,8 millió lakosa van, melyen belül a regisztrált bevándorló státusban levők száma 4,93 millió. A bevándorlók és leszármazottaik összlétszámára csak becslések vannak, mert az itteni szabályok szerint a francia területen született gyerekek akkor is francia állampolgárokká válnak, ha a születésük idején a szüleik nem voltak azok.⁴⁹ Az itt élő muszlim származású lakosok összlétszáma – a bevándorlók és francia állampolgárságot kapott leszármazottaik – hatmillió, de a hivatalos megnyilatkozások még további félmillió muszlim illegális bevándorlóról szólnak, akiknek a száma egyes szakértők szerint akár több millió is lehet. Ezekről a becslésekről írta Timothy M. Savage, az Egyesült Államok volt német konzulja: „Some even predict that one-fourth of France’s population could be Muslim by 2025 and that, if trends continue, Muslims could outnumber non-Muslims in France by mid-century”.⁵⁰ Ezek a számok adnak magyarázatot arra a ritka jelenségre Európában, hogy Franciaországban az elmúlt években általában 1,9 volt az egy nőre eső gyerekszülések száma, ami néha felmegy 2,0-re is, és szinte elég az ország lakosságának egyszerű reprodukciójára. Az adat azonban becsapós, mert ez az átlag ténylegesen csak a

49 Démographie de la France. Wikipedia, 2010. január

50 Timothy M. Savage: Europe and Islam: Crescent Waxing, Cultures Crashing. The Washington Quarterly, 2004. Summer, 25–51. p.

muszlim nők magas szülési gyakorisága miatt alakulhatott ki, akik a honos francia nőkhöz képest háromszor-négyszer több utódot hoznak világra. Ebből adódik, hogy miközben a bevándorlók még illegális társaikkal együtt sincsenek többen a teljes lakosság 13–15%-ánál, gyermekeik azonban – akik többsége muszlim – a 2008-as adatok szerint az összes Franciaországban élő gyerek (0–17 év) 28,45%-át teszik ki.⁵¹ Mivel a bevándorlók többsége nagyvárosokban él, Párizs térségében – az *Ile-de-France* területén – a bevándorlók utódai az összes gyerek 55,68%-a. Itt a teljes lakosságon belül – ami az *Il-de-France*-ban nyolcmillió körüli – 3,5 millió bevándorló él, amit naponta észlelhet a Párizsba látogató, mert egyes kerületekben a metrón közlekedve csak elvétve lát egy-két fehér embert a fekete-afrikaiak és arabok tömegében. Ez az óriási muszlim tömeg nagyrészt a volt francia gyarmatokról, a közel-keleti és az észak-afrikai országokból özönlött be Franciaországba, ahol eleinte örömmel fogadták az olcsó munkaerőt az egyszerű fizikai munkákra, illetve rajtuk keresztül igyekeztek integrálni régi gyarmataikat – mint a frankofón övezet országait.

A növekedés újabban már a legnagyobb aggodalmakat váltja ki a francia politikusokból, pedig korábban bevett szokás volt az illegális bevándorlók időnkénti legalizálása. Ez történt Mitterand elnök hivatalba lépésekor, 1981-ben is, aki akkor 130 ezer illegális bevándorló legalizálását tette lehetővé. A bevándorlók között azonban nagy a munkanélküliség, mert az építőiparban, az ipari termelésben az 1970-es években még meg-

---

51 „According to a recent genetic study in 2008 28,45% of all newborns in mainland France in 2007 had at least one parent of immigrant origin”. Démographie de la France, Wikipedia, 2010. január

lévő egyszerű fizikai munkák nagy részét mostanra automatizálták, így a tanulatlan segédmunkások feleslegessé váltak. A bevándorlók leszármazottainak többsége szintén képzetlen, vagy legalábbis az információs társadalom magas képzettségi követelményeinek nem felel meg. A megélhetési források nélküli milliók között így óriási a bűnözés: a francia börtönökben a bevándorlók adják a fogva tartottak 25,8%-át, és ebben nincsenek benne a már honosítottak.⁵² Ez volt az oka annak, hogy az 1990-es évek elejétől szigorításokat vezettek be a bevándorlás terén: 1993-ban Pasqua belügyminiszter, majd 1997-ben a „loi Debré” alaposan megnehezítette az illegális bevándorlók helyzetét, és kizárta esetleges legalizálásukat. Mivel a politikai töresvonalak szerint ebbe az irányba keményebben inkább a jobboldali kormányok mennek el – a média nagy része, illetve a szellemi szektorok döntő része inkább balliberális, baloldali itt is, mint a legtöbb helyen a nyugati világban –, egész szemantikai háború (*bataille semantique*) indult meg a helyzet jellemzésére. Az „illegális bevándorló” elnevezés helyett így terjedt el a baráti (politikailag korrekt!) *sans papier* („papír nélküliek”) elnevezés. Ám – minden balliberális szimpátia ellenére – a baloldali kormányok sem vettek vissza az elmúlt években a keményebb fellépésből, legfeljebb nem mentek tovább ezen az úton. Mióta azonban a jobboldali Sarkozy-kormány van hatalmon, az illegális bevándorlókkal szemben minden toleranciát félretettek, illetve már a bűncselekményt elkövető honosítottakat is azzal fenyegetik, hogy megfosztják francia állampolgárságuktól és kitolon-

---

52 Lásd a kitekintést erre: Giovanni Zincone: Italy – Main features of Italian immigration flows. 2000.

colják őket. Ezt a keménységet a nyugati államok között csak a hollandok követték a legutóbbi hónapokban, de már hasonló intézkedések bevezetéséről gondolkodnak az olaszok is.

Fontos kiemelni, hogy a muszlim bevándorlók Franciaországban viszonylag jól azonosultak az őshonos lakossággal és általában az európai kultúrával, sokkal kisebb arányban mutatják ki nyíltan ellenszenvüket és szembenállásukat, mint ahogy azt a németeknél a törökök, főként pedig az angoloknál a pakisztáni és más muszlim fiatalok teszik. Berlin *Neuköln* negyedében, ahol a fiatalok között már többségben vannak a törökök, a macedónok és az albánok, nem tanácsos még napközben sem egyedül végigmenni az utcán, s a németeknek minden esetben számítani kell egy-két megvető megjegyzésre. Párizsban ezzel szemben – legalábbis a belső kerületekben – a feketék és az arabok tengerében veszélyérzet nélkül el lehet vegyülni, semmilyen atrocitás nem éri a fehér embert. Míg a tálibok kiképző táborában már számos Nagy-Britanniában született, brit állampolgárságú muszlim fiatalot képeztek ki, akik később ismertté váltak egy-egy öngyilkos merénylet után, addig francia muszlim fiatalokról nem nagyon lehet hallani ilyesmit. Ezt támasztja alá az a 2006-os felmérés is, mely szerint az angliai és a német városokban élő fiatalok esetében csak 8–13% vallja magát elsősorban a befogadó ország polgárának, és túlnyomó részük mint iszlámhívó adta meg identitását, addig Franciaország esetében ez a szám 40%.⁵³ Ha nem is teljes az azonosulás Franciaország-

---

53 Az 2006-os felmérés francia adatát említi: Metzel Tamás: A bevándorlás kérdései Magyarországon. Doktori disszertáció. PPKÉ Doktori Iskola. 2009., 8. p.

ban sem, itt nem látható többségbe kerülésük esetén sem olyan fenyegető jövőkép, mint amilyen a németeknél rajzolódik ki.⁵⁴

Minden valószínűség szerint Franciaországban is megtörténik az, hogy a muszlimok többségbe kerülnek, még ha nem is 2050-re, ahogy az amerikai diplomata, Timothy M. Savage jelezte az imént idézett cikkében. A francia nők alacsony szülési rátája és a muszlim – elsősorban algériai, marokkói és tunéziai – nők sokgyerekes családjai egy idő után mindenképpen átfordítják az arányokat. Láttuk, hogy már ma is az összes Franciaországban élő gyerek 28,45%-a bevándorló családban él, ami többségében muszlim családot jelent, és az idő múlásával csak növekszik ez az arány. Így nagy valószínűséggel megtörténik, ha nem is 2050-re, de a 2100-as évek előtti valamelyik évtizedben bizonyosan az arányok átfordulása. A számítások szerint a honos franciák kisebbsége ellenére sem lesz kevesebb a lakosság összlétszáma Franciaországban akkor, mint ma. Néhány millióval még több is lehet a számuk: a mai 62,8 milliőről 65 millióra való növekedést mutat a legtöbb statisztikai előrejelzés. Tehát míg a németek demográfiai összeroppanása és „eltörökösödése” egy zsugorodó Németországban majd végbe – a keleti részek nagy térségeinek kiürülésével –, addig Franciaország várhatóan a franciák kisebbségbe kerülése ellenére sem roskad össze. Így is nyitott a kérdés, hogy a többségbe került muszlim lakosság döntő hányadát meg lehet-e majd tartani a kialakult francia kultúra és államiság mintái keretében, ha az eddigi kato-

---

54 Hogy azért e tekintetben is vannak problémák a franciáknál, azt mutatják a néha botrányos jelenetek a francia futballválogatott nemzetközi mérkőzései, amikor a focistáik többségét adó afrikai származásúak nem hajlandók énekelni a franciák himnuszát.

likus összetartó kapocs helyett többségében iszlám közösségről lesz szó.

Lezárásként ki kell még térni a francia zsidóságra, mely az iszlámosodó Franciaországban – Nyugat-Európához hasonlóan – egyre feszültebb helyzetbe kerül Izrael és az iszlám világ fokozódó szembenállása miatt. A fundamentalista arab fiatalok öngyilkos merényletei az európai zsidó közösségeket a világ minden részén különösen érintik, mert intézményeik kiemelt célpontot jelentenek az iszlamisták támadásai számára. Franciaország a jelenlegi mintegy 500 ezer zsidó állampolgárával a világ zsidóságának harmadik legnagyobb központját jelenti. Ez a szám azonban már egy alapos csökkenés eredménye, ugyanis az 1990-es évek elején még 700 ezer főről beszélhettünk.⁵⁵ A fogyás épp az iszlámosodás következménye, hiszen a zsidók a fenyegetettség miatt egyre nagyobb számban vándorolnak ki Franciaországból. A migráció egyrészt Izrael, másrészt főként a francia Kanada (Quebec) felé történik, ahol a világ negyedik legnagyobb zsidó közössége (385 ezer fő) él. A kivándorlás ellenére még nyitott a francia zsidóság demográfiai jövője, mivel soraikban tekintélyes az ultra ortodox, más néven *haredi* zsidóság létszáma. Ezeknek a családjaiban az arabokat is meghaladó gyerekszám vallási okokból megmaradt – átlagban hat-nyolc gyerek –, ami rohamosan növeli számukat a francia zsidóságon belül. Jelenleg harmincezer a francia haredi zsidóság létszáma, ami az előbb jelzett gyerekszülési gyakoriság miatt húsz év alatt számuk megháromszorozódását prognosztizálja, 2050-ig pedig akár a 300 ezret is elérheti. Nyitott kérdés persze az, hogy

---

55 Orthodox birthrate seen saving Jewish majority in Israel. In: World Tribune.com online journal, 2007. május 8.

az iszlamosodó Franciaországban maradhatnak-e egyáltalán, vagy áttelepülnek egy másik országba: a haredik ugyanis felismerhetőek a ruházatukról és a tipikus hajviseletükről, ezért az iszlám fiatalok részéről állandó támadásnak vannak kitéve.⁵⁶ Ez a helyzet azonban számbeli növekedésüket egyáltalán nem befolyásolhatja, mert az szigorú vallási parancsok és szokások által szabályozott, amitől egy jottányit sem térhetnek el.⁵⁷ (A zsidóságon belül erre a nagy jelentőségű demográfiai átrendeződésre majd az amerikai zsidóság elemzésénél térünk ki részletesebben.)

3) Nagy-Britannia demográfiai kilátásai

Nagy-Britannia lakossága 2009-ben 61,9 millió volt. A hivatalos adatok szerint ez a szám évente 350 ezerrel növekszik, ezért 2011 elején már több mint 62 millió lakossal kell számolni.⁵⁸ A 2009-es 61,9 millión belül hétmillió volt a külföldön születettek aránya. Mivel azonban ezekben a családokban 2010-ben 2,1 millió olyan gyerek élt, akik már az Egyesült Királyságban születtek, velük együtt minimálisan kilencmillió a bevándor-

---

56 Hollandiában ugyan jóval kisebb a zsidók száma, mint a franciáknál, de a holland Frits Bolkenstein – a EU Bizottság volt tagja – 2010. december 6-i interjúja jól mutatja az európai zsidóság gondját a növekvő iszlamosodás miatt, mivel Bolkenstein azt javasolta a külső öltözködésükről, hajviseletükről felismerhető ultra-ortodox (haredi) zsidók számára, hogy önvédelemből vándoroljanak ki az USA-ba, vagy telepedjenek haza Izraelbe. Radio Netherlands Worldwide, 2010. dec. 6.

57 Lásd: Matti Friedman: In rise of ultra-orthodox, challenges for Israel. The Associated Press, 2011. január 14.

58 Lásd Office of National Statistics: UK Population Estimates, 2010. június

lók száma, de akár tízmillió is lehet, ha az azóta már felnőtt korúvá vált leszármazottaikat is bele vesszük.⁵⁹ Persze, még ide kell számítanunk a körülbelül 650 ezer illegális bevándorlót is, akik legalizálását 2010 nyarán az angol liberálisok felkarolták – a többi nyugat-európai ország rossz tapasztalatai alapján ez csak növeli a képzetlen, ezért egyáltalán nem kívánatos illegális bevándorlók számát –, más pártok azonban elvetették a gondolatot. A születési ráta is magasabb itt a legtöbb kontinentális európai országhoz képest – 2006-ban egy nőre számítva 1,84 volt –, azonban a gyerekek több mint negyede rendszerint bevándorlók családjában látja meg a napvilágot.⁶⁰

A bevándorlók összetétele – az általános nyugati iszlámosodási problémát szem előtt tartva – Nagy-Britanniában kedvezőbbnek mondható. Az összlakosság ugyan majd húsz százalékának bevándorló gyökerei vannak, így a többi nyugati országhoz hasonló az eredeti nemzeti közösség felbomlásának mértéke, itt mégsem történik majd meg a következő fél évszázadban az iszlám többség kialakulása. A nagyobb bevándorló csoportokat tekintve első helyen a hindu vallású indiaiak állnak: 2001-ben több mint 1,1 millióan voltak. Az összes 1,6 millió muszlim bevándorlón belül a legtöbbjük pakisztáni (egymillió), illetve bangladesi (300 ezer) származású. Egy friss, 2011-es felmérés azonban a muszlimok számát az Egyesült Királyságban már 2,9 millióban adja meg, 2030-ra pedig 5,6 millió főt prognosztizál.⁶¹

59 Demography of the United Kingdom (Wikipedia, 2010. január)

60 Lásd Europa's looming Demographic Crunch. Friends of Europe, 2008. január

61 Lásd: The Future of the Global Muslim Population. The Pew Forum on Religion and Public Life. 2011. január

A további fontosabb bevándorló csoportok: a karib-tengeri betelepülők száma 600 ezer, a fekete-afrikaiaké 500 ezer, az utóbbi években pedig – az európai uniós csatlakozás után – megindult a kelet-európai országokból is a bevándorlás, ami Bulgáriából és Magyarországról negyven-, Szlovákiából ötven-, Romániából pedig százezres tömeget jelent.⁶² Az eddigi tapasztalatok szerint a legnagyobb kivándorlási hajlandósággal rendelkező románok és bolgárok esetében ez a szám még csak a kezdetet jelenti, mert az unión belüli szabad – és nem korlátozható – mozgásuk és munkavállalási lehetőségük majd csak 2011 májusától (vagy 2013-tól) lép életbe, s a teljes „felszabadítás” ezen a téren a többi kelet-európai uniós ország esetében is csak nemrég történt meg. A tömeges kelet-európai bevándorlást így Nagy-Britanniában még csak ezután tapasztalhatjuk majd meg.

Az angolok minden jel szerint készülnek is erre, és az unión kívüli, eddigi szabadabb bevándorlást 2010-ben korlátozták.⁶³ Az unión belül azonban ezt nem tehetik meg, s miközben ez részben egybeesik az angol bevándorlási politikával, komoly gondokat is okoz számukra: viszonylag alacsony belső születési arányuk ugyanis megköveteli a bevándorlást – még ha nem is olyan nagymértékben, mint pl. a németeknél –, ám lehetőség szerint az integrálható és képzetesebb kelet-európaiak bevándorlásában lennének érdekeltek. A belső uniós határok megszüntetése és Románia, illetve Bulgária 2013. májusi, schengeni határon belülre kerülése után azonban a képzetlen és a fejlett európai társadalomszerkezetbe csak részben integrálható kelet-euró-

---

62 Foreign born population of the United Kingdom, Wikipedia, 2010. január

63 Boris Johnson, London főpolgármestere kritizálta is ezt a döntést egy 2011. január 4-i interjúban, mert ezzel London térségének versenyképességét látta csökkenni

pai cigányság beözönlése sem akadályozható majd meg. Ebből pedig már a román és a bolgár csatlakozás óta, a 2007 utáni években kaptak példát a nyugat-európaiak, közöttük Nagy-Britannia is. A már hosszabb ideje itt honos, körülbelül harmincezer fős vándorló cigánysághoz nagyjából még ugyanennyi román és bolgár cigány család érkezett az elmúlt években, akik lakókocsi-karavánokban élve, egy-egy város üres telkein vagy félreeső közterületein letáborozva felbolygatják a város nyugalmát; a bűnözés sokszorosára nő, és integrálásuk teljesen reménytelennek tűnik az angolok számára. A 2013 májusától nem korlátozható uniós mozgásuk pedig az angolok félelmei szerint – de ugyanígy említhető a franciák, a németek és az összes nyugat-európai uniós ország aggodalma – akár milliós számra is növelheti az országba bezúduló kelet-európai cigányság létszámát. Erre való tekintettel a francia és a német külügyminiszter 2010 decemberében az EU központi testületeihez fordult a román és a bolgár szabad uniós munkavállalás elhalasztása érdekében, és erről épp a magyar elnökség idején, 2011 első felében kellett dönteni. Kisebb uniós országok kérése esetén ez fel sem merülhetne, de mivel a legnagyobb és legerősebb tagokról volt szó, a kezdeményezés sikerét prognosztizálni lehetett, és 2011 januárjában meg is született a döntés románok és a bolgárok felé a határnyitás további elhalasztásáról 2013-ig. Az tény, hogy a döntés az Unió működésének lényegével fut szembe, amely a szabad és nem korlátozható munkaerő-áramlásra nyugszik, így a határozatot a Romániában és Bulgáriában tapasztalható szervezett bűnözés kiugró mértékével és a jelentős korrupcióval indokolták.

Ez a dilemma túlmutat a román és a bolgár cigányságon, illetve a nyugat-európai bevándorlásuktól való nyugati félelmeken

– az unióba bekerült Kelet-Közép-Európa, valamint Nyugat- és Dél-Európa országainak egész viszonyában a legdöntőbb kérdést érinti. Ugyanis az általános alacsony születési ráta egész Európában mindenhol előregeledést, a társadalom összezsugorodását és a munkaképes lakosság vészes fogyását eredményezi, aminek következtében az egyes országok előbb-utóbb működés-képtelenné válnak. Az unión belüli szabad munkaerő-áramlás azonban egyenlőtlen helyzetben lévő országokat érint: a gazdag nyugat-európai és részben gazdag dél-európai államokat, amelyek magas béreket és szociális juttatásokat kínálnak, velük szemben pedig a szegényebb közép-kelet-európai uniós országokat, ahol alacsony béreket, csekély értékű szociális szolgáltatásokat, városi infrastruktúrát stb. lehet találni. Elvileg lehetséges az is, hogy a nyugat-európai tőke jön át Kelet-Európába az olcsóbb munkaerőhöz, viszont az itteni olcsóbb munkaerő számára is nyitva a kapu, hogy ő telepedjen át a Nyugat- és Dél-Európába. A valóságban aztán mindkettő realizálódik valamilyen mértékben, de kérdés, hogy milyen arányokban történik ez majd meg tartósan. Míg a nyugati tőkés számára semleges a két út közötti választás, és csak a profitjának nagysága, illetve biztonsága a fő mozgatórugó, addig a nyugati országok politikai elitjének és mindenkori kormányainak természetes érdeke, hogy a csökkenő és előregedő lakosság pótlására lehetőleg képzett és főként perspektivikusan integrálható kelet-európai tömegek telepedjenek át. Az eddigi évek azt mutatták, hogy az egyes kelet-közép-európai országok között nagy különbségek vannak a kivándorlási hajlandóságban, így az említett két út közötti választásban már elkülöníthetők az itteni államok. A magyaroknál és a cseheknél kisebb volt a hajlandóság az elmúlt években, amióta a lehetőség adott – például Magyar-

országról 2010-es számítások szerint kb. 200 ezer ember ment ki tartós munkavállalásra Nyugat-Európába –, viszont a románok, a bolgárok és a lengyelek milliós nagyságban éltek a lehetőséggel, rögtön annak korlátozott megnyílása után. A 22 milliós lakosú Romániából már 2010-ig is 2,7 millió ember távozott tartós külföldi munkavállalóként, legnagyobbbrészt családstól – egyes becslések az illegálisan áttelepedettekkel együtt hárommillió kivándorlóra teszik a valós számot. (Láttuk korábban a Spanyolországba alig néhány év alatt áttelepedett 830 ezer románt, Olaszországban egymillióan vannak, de ugyanígy, a vízumkényyszer megszűnte – 2001 – után egy év alatt 600 ezer bolgárral is kevesebb lett otthon!)

Nem lehet tudni, mekkora lesz pontosan a szegényebb kelet-közép-európai országokból a gazdagabb uniós országokba való áttelepedés mértéke a jövőben, de ha nyilvánvalóan különbségek és az ütemet tekintve is eltérések lesznek közöttük, a fő tendencia megadható, vagyis hogy a képzetesebb fiatalok – miközben egyre kevesebben lesznek Kelet-Európában is – nagy valószínűséggel egyre nagyobb százalékban a jobb városi infrastruktúrát, valamint magasabb béreket választva kivándorolnak Nyugat- és Dél-Európába. Ez a mozgás az összes gazdagabb uniós ország érdekében áll, ezzel ugyanis évtizedekkel el tudja halasztani az előregedő és csökkenő lakosságából eredő gondokat, így a munkaerőbázisát, állami költségvetését még hosszú ideig fedezni tudja. Fontos kiemelni, hogy a napjainkban sokszor felbukkanó nyugati félelem a kelet-európai előzőnléstől csak azt jelenti, hogy ők fokozatosan, évente körülbelül másfél-kétmillió főben akarják ezt a beözönlést, míg a rosszabb helyzetben lévő keleti uniós országok nem törődnek a fokozatossággal, és egyből sok millióan indulnának meg feléjük. Az angolok jelszava erre:

„immigration but no mass immigration”.⁶⁴ A nagy létszámú, de kezelhető mértékű bevándorlásban való érdekeltség ellenére a nem integrálható kelet-európai cigányság helyben – és tőlük távol! – tartása központi fontosságú a gazdagabb uniós államok számára, és erre akár milliárdos támogatások fejében is hajlanak. Ezt láthattuk francia és olasz városokban az elmúlt néhány évben a román és bolgár cigányok botrányos táborainál, és – csekélyebb nemzetközi visszhanggal ugyan, de – hasonló tapasztalhattunk az angoloknál, az íreknél és a németeknél is. A nyugat-európaiaknak nincs erre szükségük, megvan a saját gondjuk az egyre növekvő és integrálhatatlan, sőt az európai civilizációval szemben ellenséges érzelmeket tápláló muszlim közösségekkel, illetve ezek párhuzamos társadalmáival.

Az angoloknak is ugyanez a dilemmája: lehetőleg sok képzett vagy legalább képezhető kelet-európai bevándorló megnyerése, de a nem integrálható és képzetlen, főként a cigánysághoz tartozó egyéneket kívül tartani. Ez utóbbi azonban nem rajtuk, hanem – a schengeni határon belülre kerülés után – magán a kelet-európai cigányságon múlik. Ők döntenek el, hogy milliós vagy legalább százezres létszámmal felkerekednek-e Nyugat- és Dél-Európa felé. Ennek mértéke csak évek múlva, utólag állapítható meg, de úgy tűnik, az első esztendőben legnagyobb részük itt marad, a mi országainkban. Kiss Tamás, az Erdélyben élő magyar szociológus személyes közlése szerint az ezt érintő kutatások azt mutatták, hogy a román cigányság jórészt csak az egyes belső román területek között mozog, nagyobb létszámban nem volt a hárommillió román kivándorolt között. Egyedül a

---

64 Magyarul: bevándorlás, de nem tömegesen

Szeben környéki cigányságnál állapítható meg szervezett kitelepítés és az erre való szerveződés kialakulása.⁶⁵

Nagy-Britannia a többi nagy uniós ország közül a jelek szerint a legkevésbé fogja megszenvedni a demográfiai változásokat, míg a németek szinte alig tudják majd elkerülni a demográfiai összeroppanást és a fokozatos iszlám társadalommá való átalakulást; illetve a franciák esetében az arabosodás és az iszlám többség kialakulása előbb vagy utóbb szintén elkerülhetetlennek tűnik. A két és félmillió muszlim lakosság, mely Nagy-London térségében koncentrálódik, ezt a részt demográfiai szempontból képes átalakítani magasabb születési rátájánál fogva, és ha többségbe nem is kerül, de meghatározó tényező lesz. Aggasztó ellenséges beállítódásuk is, mert a legutóbbi felmérések szerint – noha nagy részük már itt született, és brit állampolgár – 81%-uk iszlám identitásúnak vallotta magát, és csak 7% nyilatkozott úgy, hogy elsősorban angol állampolgárságát tartja önazonossága alapjának.⁶⁶ De a tálib harcosok és

---

65 Kiss Tamás e-mailen küldött választ a szakmai levélváltásunk keretében feltett kérdésre, 2011. január 3-i dátummal: „A vándorlásról Romániában nincsenek az európai bevándorlási statisztikáknál pontosabb adatok, a cigányság migránsokon belüli arányáról pedig végképp nincsenek. Abban ugyanakkor az eddigi vizsgálatok alapján szinte teljességgel biztos vagyok, hogy a cigányok a migráns népességen belül nagyon nagy mértékben alul vannak reprezentálva. Azok a cigány közösségek, amelyeket saját kutatásaimból, vagy mások terepmunkáiból ismerek, igen alacsony területi mobilitással jellemezhetők. Igazából egy-egy kistérségen, településfűzéken belül mozognak. Nyilvánvaló, hogy vannak olyan közösségek is (pl. a Szeben megyei *kelderások*ról tudok többet), akik nagyon intenzíven és szervezeten mozognak. Ezekkel a közösségekkel tele is van az európai sajtó.”

66 Egy 2006-os felmérés adatát említi: Metzel Tamás: A bevándorlás kérdései Magyarországon. Doktori disszertáció. PPKE Doktori Iskola, 2009., 8. p.

az öngyilkos merényletet megkísérlők – illetve végre is hajtók – között is tucat számra találtak olyan pakisztáni származású fiatalokat az elmúlt években, akik már harmadik generációs angol állampolgárok voltak, mégis égő gyűlölettel viseltetettek az európai kultúra és a kereszténység iránt.

A szintén milliós létszámú indiaiak azonban békés beilleszkedésükkel az angol társadalomszerkezetbe – és ugyanígy a különböző kelet-európai országokból áttelepültek, illetve leszármazottaik – kevesebb konfliktust ígérnek, mint az említett többi nagy uniós ország esetében várható, és az összlakossághoz képest kisebb arányú muszlim lakosság még létszám-növekedésük esetén sem fogja káoszba borítani a jövőbeli brit társadalmat. A hivatalos angol statisztikákból jól kivehető, hogy a többi európai országhoz képest nemcsak hogy kisebb konfliktusok várhatók, de számszerűleg még növekedni is fognak: a jelenlegi 62 milliós lakosság évi 400 ezres növekedéssel számolva 2029-re 70 millióra duzzad, és ennek 55%-a belső növekedésből – gyerekszülésekből –, 45%-a pedig bevándorlásból származik majd.⁶⁷

Nagy-Britanniában is jelezni kell a zsidóság jövőbeli demográfiai átrendeződését, mert noha itt az ország egészét tekintve kisebb az iszlámosodás mértéke, mint a franciáknál, de a London térségében 2050-ig a többség közelébe jutó iszlám közösségek révén feszültségek és összeütközések növekedése prognosztizálható a zsidóság és az iszlám csoportok között. A világ zsidóságának ötödik legnagyobb közössége él itt – 2010-ben 300 ezer

---

⁶⁷ Trovis, Alan: UK population growth to 70 m challenged, *The Guardian*, 21 october 2009, illetve: Office of National Statistics, 2009.

volt a számuk –, ezen belül a haredi zsidóság 60 ezer főből állt, viszont sokgyermekes családmmodelljüknek köszönhetően 2050-re a legnagyobb részt alkotják majd a brit zsidóságon belül.⁶⁸

4) Svájc demográfiai kilátásai

Az elmúlt húsz évben egymillió lakossal megnövekedett lélekszámú Svájcban 2009-ben 7,8 millióan éltek. Ebből 1,7 millió volt a külföldi állampolgárok száma, noha ezeknek igen nagy része már sok éve letelepedett itt. Majd egymillió közülük az olasz, a német és a francia bevándorlók száma, akik a velük azonos kultúrájú lakosságrészhez csatlakoztak, de nem érzik szükségét annak, hogy felvegyék a svájci állampolgárságot, az eredetiről pedig az identitásőrzés szándéka miatt nem mondanak le.⁶⁹ Ezzel szemben a Svájcban élő muszlimok honosításának alacsony szinten tartását már a politikai fenntartások magyarázzák. A legálisan itt élő muszlimok száma kb. 440 ezer, de csak alig 11%-uk büszkélkedhet svájci útlevelel. A többiek csak állandó tartózkodási engedélyt kaptak, noha esetleg már második vagy harmadik generációs bevándorlónak számítanak. A már honosítottakkal együtt a bevándorlók 2,3 millióan vannak, ami az összlakosságnak majdnem 30%-át jelenti, így elmondható, hogy Svájcban él Európa leginkább sokszínű közössége.⁷⁰ Ez a

68 Lásd a Wikipedia „Haredi Judaism” szócikkének 2010-es adatait, illetve korábbi adatok: Daniel J. Elazar: Backing into a Jewish Majority in Israel. Jerusalem Center for Public Affairs, 2001.

69 Lásd az adatokat: Bundesamt für Statistik 2010. februári jelentése

70 Althaus, Fabrice – Paroz, Sophie: Gesundheit von Ausländern in der Schweiz. In: Medicalforum, 2010. április

kevert lakosság a három nagy szomszédos országból bevándoroltakon túl Európa összes államából érkezett ezreket is magában foglal, de a szokásos kínai és más ázsiai kolóniák is jelen vannak közöttük, illetve az afrikai országokból is ezrek élnek itt. A Svájcban élő illegális bevándorlók számát 2007-ben 100 ezer és 300 ezer közötti számra becsülték, akik a legálisan itt élőkhöz jöttek rokonként, majd illegálisan – vagy elutasított menedékkérés után – maradtak. A nyugat-európai bevándorlók – olaszok, németek, franciák –, de rajtuk kívül a szintén több tízezres számban tartósan itt élő spanyolok és portugálok osztoznak az előregedő svájci honos lakosság sorsában, kis gyerek számmal visszaszorulásra ítélve, ugyanis az iskoláskorúak között egyre többen vannak a muszlimok, az indiaiak és a kelet-európai családok gyerekei. A honos svájci nők szülési rátája az átlag 1,44-es értéken belül valamivel nagyobb, mint például Németországban, de a muszlim nők szülési gyakorisága messze meghaladja ezt, ezért a muszlim lakosság perspektivikus növekedése a svájci lakosságon belül nyilvánvaló.

A nyugat-európai általános iszlamosodási problémát tekintve azonban Svájc csak kisebb gondokkal néz szembe, mivel a 440 ezres muszlim lakosán belül 56% a koszovói, bosnyák és macedóniai albán – minden tizedik koszovói már Svájcban él az utóbbi években –, akiknek az iszlám hit szerinti életvitelük sokkal lazább, mint például a Németországban élő törököké, így a svájci szokásokhoz illeszkedésük valamivel könnyebb. Svájcban nem észlelhető az a keresztényellenes alapbeállítódás, ami Németországban és Angliában sokszor utcai bandaháborúkhöz vezet, illetve erős terrorista-szimpatizáns miliók kialakulásához ad táptalajt. A felmérések szerint az itt élő muszlimok alig 30%-a tartja be az iszlám napi imádkozási szabályait, és a mecseteket is

csak a 15%-uk keresi fel rendszeresen.⁷¹ Azok a fundamentalista imámok, akiknek nyomására Angliában már a *saria* bevezetésének engedélyeztetésén gondolkodtak az elmúlt években a muszlim közösségek, Svájcban nincsenek jelen, a kormányzat pedig éberren figyel, hogy a mecsetekben a prédikátorok által elmondottak összhangban vannak-e a svájci törvényekkel.⁷² Egyedül a kis létszámú arab közösségben – kb. 25 ezer fő – figyelhető meg a szigorúbb ragaszkodás az iszlámhoz, de a török és az albán származásúakon túl az afgán bevándorlók között sem fedezhető fel a fundamentalista beállítottság – ez a két népcsoport 70–70 ezer emberrel van jelen a legális svájci muszlim közösségekben. Ha az említett illegális bevándorlók egy részét is a muszlimokhoz számoljuk, akkor nagyjából félmillió főben lehet összegezni összlétszámukat, ami az összlakosságénak nem egészen 7%-a. Ezt az arányt 2050-re kivetítve – még ha az átlag svájci családéhoz képest magasabb gyerekszámot vesszük is alapul – arra lehet következtetni, hogy megduplázódva is csak 14–15% lehet majd akkori arányuk, ez pedig nem okozhat olyan drámai fejleményeket, amilyeneket a németek eltörökösödése vagy a franciák elarabosodása vetít előre.

A muszlim gyerekek iskolai sikertelensége azonban Svájcban is gondot okoz. Amikor megjelent 2010 augusztusában Thilo Sarrazin könyve a német muszlim gyerekek krónikusan rossz iskolai teljesítményének felmutatásával, akkor Svájcban is vita kezdődött, amelynek során itt is hasonló tapasztalatokról

---

71 Hannes Nussbaumer: In der Moschee steht ein Billiardtisch. Tagesanzeiger, 2009. nov. 24.

72 Thomas Ley: Der islam in der Schweiz: Woher kommt das Unbehagen? Blick.ch online journal, 2009. dec. 2.

árulkodtak a beszámolók.⁷³ Míg a honos svájci családokból és a legtöbb más, nem muszlim bevándorló családokból származó gyerkek 60%-a meg tudja szerezni a magasabb képzettséget adó Sekundarschule bizonyítványát, addig a muszlim gyerekeknek csak ötöde. Ebből adódik aztán – mivel az alacsony képzettség elégtelen a munkavállaláshoz a svájci munkaerőpiacon –, hogy a muszlim fiatalok között a munkanélküliség tartósan négyeszerese a svájci átlagénak, így szociális segélyből tudnak csak megélni. A közülük munkába állók is legtöbbször csak az alacsony képzettséget igénylő építőiparban vagy a vendéglátóiparban dolgoznak, ahol általában segédmunkákat végeznek. Ha 2050-re a svájci lakosságon belül ez a réteg megduplázódik, akkor a feszültség itt is jelentősen megnőhet, ami az utóbbi években már meg is jelent: míg 2000-ig a felmérésekből az volt látható, hogy a svájci lakosság 78%-a toleráns a muszlimokkal szemben, addig a 2001. szeptember 11-i terrorcselekmények, majd 2004-ben a hollandoknál Pim Fortyn és Theo van Gogh fundamentalista iszlámisták által történt meggyilkolása fordulatot hozott Svájcban is, mindez pedig oda vezethet, hogy az iszlám térhódítás ellen fellépő Svájci Néppárt lassanként a legnagyobb politikai tömörüléssé válik az országban. Az általuk kezdeményezett 2009-es népszavazáson a svájci lakosság nagy többséggel leszavazta a további mecsetek építését. E feszültségek ellenére tehát, az egész Európát fenyegető borús kilátások közepette Svájc – még ha egyre inkább olvasztótégellyé is válik

---

73 Romina Lenzinger: Muslime bremsen Schweizer Schüler aus. In: Blick.ch online journal, 2010. dec. 12.

népességét illetően, melyben az eredeti honos svájciak kisebbséggé válnak (hol van már Tell Vilmos népe?) – szerencsésebb jövő elé nézhet 2050-ig.

5) Ausztria demográfiai kilátásai

Ausztria demográfiai kilátásai és iszlamosodásának jövőbeli mértéke rosszabbak, mint az Svájc esetében volt látható. 2010-ben a 8,4 millió lakosból 1,4 millió volt a bevándorló háttérű osztrák lakos, közülük pedig 516 ezren muszlimok (2001-ben még csak 340 ezren voltak). Az 516 ezerből 220 ezer török származású, akiknek fele már osztrák állampolgárságot nyert, illetve eleve másod- vagy harmadgenerációs bevándorlóként itt született.⁷⁴ A muszlim lakosságon belül a nagyobb csoportokat rajtuk kívül – nagyság szerinti sorrendben – bosnyákok, albánok, kurdok és afgánok adják. A bevándorlók közül csak a muszlim lakosoknak vannak integrációs problémái, különösen a török származásúaknak. A muszlim nők születési rátája itt is jóval magasabb, mint az osztrák származású nőké. Míg 2000 és 2004 között az osztrák származású nők szülési rátája 1,29 volt, az itt élő, külföldi állampolgárságú nőké pedig 2,04, addig a török származású nők rátája 2,92.⁷⁵ Ebből az következik, hogy 2050-ig az osztrák származásúak arányának az összlakosságon belüli alapos csökkenése és elöregedése várható, míg a muszlim közösség megduplázódása, még akkor is, ha további muszlim

---

74 Lásd Zsófia Windisch: *Islam in Austria*. Universität Wien, 2010.

75 Lásd: *Turks in Austria*. Wikipedia, 2010.

bevándorlók nem jönnek Ausztriába.⁷⁶ Mivel csak 2011 májusától nyílik meg az új, kelet-közép-európai uniós országok előtt a szabad munkavállalás lehetősége Ausztriában, nem lehet tudni, milyen arányban jönnek majd át ide. A románok, bolgárok, lengyelek, szlovákok és magyarok már eddig is nagy számban érkeztek Ausztriába tartós munkavállalás céljából.

Az osztrák lakosságon belül a muszlimok mai aránya tehát 7% körül van, ami 2050-re az előregedő lakosságon belül már 15–20% lehet, sőt a munkaképes korú lakosságon belül az arány még magasabb lesz. Ez azt jelenti, hogy az osztrák társadalom működése és gazdasági teljesítménye nagymértékben a muszlim munkaerő minőségén nyugszik majd. Ezért nagyon nyugtalanítóak azok a számok, melyek a muszlim lakosság lényegesen alacsonyabb képzettségét mutatják az osztrákok átlagához képest. Míg az osztrák átlagembereknek 35,7%-a áll meg a kötelező általános iskola elvégzésénél, addig a muszlimok 67,8%-a; az osztrák átlagemberek 33,9%-a fejez be valamilyen szakiskolát, a muszlimoknak csak 17,9%-a; a muszlimok 6,8%-a végzi el a gimnáziumot, a többi osztrák 23%-a; egyetemi diplomát csak a muszlimok 3,8%-a szerez, míg a többi ausztriai lakos 7,5%-a.⁷⁷ Az összlakosság képzettségi arányának romlása – ami elsősorban a lakosságon belül megduplázódó muszlimok képzetlensége miatt következik be, hiszen a munkaképes korúaknak már az egyharmadát ők jelentik akkor – oda vezethet, hogy Ausztria 2050-ben nem tudja majd fenntartani jelenlegi gazdasági teljesítményét, állami költségvetését és szociális rendszerét.

76 Egy friss felmérés a Pew Center-től 2030-ra 800 ezres Ausztriában élő muszlim lakost prognosztizál. Lásd: *The Future of the Global Muslim Population*. The Pew Forum on Religion and Public Life, 2011. január

77 Lásd Zsófia Windisch: *Islam in Austria*. Universität Wien, 2010.

A muszlim lakosok számának növekedése nem csak a képzetlenségük miatt hoz létre színvonalcsökkenést Ausztriában: gondjuk van a társadalmi beilleszkedéssel és a hagyományos osztrák, illetve európai kultúra elfogadásának készségével. Szemben a békésebb svájci muszlimokkal – akik létszáma eleve kisebb, és ezen belül is főként a dél-európai albán származásúak adják a többséget (az iszlám életvitel lazább követésével) –, a török többségű osztrák muszlimok inkább fundamentalisták. Az osztrák belügyminisztérium megbízásából Peter Ulram kutató 2009-ben végzett erre vonatkozólag egy vizsgálatot, melynek során feltárta, hogy a 220 ezer török származású bevándorló többsége szeretné, ha az osztrák jogba bevették az iszlám *saria* személyi jogi részeit. 78%-uknak az volt a véleménye, hogy az iszlám előírásai fontosabbak, mint a demokrácia követelményei. A szakember ezenkívül erős szubkultúra-képződési folyamatokat is kimutatott a muszlim fiatalok körében.⁷⁸ A törökök alacsony fokú integrációjáról árulkodik az a tény, hogy 76%-uk kizárólag a török TV-t nézi; 28%-ban saját maguk is azt vallották, hogy nem integrálódtak az osztrák társadalomba, noha ott születtek.

Összességében tehát Ausztria 2050-ig bekövetkező iszlámosodása – az ebből fakadó belső feszültségek, valamint a társadalom széttzilálódása – nagyjából olyan mértékű lehet, amilyen mértékben az Németország esetében várható. Az összlakosság kisebb létszáma és a muszlim lakosság kisebb aránya azonban jobban kiegyensúlyozható lesz a következő években a Közép-Kelet-Európa új uniós országaiból érkező bevándorlókkal. Ezt a változást valószínűsíti Ausztriában az iszlámosodás veszé-

---

78 Peter Ulram felmérését a Kurier 2010. január 17-i száma közölte

lyeinek egyre szélesebb politikai felismerése. Magyarország és a többi keleti uniós ország „kiürülése” miatt – amit a nagyobb nyugati országok felől érkező szívóerő még inkább felgyorsít – ez persze nem jelent jó hírt.

6) Hollandia iszlámosodása

Az európai országok közül Hollandiában a legnagyobb a muszlim közösség aránya az ország összlakosságához képest. 2009 végén a 16,5 milliós lakosságán belül kétmillió felett volt a számuk, amit még növel néhány százezer illegális bevándorló is.⁷⁹ Egy részük a volt holland gyarmatokról jött át (az Antillákról, a suriname-iak, az indonézek), másik részük az 1960-as évek ipari munkáshiánya miatt Törökországból és Marokkóból kormányközi megegyezések alapján települt be, akik után – a családgyesítés keretében – hozzátartozóik is megérkeztek a '70-es évektől. Folyamatosan emelkedett a számuk, mert az utánpótlást 1990-ig a legegyszerűbb módon befogadták, regisztrálták, majd néhány éves itt-tartózkodás után az állampolgárságot is megadták nekik. Számuk 2009-re elérte a kétmilliót: a török és az indonéz származásúak 400-400 ezren vannak, a marokkóiak és a suriname-iak 350-350 ezren, az Antillákról bevándoroltak 140 ezren, ezenkívül néhány tízezer pakisztáni is van, valamint hasonló számban afgánok, irániak és egyiptomiak. Az utóbbi években a bolgárok, a románok és a jugoszláv utódállamokból

---

79 Lásd Sadik Harchooni (ed.): *The Position of Muslims in the Netherlands: Facts and Figures*. Forum, Institute voor Multiculturele Ontwikkelung, Amsterdam, 2008., 14. p.

érkező albán muszlimok is többezres közösségeket alakítottak ki itt. A 2004-es uniós csatlakozás után az új uniós államokból (Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország) szintén több ezren vándoroltak be ide. 2008-ban már 45 ezer lengyel tartós munkavállaló tartózkodott Hollandiában legálisan.⁸⁰

Nyugat-Európában a hollandok a legnagyobb arányú muszlim közösségekkel – a növekvő feszültségek ellenére – az ezredfordulóig viszonylag békében éltek együtt, amikor – az iszlámosság veszélyeire figyelmeztető és ezzel szemben politikai pártot szervező – Pim Fortyn szociológusprofesszort a 2002-es választási kampány közepén meggyilkolták. 2004-ben ugyanez történt Theo van Gogh filmrendezővel – aki szintén az iszlám veszélyeit feszegette –, ez pedig kirobbantotta az addig lappangó feszültséget. Néhány év alatt a lakosság 63%-a jutott arra a következtetésre, hogy az iszlám előírásai szerinti életvitel nem egyeztethető össze a holland társadalomban elterjedt értékekkel és követelményekkel. Ezért fokozatosan fékezni kezdték az Európából történő könnyű bevándorlást, valamint azt az alapvető szokást, hogy a másod- és harmadgenerációs törökök, marokkóiak stb. a származási országaikból hozzák feleségüket. Ezt azzal az előírással is korlátozták, hogy a muszlim fiatalnak a minimálbér 120%-át kell keresnie tartósan ahhoz, hogy a feleségét behozhassa az országba. (Emiatt alakult ki az ún. „belga út”, ami azt jelenti, hogy a Hollandiában élő muszlim fiatal férfi egy időre áttelepszik Belgiumba, az ottani liberálisabb törvények alapján behozza a feleségnek kiszemelt nőt, majd egy idő után visszatér Hollandiába.) A legújabb hírek szerint a Pim Fortyn utódjának, Geert Wilders pártjának a segítségére utalt,

---

80 Lásd a Workpermit.com online portál híret (2008. május 15.)

kisebbségben lévő holland kormány a támogatás fejében a legkeményebb törvényt szándékozik elfogadni 2011 elején: súlyos börtönbüntetéssel fenyegeti azokat, akik az illegális bevándorlókat lakással vagy egyéb módon segítik.⁸¹ Ezekkel a változtatásokkal sikerült némileg lassítani az iszlám közösség gyors növekedését, ami most már csak a muszlimoknál természetes magas gyerekszám révén emelkedik. A holland nők szülési rátája 1,44, a török asszonyoké ennek több mint duplája (3,3), az észak-afrikaiaké pedig 3,0 volt az elmúlt években – utóbbi mostanában némi csökkenést mutat.⁸²

Nem csak számarányaikat illetően okoznak gondot Hollandiában a muszlim közösségek, hanem a befogadó társadalomba beilleszkedésük szinte teljes hiánya miatt. Túl azon, hogy a feleségüket jórészt a származási országukból hozzák, így alacsony a vegyes házasságok száma az etnikailag holland többségi társadalom tagjaival, a mindennapi érintkezésekben az összes muszlimnak kétharmada csak a saját közösségein belül épít ki kapcsolatokat, kerülve a többségi társadalom tagjait. Ez különösen a törökökre érvényes, valamivel kisebb mértékben a marokkóiakra és a volt holland gyarmatokról betelepdedet-tekre (suriname-iakra, indonézekre és az Antillákról származottakra). Az identitásukra vonatkozó felmérés is azt mutatta, hogy a törökök 58%-a kizárólag a származási országával vallja önzazonosságát, 30%-os közöttük a mindkét országgal azonosulók aránya; a marokkóiaknál ez a szám 46%, illetve 40%, az Antillákról elszármazottaknál 35%, illetve 32%, a suriname-

---

81 A Radio Netherlands Worldwide (RNW) híre 2010. nov. 30-án (Internet)

82 Lásd Sadik Harchooni (ed.): *The Position of Muslims in the Netherlands: Facts and Figures*. Forum, 2008.

iakénál pedig 20% és 40%. Az elsősorban Hollandiával azonosuló muszlimok a törököknél mindössze 12%-ot, a marokkóiaknál 14%-ot, a suriname-iaknál 39%-ot tesznek ki.⁸³ Pedig ezeknek a muszlimoknak igen nagy része már Hollandiában született. Az integrálódásnak való ellenállás egyik jele, hogy sokan a származási országba küldik vissza a gyerekeiket az általános iskola elvégzésére: 2009-ben 300 tanulót küldtek egyiptomi-holland szüleik Egyiptomba, a marokkói családok pedig Marokkóba küldték a gyerekeiket, kiváltva ezzel a holland oktatási miniszter rosszallását.⁸⁴ Aggodalomra adott okot az is, hogy az állami pénzekben iszlám vezetők által fenntartott negyvenkét iszlám iskola (negyven alsó fokú, kettő középfokú) – a holland titkoszolgálat adatai szerint – az ezredforduló éveiben folyamatosan kapcsolatban állt fundamentalista imámokkal a közel-keleti országokból, és onnan származó írásokat terjesztettek.⁸⁵

A felmérések kimutatták azt is, hogy a fiatalabb másod- és harmadgenerációs bevándorló muszlimok már nem is elsősorban származási országukkal azonosulnak – megvetve a befogadó holland társadalom kultúráját és életvitelét –, hanem az iszlámmal és az iszlámhívók szellemi világközösségével, az „*ummával*” alakítanak ki érzelmi azonosságtudatot. Ez az oka az utóbbi évtizedben megfigyelhető radikalizálódásnak a Hollandiában élő muszlim fiatalok soraiban, mely a már említett gyilkosságokat is megmagyarázza, és ez az, ami a többségi társadalomtól elkülönült párhuzamos társadalmakban a gyűlöle-

83 i. m., 15. p.

84 Alexander Weissink: Dutch Muslims sending children to Egypt for education. *Handelsblad*, nov. 4., 2009.

85 Lásd: Netherlands: Muslim schools aiming to improve. A *Telegraaf* cikke a 2010. január 26-i számban olvasható (Internet)

tet kitermelte az európai kultúrával szemben. Ennek mindennapi észlelése vezetett aztán ahhoz az említett adathoz, amely szerint a hollandok 63%-a veszélyt lát a muszlim bevándorlók közösségeinek további növekedésében és az iszlám vallásban. A mindennapi életben a többségi társadalommal szembeni ellenségességről árulkodik, hogy a muszlimok soraiban az etnikai hollandokat többszörösen meghaladó a bűnözési arány. A drogbűncselekmények egyharmadát a marokkói, a suriname-i és az Antillákról bevándoroltak leszármazottai követik el – noha arányuk a holland társadalomban együtt is csak 5%-ot tesz ki –, de az erőszakos bűncselekmények majdnem feléért szintén ők okolhatók. Így érthető, ha a holland börtönökben a rabok egyharmada a bevándorlók közül kerül ki.⁸⁶ Jelezni kell, hogy a törökök esetében még a holland átlagnál is kisebb a bűnözési arány, ezzel szemben magasabb fiataljai körében az iszlám radikalizálódás aránya.

A hollandoknak már ma is növekvő szembenállása az iszlámmal és muszlimokkal a leírt feszültségek és megoldhatatlan ellentmondások miatt csak fokozódhat a jövőben, a „politikai korrektség” jegyében tanúsított sokéves félrenézés és a problémák szőnyeg alá söprése ugyanis tartósan eltűnni látszik. A gyorsan szaporodó, de már most is milliós muszlim közösség – közöttük a sok tízezres radikális iszlámhívővel, akik szimpatizálnak a terrorizmussal – komor jövőt jósol Hollandiának. (A nyugat-európai titkosszolgálatok az összes muszlim egy százalékára teszik a terrorizmussal szimpatizálók számát, tehát körülbelül húszezren lehetnek Hollandiában.) Ennek ellenére az

---

86 Lásd a kitekintést erre: Giovanni Zincone: Italy – Main features of Italian immigration flows. 2000.

előregedő és csökkenő számú holland lakosság mellé a jövőben is szükség lesz a bevándorlók további százezreire, ezért a kelet-európai új uniós államok felől most megnyíló szabad beáramlás Hollandiában tárt karokra található, legalábbis a képzett és a társadalomba integrálódni képeseket nagyon várják.

7) Belgium iszlámosodási helyzete

A 10,4 milliós Belgiumra elég csak röviden kitérni Hollandia után, mert jórészt hasonló minták jellemzik itt is a muszlim lakosságot. Bár az összlakossághoz képest arányaiban kisebb ez a közösség, jellemzőik – növekedésük magas gyerekszülési rátájuk miatt, ellenséges szembenállásuk az európai kultúrával és a belga többségi társadalommal – az ott látottakhoz hasonlóak. Itt 640 ezer muszlim vallású él, akik nagy része itt is olyan marokkói (265 ezer) és török (kb. százezer), akik az 1960-s évek munkaerőhiánya miatt vendégmunkásként kerültek ide, s hozzátartozóik családgyejesítéssel jöttek utánuk az 1970-es évektől. Nagy részük Brüsszelben él – ahol a lakosoknak több mint negyede muszlim –, így egész negyedekben már többséget alkotnak, illetve Antwerpen egyes kerületeiben is. A fiatal muszlimok csatlakozása a radikális iszlám szervezetekhez, illetve a terrorista csoportok létrehozása az ezredfordulótól nem maradt titok a belga titkosszolgálat előtt. 2003-ban és 2004-ben már ítélték el bíróságok belga muszlim terrorista csoportokban résztvevőket, de 2005-ben Bagdadban egy amerikai támaszpont elleni öngyilkos merényletet is egy belga muszlim fiatal követett el. Ezek nyomán a belga többségi társadalomban is elterjedt az a vélemény, hogy a muszlimok értékrendje és az iszlám vallás

előírásai összeegyeztethetetlenek a belga társadalom életével, értékeivel. Egy 2006-os felmérés szerint ezt a belga lakosság 61%-a vallotta.⁸⁷ A muszlimoknak a többségi társadalomba történő integrálódása itt sem hatékonyabb, mint a hollandoknál; vegyes házasságok kötése nem muszlimmal csak néhány százalékban történik, a fiatalok itt is a származási országból hozzák a feleséget. A nők helyzete a muszlim családokban bevett szokások szerint alakul itt is: az a muszlim lány, aki integrálódni akar a többségi társadalomba, nem muszlim fiúval jár, a legnagyobb büntetést kapja, sőt megölésük is előfordul „becsületbeli okokból”, s ezeket a gyilkosságokat maguk a fivérek vagy az apjuk követik el. Itt is érvényes az, amit Eric Kaufman a nyugat-európai muszlimokról szóló 2006-os felmérés alapján megállapított, miszerint a mai muszlim fiatalok jóval nagyobb része kötődik és azonosul az iszlámmal, mint első generációs apáik, nagyapáik. Míg a 16–24 év közöttiek 37%-a vallja, hogy az iszlám *saria* szerint szeretne élni, addig az 55 év felettiek között ezt csak 17%-uk mondja.⁸⁸

A fiatal muszlimok bűnözési aránya átlagos belga társaikhoz képest itt szintén nagyobb, mint ahogy Hollandiában is. Itt azonban csak a szociológusok külön felméréseiből lehet erre következtetni, mert a kormányzat – a politikai korrektségnek engedelmességedve – megtiltotta a rendőrség számára az elkövetők vallási és etnikai adatainak nyilvántartását. Állandó félelem él a belga politikai elit egy részében attól, hogy egy nyilvános vita a bűnözés és a muszlimok szorosabb kapcsola-

87 Az adatokat lásd : CIA World Factbook, 2009.

88 Lásd Eric Kaufmann: Europe's Muslim future. Prospect, 2010. március 20.

táról, illetve az adatok felmutatása hamar átcsaphat az iszlám és a muszlim közösségek egészének elítélésébe.⁸⁹ Az arányokra azonban következtethetünk abból, hogy a belga börtönökben a bevándorlók aránya 36,3% volt 2000-ben, s ez nagyrészt muszlim fiataalt jelentett.⁹⁰

Roszbabb a dolgozó muszlimok aránya Belgiumban, mint a hollandoknál: Brüsszelben 2005-ben a muszlim férfiaknak több mint fele volt munkanélküli, ami összefügg azzal, hogy a mai leszármazottak vendégmunkás apáit alacsony képzettségű fizikai munkákra toborozták egykor, és a leszármazottaik sem léptek előre a képzettség terén. Így – egy újabb felmérés szerint – 2030-ra az várható, hogy a Belgiumban élő, 1,2 milliós muszlim lakosság aránya az összlakossághoz képest már komoly gondot fog okozni ebből a szempontból is.⁹¹

8) Dánia és a skandináv országok iszlamosodása

Az 5,5 milliós Dánia és a 9,3 milliós Svédország helyzetét érdemes együtt tárgyalni, mert a lakosságukon belül nagyjából arányosan egyenlő muszlim közösségeik szinte összeérnek a dán Koppenhágát és a svéd Malmöt összekötő hosszú hídon, és együtt is szerveződnek. Dániában jelenleg 250 ezer körüli a muszlimok száma, betelepedésük ugyanúgy ment végbe,

89 Arjam Blokland etc.: Criminaliteit, migratie en etniciteit. Tijdschrift voor Criminologie, 2010. No. 2.

90 Lásd a kitekítést erre: Giovanni Zincone: Italy – Main features of Italian immigration flows, 2000.

91 Lásd: The Future of the Global Muslim Population. The Pew Forum on Religion and Public Life, 2011. január

mint Hollandiában, Belgiumban és Németországban: az 1960-as években vendégmunkásként toborozták őket képzetlen segédmunkákra, majd ez a folyamat leállt 1973-ban, de családegyesítéssel jöttek utánuk a hozzátartozóik. 1980-tól még a különböző közel-keleti válsággócékból – Irán, Irak, Szomália stb. – tízezrek érkeztek menedékkérőként, akiket szintén követtek később a családjaik. Jelenleg 250 ezer a számuk a már Dániában született leszármazottaikkal együtt, akiknek nagy része Koppenhágában él. Vallásosságuk fokát mutatja az, hogy 30%-uk mondta magát a felméréseknél erősen vallásosnak, 40% pedig mérsékelten. Állami támogatással iszlám mecseteket építhettek (2004-ben már tizennyolc ilyen imaház létezett), de radikális (keresztényellenes) propagandáról itt nem voltak jelentések. Ezzel szemben a Svédországban élő, jelenleg félmillió muszlim közösség mecsetjeiben mind az amerikai FBI, mind a svéd titkosszolgálat már többször talált terrorista csoportokat támogató rendezvényeket, toborzóközpontként működő részlegeket. A *Brandebergen* mecset például a közel-keleti „Armed Islam Groups”-csoporttal tart fenn kapcsolatot az FBI jelentése szerint, és az itteni tagok közül többen részt vettek már 1995-ben is egy francia területen végrehajtott merényletben.⁹² Stockholmban pedig egy merényletet követettek el svéd muszlimok 2010. december 11-én, akik legnagyobb része Malmöben és Stockholmban él. Különösen az előbbi számít iszlám tűzfészeknek immáron sok éve: 2010-ben egész városnegyedekben dúltak utcai harcok, a fiatalok többsége itt már muszlim közösségekhez tartozik. Ők összefonódnak a szomszédos Koppenhága szintén százezret meghaladó muszlim hívóival – a Malmö-Koppenhága térségben félmillió körüli

92 Lásd a CIA World Factbook 2010-es jelentését

muszlim lakosság él –, s terjesztik a radikalizmust a dán részek felé. Jellemző, hogy amikor a dán Jyllands-Posten újság 2006-ban egy Mohamed-karikatúrát leközölt, az iszlám közösségek világszerte megnyilvánuló tiltakozó megmozdulásai után svéd muszlimok kíséreltek meg merényletet a szerkesztőség és a karikatúrista ellen. A fundamentalista irányokban nyitott muszlim tömegek létezése azért is jelent nagy gondot a svédeknek, mert a legfrissebb felmérések szerint növekedésük aránya itt nagyobb, mint Nyugat-Európa más országaiban, így 2030-ra már megduplázódik a létszámuk: egymillióan lesznek.⁹³

A 2001. szeptember 11-i New York-i merénylet után Dániában is szigorításokat vezettek be: törvénymódosítás mondta ki, hogy az iszlám iskolákban dánul kell tanítani, és a tanároknak – akiket sokszor a Közel-Keletről hozták az iszlám iskolák – tudniuk kell dánul beszélni.⁹⁴ A felmérések szerint a szigorítást a dán lakosság nagy része helyesli. 1995-ben létrejött a Dán Néppárt, melynek fő célkitűzése, hogy tudatosítsa az iszlám vallás és életvitel veszélyességét Dániára nézve. Svédországban szintén növekedett a lakosság és a politikai szervezetek óvatossága a muszlim közösségekkel szemben, ami a helyi iszlám fundamentalista csoportok ténykedése miatt nagyon is érthető. A Svéd Muszlim Tanács – mely az itteni kisebb muszlim szerveződésekkel összefogó országos szerv – néhány vezetője a titkosszolgálati jelentések szerint az egyiptomi fundamentalista Iszlám Testvériséggel áll rendszeres kapcsolatban. 2006-ban ezek a vezetők az összes svéd párthoz felhívást intéztek azért, hogy a

93 Lásd: The Future of the Global Muslim Population. The Pew Forum on Religion and Public Life, 2011. január

94 Lásd Tim Jensen: Islam and Muslims in Denmark. An Introduction. Universidad de Odense, 2008.

muszlimok házasságát és válását az iszlám szabályok szerint csak az imámok végezhesék a jövőben, legyenek hivatalosak Svédországban az iszlám ünnepek, az imámok pedig taníthatják a muszlimokat az állami oktatási intézményekben is, ne csak a magánszerveződésű iszlám iskolákban. A svéd pártok és a politika elit ellenállt ezeknek a követeléseknek, azóta azonban megindult az addig szőnyeg alá söpört együttélési gondok nyílt megtárgyalása a svéd közvéleményben.

A korábbi naiv multikulturalitás, a békében élés hite már a múlté. A „politikai korrektség” jegyében történő félrenézés, a problémák kimondóinak a „rasszista” jelzővel való megbélyegzése és elhallgattatása lassanként megszűnt Svédországban is, ahogy a legtöbb nyugat-európai országban. A muszlimoknak a svédekhez és a dánokhoz viszonyított magasabb gyerekszámának növeli arányukat az összlakosságon belül, noha itt valamivel több honos asszony vállal gyereket, mint a többi európai országban. Dániában kb. harmincezer az első osztályba beiratkozottak száma, ebből 12% (négyezer körüli) a muszlim gyerek, miközben az összes muszlim csak 5%-kal van jelen az összlakosságban.⁹⁵ A már meglévő gondok és a politika növekvő félelme az iszlám és a muszlimok további erősödésétől a korlátozások mellett oda vezettek, hogy a szükséges munkaerőt elsősorban a közép-kelet-európai országokból érkező bevándorlókkal próbálják pótolni, ezért az ő bevándorlásukat támogatják. Innen hagyományosan is sok ezer magyar, lengyel, cseh stb. bevándorlót kaptak már 1990 óta, újabban pedig a szervezett munkaközvetítők sokasága toborozza tartós munkavállalásra a képzetlenebb fiatalokat. Jelenleg már 67 ezer lengyel dolgozik Svédországban, de román és

---

⁹⁵ Jensen, i. m., 12. p.

bolgár munkaközvetítő szervezetek is jelezték, hogy tőlük szintén nagy lehetőség nyílik a képzettek részére a skandináv országokban való munkavállalásra. Noha milliós nagyságrendben a románok és a bolgárok inkább Spanyolország és Olaszország felé mentek ki az elmúlt években, ebben az irányban is sokan szeretnének a jövőben tartósan munkát vállalni.⁹⁶

Norvégia a jelenlegi ötmillió felé közeledő számú lakosságával szintén hasonló problémákkal küzd, hiába magasabb itt is a honos asszonyok szülési gyakorisága, mint a többi európai országban. Ez azonban az egyszerű reprodukcióhoz sem elég, így az elöregedés, illetve a munkaerőgondok itt is fokozatosan jelentkeznek. Norvégiában csak kétszázezer körüli a muszlimok száma, ezen belül legnagyobb a pakisztáni származásúak közössége. A munkaerőhiány miatt 2006 őszén a munkaügyi miniszter Pakisztánba utazott további képzett pakisztáni bevándorlók toborzására és egy megállapodás előkészítésére a pakisztáni kormánnyal.⁹⁷ A híradás kiemeli, hogy a pakisztániak között a szülők által szervezett kényszerházasságok és a muszlim közösségeken belül sokszor előforduló becsületbeli gyilkosságok aggasztóak a norvégok számára is, ezért a közvélemény egy része inkább Európán belüli bevándorlókkal szeretné megoldani az elöregedő norvég társadalom jövőbeli munkaerőgondjait. A 2006-ban kormányon levő Munkáspárt még nem osztotta ezeket a véleményeket, 2009-ben azonban már 150 ezer lengyel dolgozott itt tartósan, emellett a román, bolgár és a

---

96 Lásd a hírt: Remittances from Romanian workers abroad reach USD 38,8 billion in five years. Romania Business Insider – online journal, 2010. dec. 22.

97 Lásd News from Norways – online journal, 2006. szept. 20.

szlovák munkaközvetítők is szorgalmasan toborozzák a kitelepülni szándékozókat.⁹⁸

Finnországban alig negyvenezer a muszlimok száma, ezért a velük kapcsolatos gondok nem hozták létre a dánoknál és a svédoknél látott tömeges félelmeket. Bár a finn kereszténydemokraták elnöke 2010 végén már kritikusan nyilatkozott a muszlimok finn társadalomba való beilleszkedésének problémáiról, illetve egy új párt is szerveződött alapvetően a további iszlám bevándorlással szembeni programmal – melynek népszerűsége nő a közvélemény-kutatások szerint –, de itt az iszlámosodás jelenleg még nem jelent igazán politikai témát.

9) Dél-Európa: Olaszország, Spanyolország és Portugália bevándorlói

A dél-európai országok az előregedést és a lakosság fogyását illetően nem különböznek a nyugati államoktól – sőt a '90-es években itt süllyedt mindhárom országban a legalacsonyabbra Európában az egy nőre eső szülések száma –, de abban igen, hogy az iszlámosodás a lakosság arányait tekintve nem olyan súlyos, mint ott. Milliós és több százézes itt is a muszlimok száma – az első Olaszországra, a második Spanyolországra vonatkozik –, de itt 2001-től az évi százezret meghaladó számban betóduló kelet-európai bevándorlók kezdik feltölteni friss munkaerővel az előregedő lakosság helyét. Látva Nyugat-Európában az utóbbi évtizedben felerősödő iszlámmal szembeni fenntartásokat – és az oda eddig beáramló muszlimokkal szemben felállított aka-

---

98 A Krakow Post 2009. nov. 26-i híradása

dályokat –, azt lehet mondani, hogy a nyugat-európaiak most kezdik bejárni a dél-európaiak által már korábban elkezdett utat. Ez annál is inkább mondható, mert a tizenkét új EU-tagállam – köztük Magyarország – munkaerejének a gazdagabb nyugati uniós országokba történő kiáramlása 2011-től (illetve a románok és a bolgárok számára 2013-tól) válik korlátlanná.

OLASZORSZÁG

Franciaország majd 10%-os és Németország 5%-os muszlim lakosságához viszonyítva a jelenleg már 60,4 millió lakosú Olaszországban csak másfél millió muszlim él, ami nem több, mint lakosainak két és fél százaléka.⁹⁹ A szám 2030-ig is csak 3,2 millióra megy fel a legfrissebb prognózisok szerint, ami még mindig csak az összlakosság öt százalékát jelenti majd.¹⁰⁰ Ezek jó része albán (440 ezer) és marokkói (600 ezer), s csak ötvenezer kapta meg közülük az olasz állampolgárságot. Rajtuk kívül számottevő még az indiai származásúak létszáma, ez kb. 200 ezer. A legnagyobb bevándorló csoportot 2007 óta már a románok teszik ki, akik létszáma a hivatalos regisztráció szerint 2010-ben 950 ezerre nőtt, pedig hivatalosan a szabad munkaerő-vándorlás csak a következő években válik lehetővé. Az olcsó fizikai munkaerő iránti igény a mezőgazdaságban, az építőiparban, a vendéglátóiparban stb. azonban felülírta a hivatalos dátumokat. Mivel a munkaerő-toborzó cégek rengeteg jelentkezőt találtak a románok és a bolgárok között, évi százezret

99 Lásd CIA World Factbook, 2010.

100 Lásd: The Future of the Global Muslim Population. The Pew Forum on Religion and Public Life, 2011. január

meghaladó létszámban szervezték meg tartós munkavállalásukat Olaszországban. A jelzett számon belül a románok között kb. 120 ezer (alig több mint egy tized) volt a román cigányok aránya, akiket kis számban szerveztek ki a közvetítők, inkább maguk indultak meg lakókocsi-karavánokkal ide is ugyanúgy, ahogy Franciaország, Nagy-Britannia és Írország felé is.¹⁰¹ Ezek voltak aztán azok, akik a megnövekedett bűnelkövetés, a prostitúció és rendezetlen életkörülményeik miatt – a városok parkjaiban táboroztak le – nemzetközi botrányokat okoztak, és mind a franciáktól, mind az olaszoktól kiutasításra kerültek.¹⁰² Ez megmutatta, hogy miközben a kelet-európai munkaerőre nagyon nagy szükség van Nyugat-Európában, akik az itteni előregedő országok megmentői lehetnek a következő évtizedekben, addig a Kelet-Közép-Európában élő többmillió cigányság beáramlása a nyugati országok számára sokkoló következményekkel járhat. Az egységes uniós szabályozás a szabad mozgásra azonban nem teszi lehetővé a szelektált beengedést. Ennek ellenére úgy tűnik, hogy a nyomorult körülmények között és források nélkül élő kelet-európai cigányok igen nagy része mozdulatlan marad

---

101 Ezt az adatot mondta a *L'Espresso* c. lapnak adott interjújában Roberto Maroni olasz belügyminiszter, amikor néhány ezer, táborokban élő román cigányt kiutasítottak, jelezve, hogy ezek nagy része feltehetően „Zapatero engedékenyebb Spanyolországába telepszik át”, mely interjú a hangneme miatt a spanyol belügyminiszter éles nyilatkozatát váltotta ki. Lásd: ADN adnkronos.international online journal, 2010. okt. 3.. Említeni kell itt Olaszország saját cigány lakosságát, amely az 1500-as évektől alakult ki, de a most bevándorolt román cigánysághoz képest valamelyest már jobban integrált. Lásd még: *Cigányok Európában 2.* – Olaszország (szerk. Prónay Csaba, Bp., 2002.)

102 A román cigányok becsült adatához lásd még: „Europe: Home to Roma, and No Place for Them. IPS ipsnews.net online journal cikke (Internet)

majd, és inkább a kiürülő kelet-európai országokban jelent majd gondot az, hogy a munkaerő elvándorlása után az állami költségvetésből történő segélyezésükhöz egyre kevesebb pénz marad az államkasszában.

A felmérések szerint számottevő forrongás tapasztalható az új uniós, kelet-európai országok fiataljai között is: miközben hárommillió román már tartósan kitelepedett dolgozni, további milliók állnak sorban a fejlett nyugati és dél-európai országokba közvetítő munkaerő-toborzó cégeknél; további milliók jelezték kitelepedési szándékukat már a lengyeleknél és a bolgároknál is. Bulgáriából már most is hatvanezer tartós munkavállaló él Olaszországban, de az itt 670 ezerre becsült illegális bevándorló között még további sok tízezer bolgárt feltételeznek. Ha megszűnik a korlátozás ezzel a két országgal szemben 2013-ban, akkor újabb százezrek, sőt milliók jöhetnek át ide.

Olaszország előregedése és a honos lakosságon belüli nagyon alacsony gyerekszám – 2009-ben ugyan 1,41 volt az egy nőre eső szülések átlaga, de ezek tekintélyes hányada az itt élő és már honosított bevándorlók, illetve a muszlim családokban született gyereket jelenti – nagy gondot jelent. Az előregedés miatt száz-
ezrek szükségesek az öregek gondozásához, ami a következő évtizedekben – az előregedő olasz lakosság egyre magasabb élettartama miatt is – milliós további munkaerő-szükségletet hoz létre (2040-re az összes olasz egyharmada lesz 65 éven felüli.¹⁰³)

Nagy politikai vitákat váltott ki Olaszországban az utóbbi években a néha évi félmilliót is elérő bevándorlás, ami a 2001-es 56 milliós lélekszámról tíz év alatt négymillióval növelte

---

103 Lásd: Italy struggles with immigration and aging. The Times, 2008. június 22.

az olasz lakosságot, amely most 60 millió fő. Eközben Észak-Afrika felől is állandóan tartani kell a frontot a folyamatos illegális bevándorlók képzetlen és fejlett munkára alkalmatlan tömegeivel szemben. A román cigányság körüli problémák az olasz városokban csak növelték ezeket a feszültségeket, így 2009-ben az Északi Liga követelésére Berlusconi kormánya és a parlamenti többség szigorú szankciókat léptetett életbe az illegális bevándorlókkal szemben. Amíg korábban néhány év olaszországi tartózkodás után legalizálás követte az illegális munkavállalást, és tartózkodási engedélyre, majd honosításra számíthattak, addig most kitoloncolással és több ezer eurós bírsággal nézhetnek szembe. Az észak-afrikaiak esetében az illegális bevándoroltaknak még egy fél évet el kell tölteni a Líbiában felállított kitoloncolási táborokban is, mielőtt hazamehetnének, ezzel is elrettentve őket attól, hogy újból próbálkozzanak.

SPANYOLORSZÁG

A fenti olasz minta – a honos lakosság előregedése miatt bevándorlókkal néhány év alatt alaposan megnövelni az ország lakosságát – igazán Spanyolországban teljesedett ki az ezredfordulótól fogva. Ekkor az ország lakossága éppen csak elérte a 40 milliót, benne 670 ezer bevándorlóval (zömmel marokkóiakkal). A nők szülési rátája alig volt 1,1, ami az egyik legalacsonyabb Európában. Ekkor váltás történt, és 2001-től évi kb. 600 ezer bevándorlót fogadtak be legálisan, vagy aki eddig illegális betelepülő volt, azt néhány év múlva papírokkal látták el, s munkavállalási engedélyt is kapott. A mezőgazdaság, az építőipar és a vendéglátóipar képzetlen munkásokat felszívó ereje révén ez csak növelte az ország gazdasági teljesítőképességét.

gét, mert azokat a munkákat, amelyeket a honos spanyolok már nem szívesen láttak el, a bevándorlókkal végeztették. Így 2010-re már 5,7 millió lett a legális bevándorlók száma – néhány évente visszatérően legalizálva illegális társaik százezreit is –, és Spanyolország lakossága 2010-re 47 millióra növekedett. Az ország demográfiai növekedése miatt spanyol kormánypolitikusok már arról beszéltek euforikus hangulatban, hogy 2050-ben Spanyolország 66 millió fős lesz. A lelkesedés azonban a 2008-as pénzügyi világválság kitörése után elszállt. Ettől kezdve a bevándorlók közötti nagy arányú munkanélküliség miatt megállították az illegális bevándorlók könnyű legalizálását. Egy törvénymódosítás kitoloncolással fenyegeti azóta őket, ennek ellenére számukat több százezerre teszik azóta is Spanyolországban.

A bevándorlás három nagy forrásból származik: eleinte a spanyol partokkal szemben lévő Marokkóból jöttek, számuk már 1998-ban elérte a 111 ezret, ma pedig 780 ezer körüli. A másik forrást a dél-amerikai, spanyol nyelvű országok jelentik, melyek lakóinak – mint a spanyol kultúra hordozóinak – a spanyol kormány privilegizált letelepedési jogot adott az ezredfordulótól. Ezek összlétszáma 2010-ben már 1,4 millió volt: a legtöbben az ecuadoriak (400 ezer), a kolumbiaiak (300 ezer) és a bolíviaiak (210 ezer) vannak, de százezer feletti az argentinok és a peruiak száma is. Többségük dél-amerikai indián származású, ennek kulturális hagyományait és szokásait hordja magában, európai gyökerekkel nem rendelkezik, így a nyelven kívül nem sok közösséget mutat a honos spanyolokkal. Végül a harmadik forrást a közép-kelet-európai országok bevándorlói jelentik, akik a 2001-es vízumkényszer megszűnése után turistaként szabadon jöhettek be Spanyolországba, és maradtak itt illegális munkavállalóként, illetve egy részük az engedélyezett munka-

vállalás keretében érkezett. Ez a forrás alapvetően románokat jelent, akik 2000-ben még csak háromezren voltak, de a 2007-es uniós belépésük utáni évben már 200 ezren özönlöttek ide. Azóta is folyamatosan érkeznek – pedig számukra a szabad munkavállalás csak 2013-ban lesz lehetséges –, 2010-re már 830 ezren voltak. Nincs hivatalos adat arról, hogy mekkora lehet közöttük a román cigányok aránya, de ha az olasz belügyminiszter adatai alapján az ottani román bevándorlók közötti tíz százalékot alig meghaladó román cigányságot vesszük alapul – és miért lenne itt más, mint ott –, akkor itt is nagyjából százezer főről beszélhetünk. Hogy ennél nem lehet több, azt mutatja az is, hogy 2008-ban az akkor 730 ezres, Spanyolországban élő román közösségen belül a szülések száma csak 14 ezer volt, ami egy viszonylag alacsony szám, és ez kizárja a nagyobb arányú cigányság jelenlétét közöttük.¹⁰⁴

Itt kell kitérni arra, hogy a spanyoloknak is megvan a saját cigány lakosságuk már több száz éve, akik az 1500-as évektől Észak-Afrikán keresztül érkeztek ide. Teljesen más hatásokon mentek át, mint a kelet-európai cigányok, kultúrájuk és szokásaik erősen átítatódtak az arabokéval. A tevékenységük azonban hasonló volt kelet-európai társaikéhoz: vándorló kézműves munkákat végeztek, ezzel kereskedtek, s egy részük zenészként is részt vett a spanyolok életében. Vándorló életmódjukból adódóan a többségi spanyol lakossággal – velük szemben zárt

---

104 Az adatot lásd Demographics of Spain, Wikipedia, 2010. június. A román cigányok spanyolországi jelenlétéről sajtótudósításokból kapunk hírt, például amikor 2010-ben egy tízéves román cigány kislány szült, és a 23 éves mamája, az új „nagyamama” úgy védekezett az elszörnyedt újságíróknak a kórház szülészeti osztályán, hogy ez Romániában bevett dolog.

közösséget alkotva – semmilyen erkölcsi közösséget nem vállaltak, lopásaik és csalásaik miatt pedig állandóan konfliktusba kerültek velük. Így a többszöri represszió után, 1749-ben királyi parancsra az összes spanyol cigányt – itt *gitano*-nak hívják őket – összefogdosták, munkatáborokba zárták, és hosszú ideig csak így élhettek. A gondok a cigányság társadalmi integrációjával később sem szűntek meg. Franco tábornok uralma alatt, 1930 és 1977 között külön kényszerintézkedésekkel iskolázták őket; csoportos megjelenésük a köztereken tilos volt, négy főnél több cigány köztéri felbukkanása rendőri büntetést vont maga után. Ezeket az előírásokat csak Franco halála után szüntették meg.¹⁰⁵ A kitartó intézkedések is hozzájárultak ahhoz, hogy a jelenleg 1,2–1,7 millióra becsült spanyol cigányság, a „gitanók” társadalmi integrációja jóval sikeresebb, mint kelet-európai társaiké. Csak 30%-uk nem fejezi be az általános iskolát, 50%-uknak állandó lakása van, 75%-uk pedig állandó keresettel rendelkezik. (Míg a kelet-európai cigányok esetében csak 15-20%-nak van állandó munkája az 1990-es rendszerváltás óta.)

A statisztikai adatok szerint a gyerekeknek majdnem negyede bevándorló családokban születik: 2009-ben a spanyol földön született 493 ezer gyerekből 102 ezer bevándorló státussal rendelkező családban jött világra. Különösen a marokkói családokra jellemző az öt-hat vagy még ennél is több gyerek. Ennek kapcsán kell kitérni a Spanyolországban élő muszlim közösségre, melynek legnagyobb csoportját a marokkóiak alkotják, 2009-ben 760 ezer fővel. Rajtuk kívül vannak más nemzetiségű muszlim csoportok is, velük együtt nagyjából egymillió lehet az

---

105 Lásd Andreas Caba: Spain's Tolerance of Gypsies. A Model for Europe? Time, 2010. szept. 16.

összlétszámuk. Nagy születési gyakoriságuk miatt a közösségeik gyorsan növekednek, ezért további bevándorlásukat erősen korlátozzák az utóbbi években. (Ma már a románok alkotják Spanyolországban a legnagyobb bevándorló csoportot, akik a nagyvárosok egyes kerületeiben szinte a többséget alkotják, saját román nyelvű televíziós csatornákat, rádiókat és újságokat adnak ki.) A bevándorlók esetében a kelet-európaiak előnyben részesítése azért is alakult ki, mert az ezredfordulótól több jel mutatott arra, hogy a Nyugat és az iszlám növekvő szembenállása Spanyolországban is terrorista szimpatizáns csoportokat alakított ki a muszlim fiatalok között. A sajnálatos madridi merénylet óta a titkosszolgálat számára ismert lett a fundamentalista iszlámmal rokonszenvező, az európai kultúrát és a kereszténységet gyűlölettel szemlélő, nagy számú muszlim fiatal itteni jelenléte. A csökkenő és előregedő honos spanyol lakosság pótlása ezért nagy valószínűséggel inkább a kelet-európai bevándorlók millióival történik a jövőben. Az új uniós államok teljes munkavállalási szabadsága 2011-től (egyeseeknek 2013-tól) pedig biztosítja ezt a bevándorló tömeget. A felmérések szerint a gazdagabb uniós országokba már kivándorolt hárommillió román után további milliók törekednek uniós külföldi munkavállalásra, de ugyanez a helyzet a kisebb lakosságú Bulgáriában is, ahonnan eddig csak Spanyolországba 80 ezren érkeztek. (A bolgárok korábban inkább a közelebbi Görögország felé mentek, ahol már 200 ezer a számuk.) Ezzel a bevándorlási aránnyal a honos lakosság és a bevándorlók eltérő születési rátája miatt Spanyolország Európa leginkább multikulturális társadalmává válhat. Ha el is tekintünk az állandó terrorista fenyegetés gondjától és az itt élő radikális iszlám fiatalok okozta gondoktól, a társadalmi kohézió a sok eltérő nemzet fiai között csak nehezen

képzeltető el a jövőben. Az ország kiürülése, lakosságának összezsugorodása azonban így még több évtizedig elodázható.

PORTUGÁLIA

Portugáliában a 10,7 milliós lakosságon belül csak 440 ezer körüli legális bevándorló élt 2010-ben, ami a spanyoloknál élő bevándorlók majdnem 20%-os arányával szemben csak öt százalék alatti, itt ugyanis nem választották eddig a lakosság felduzzasztásának stratégiáját.¹⁰⁶ A nők szülési rátája valamivel magasabb, mint a spanyoloknál, egy nőre átlagban 1,5 szülés jut a 2010-es adatok szerint, amiben benne van a bevándorlók és a körülbelül százezer portugál cigány családjának magasabb szülési aránya is. Szemben a spanyolokkal, itt nem sikerült a cigányokat (itteni elnevezésük: *cigano*) még részben sem integrálni, helyzetük nagyjából a kelet-európai cigányság integrálatlanságának felel meg: teljesen elkülönülve a többségi portugál társadalomtól, viskókban laknak, képzetlenek, állandó foglalkozással csak nagyon kevés rendelkezik közülük, és rengeteg gond akad velük a bűnügyi statisztikák szerint is.¹⁰⁷ A 440 ezer bevándorlóból a legnagyobb részt a portugál nyelvű brazilok teszik ki 110 ezer fővel, akik mint a portugál kultúra hordozói privilegizált letelepedési jogot élveznek. Őket a románok és az ukránok követik ötven-ötvenezer fővel, utánuk a régi afrikai portugál gyarmatokról érkezett fekete afrikaiak, akik összesen nagyjából százezren vannak, majd néhány ezer bolgár és mol-

106 Lásd Demographics of Portugal, Wikipedia, 2010.

107 Kitekintés erre a spanyol cigányokkal foglalkozó cikkben: lásd Andreas, Caba: Spain's Tolerance of Gypsies. A Model for Europe? Time, 2010. szept. 16.

dovai román.¹⁰⁸ Muszlim közösségbe ezekből és a már honosítottakból negyvenezer fő tartozik. Az összes Portugáliában született gyerek negyede náluk, a portugál cigányságon belül, illetve a brazilok, valamint a többi bevándorló családjaiban látja meg a napvilágot. A kis muszlim közösség nem jelent olyan gondot, mint az a nagy létszámú spanyol iszlámhívők esetében volt látható. Bár 2008-ban Lauréban, egy portugál kisvárosban összecsapásra került sor a cigány családok és a marokkóiak egy csoportja között, de ennek nem etnikai vagy vallási jellege volt, hanem a cigány családok folyamatos bűnelkövetései által okozott feszültségekből keletkezett.

Összességében tehát a portugál társadalom a kis bevándorló aránnyal, a kis létszámú integrálatlan cigánysággal és a kis muszlim közösséggel a többi nyugat- és dél-európai országhoz képest kisebb gondokkal nézhet szembe a jövőben várható társadalmi konfliktusait illetően. Az alacsony gyerekszám miatti lakosságcsökkenés, az elöregedés jelenti a fő gondot. A jövőben azonban feltehetően bőven kap majd bevándorlókat a közép-kelet-európai uniós országokból. Bizonyossággal állítható, hogy a mostani néhány tízezer román mellé a bolgárok, lengyelek stb. további százezrei érkeznek majd ide. A már teljes gőzzel működő munkaközvetítő szervezetek – az internetes információk tanúsága szerint – már kivándorlók millióinak kérelmeit gyűjtötték össze főként Romániában, Bulgáriában és Lengyelországban, de szlovákok, csehek és magyarok is várnak az Unió egészeiben való szabad munkavállalásra.

---

108 A román cigányokra az adatokat lásd: Irina-Raduca, Ivan: Romanian Labour Migration Patterns from 1990 to 2009. In: suite101.com, online journal, 2009. ápr. 20.

IV. FEJEZET

A demográfiai átrendeződés összeurópai értékelése

A társadalmak előregedése és a honos lakosság csökkenése egész Európát sújtja majd az elemzések szerint, de a kontinensről kívülről érkezett bevándorlók nagyobb születési gyakorisága a csökkenés közben átrendezi a társadalmakon belüli arányokat. Ez a nyugat- és a dél-európai társadalmakban az iszlámósodást jelenti, a közép-kelet-európai társadalmakban pedig a nagy tömegű és integrálatlan cigányság létszámának felduzzadását. Mindkét esetben társadalmi integrációs gondok lépnek fel: az iszlámósodás miatt a gyűlölködések és ellenségeskedések okoznak majd polgárháborús állapotokat, a közép-kelet-európai országokban pedig a munkába csak kismértékben bevonható cigány tömegek felduzzadása és megélhetési források nélkül maradása eredményezi ugyanezt. Számunkra, Közép-Kelet-Európában azonban ezt a közös gondot fokozza, hogy van egy aszimmetria a gazdagabb nyugati és a szegényebb keleti uniós országok között. A szabad munkavállalás és a szabad mozgás miatt ugyanis a gazdagabb nyugati államok nagymértékben elszívják a szegényebb keleti társaik képzett fiatal lakosságát – amivel a demográfiai összeroppanásukat el tudják tolni egy-két generációval –, emiatt azonban a keletiek demográfiai összeroppanása felgyorsul.

Nézzük meg részletesen a demográfiai összeroppanás eltérő ütemét és következményeit az egyes országok között. Érdemesnek tűnik úgy rendezni az anyagot, hogy először a szegényebb keleti uniós országok előregedését, csökkenését és eközben a fejlett munkamegosztásba csak töredékesen bevonható cigány-

ság felduzzadását vesszük szemügyre; majd megnézzük a keleti részek képzett lakosságának kivándorlását a gazdagabb nyugati uniós részekre, ezután pedig kitérünk az egyes nyugati országok átrendeződésére a demográfiai fejlemények nyomán.

1. A migrációs szivattyú működése

Az öt, nagy létszámú cigány lakossággal rendelkező ország – Bulgária, Szlovákia, Románia, Magyarország és Csehország – gondjai mellett Lengyelországot is be kell vonni a vizsgálódásba, ha a keleti és a nyugati uniós részek közötti demográfiai átrendeződésről teljesebb képet akarunk kapni. Az előbbi öt kb. 55 milliós összlakosságából, illetve a 38 millió lengyelrel együttesen 93 millió keleti uniós állampolgárból kell kiindulni az elemzésben. Az alacsony születési szám miatti természetes csökkenés 2050-ig – az ENSZ demográfiai intézményének számításai szerint – ezekben az országokban együttesen 15 millióval zsugorítja összebb a lakosságot. Ez az eleve kisebb lakosságszámmal rendelkező államok esetében hamarabb hoz létre drámai helyzetet, míg a nagyobbaknál csak később jelentkezik. Ezeken túl még a cigány lakosság nagysága is fontos az egyes országokon belüli problémák jelentkezésének megértéséhez. A gyorsan növekvő cigányság a rendszerváltás óta eltelt húsz évben tartós, 80-85%-os munkanélküliséget mutat minden érintett keleti uniós országban. Megélhetésüket alapvetően csak az állami költségvetésből biztosított szociális segélyek, családi pótlékok és közmunkák biztosítják.

A többségi lakosság csökkenése és elöregedése következtében elveszítik majd megélhetési forrásaikat, ugyanis az állami

költségvetések mai szintje sem tudná már a cigányság megnövekedett tömegeit eltartani. A jövőben azonban a költségvetésbe egyre kevesebb bevétel kerül az országok munkaképes lakosságának csökkenésével. A cigányság megélhetés nélkül maradása, körükben a fosztogatások és egyéb bűnelkövetések gyakoribbá válása, az állam nyugdíjalapjainak kiürülése, az állami intézmények – rendőrség, katonaság, oktatás, egészségügy stb. – ellehetetlenülése összeroppanthatja az érintett keleti uniós országokat. Ez az összeroppanás először a kisebb lakosságszámú országokat érintheti. Elsőként a jelenleg 7,2 milliós Bulgáriában válik lehetetlenné a továbbélés, ahol 2050-ig 4,8 millióra csökken az összlakosság – párhuzamosan ezzel a mai 900 ezres cigánysága 1,5–2 millióra növekszik. Még ha a cigányság mai 85%-os munkanélküliségét nagy sikerrel le is tudnák szorítani 60%-ra, akkor is egymillió főt kellene eltartani állami pénzekből. A 4,8 milliós, elöregedett bolgár társadalomból az alig több mint másfél millió dolgozónak kéne eltartani rajtuk kívül még a gyerekeket és a nagyszámú nyugdíjast, illetve működtetni a bolgár állami intézményeket. Ez lehetetlen, ezért már 2050 felé közeledve is drámai konfliktusokra és a bolgár társadalom szétesésére kell felkészülni. Ugyanez a helyzet várható a mai 5,4 milliós Szlovákiában is, amit a 2050-re 4,9 millióra csökkenő lakosságszám, ezen belül a mai félmillió cigányságának egymillió főre való növekedése idézhet elő – alig néhány évvel követve a bolgárokat. Románia 22 milliós lakossága és kétmillió cigánysága 2050-re 18 millió lakosra csökken, ezen belül a cigányság négy-öt millió főre duzzad, ezért kerül drámai helyzetbe. Magyarországon a mai tízmillió lakosság – 2050-ig – 7,5 millióra csökkenése és mai 900 ezres cigányságának 1,5–2 millióra való növekedése hozza majd létre ugyanezt a helyzetet, a

csehek esetében pedig a mai tízmilliós lakosság szám 8,5 millióra csökkenése, illetve a 300 ezres cigányság 600 ezer főre történő felduzzadása, bár náluk kisebb mértékben. Lengyelországot a cigányprobléma kevésbé érinti: néhány százezres cigány lakossága a 38 milliós nagy lakosság szám mellett eltölpül, s bár gondok itt is vannak velük, drámai helyzet nem jön majd létre.

Fenti elemzéseink csak azzal számoltak, hogy a keleti uniós országokban az alacsony gyerekszám miatti fogyás és előregedés, illetve az öt említett országban még az ezzel együtt megfigyelhető munkanélküli cigány lakosság növekedése hozza létre a gondokat. Az uniós országok közötti szabad munkaerő-vándorlást is bevonva az elemzésbe azonban a helyzet sokkal súlyosabbnak mutatkozik. Mindez pedig nem 2050 felé közeledve kezd létrejönni, hanem már jóval hamarabb, akár a 2020 és 2025 közötti időben vagy még előtte. Ma már látható, hogy amikor a keleti országok beléptek az Unióba, egy részben téves, részben hiányos kalkulációt vettek alapul. A kiindulópont az volt, hogy az eltüntetett belső uniós határok révén az olcsó keleti munkaerő a nyugati tőkét idevonzza, valamennyi keleti munkaerő a nyugati országokba ideiglenesen kitelepedve csak minőségibbé válik, hogy hazatérve továbblendítse a bőséges nyugati tőkével amúgy is előrerobogó keleti uniós országokat. Ennél a kalkulációnál nem vettük figyelembe, hogy az általános európai előregedés és lakosságfogyás körülményei között a keleti és nyugati bérek közötti különbségek, illetve a bőségesebb nyugati szociális szolgáltatások, együtt a fejlettebb társadalmi körülményekkel egy számunkra hátrányos migrációs aszimmetriát rejtenek. A szabad kitelepedés lehetősége a keletiek számára a nyugati uniós országokba – miközben ott az előregedés és a munkaerőcsökkenés miatt egyre nagyobb szükség van a keleti lakosság-

ra – alapvető aszimmetriát hordozott már a belépésünk idején, és tudni lehetett (tudni kellett volna!), hogy a határok eltűnése után milliós számban mennek majd nyugatra állampolgáraink. Mi pedig semmilyen nagyobb bevándorló dolgozó tömeget nem várhatunk. Először a képzetebbek és a kinti diplomás hiányszakmák dolgozói mennek ki tőlünk – orvosok, ápolók és informatikusok –, majd a további diplomás és az alacsonyabb szintű képzést igénylő szakmák képviselői, végül mindenki, aki valamilyen módon tud illeszkedni az ottani társadalomba. Nem a tőke jön elsősorban hozzánk, ahogy feltételeztük az uniós belépésért lelkesedve, hanem az itteni dolgozóink mennek ki tartósan a gazdagabb nyugati uniós országokba, akiknek többsége egy idő után a családját is maga után viszi, és végleg kitelepszik. Nézzük meg adatokkal, hogy mi történt ebben a dimenzióban az elmúlt években!

Bár még csak részben vált szabaddá a 2004-ben, illetve 2007-ben csatlakozott keleti uniós országok számára a nyugati munkavállalás – ez a románokat és a bolgárokat még 2013-ig korlátozhatja –, a nyugati államok munkaerő-szükséglete már eddig is több millió keleti polgár tartós ottani munkavállalását hozta létre. Az élen a lengyelek és a románok állnak a rangsorban, mögöttük egy kicsit lemaradva a bolgárok, majd hozzájuk képest is kisebb arányban a szlovákok és a csehek, végül a magyarok következnek. (Mint majd látható lesz, az utolsó helyezésnek most örvendhetünk...)

A lengyelek már a 2004-es uniós csatlakozás előtt is egymillióan vándoroltak ki vendégmunkásként a nyugati országokba. Amikor a 2004-es belépés után az angolok, az írek és a svédek azonnal teljesen megnyitották munkaerőpiacukat az újonnan belépő keleti uniós országok állampolgárai előtt, a lengyelek

néhány év alatt egymillióan mentek ki Nagy-Britanniába dolgozni, 300 ezren Írországba, hetvenezren Svédországba, és noha még nem volt nyitva számukra a többi nyugati uniós ország, a németekhez is sok százezer lengyel érkezett, illetve minden többi nyugati uniós országba is több tízezen. Összességében, 2008-ra már hárommillió legálisan nyugati uniós országban dolgozó lengyelről szóltak a statisztikák. A felmérések szerint az időközben kiépült munkaközvetítő cégek sokasága még további ötmillióra számíthat, ha megnyílik 2011 májusában a német, az osztrák és a többi uniós ország még zárt munkaerőpiaca is a keleti uniós munkavállalók előtt. Ezek egy része csak szezonálisan, a mezőgazdasági és a vendéglátóipari munkák idényére megy ki dolgozni, majd néhány hónapra hazatér. Nagyobb részük azonban már tartósan kint él, és vitte a családját is maga után, vagy ha még nem, akkor néhány év múlva teszi, amikor megteremtette a megfelelő körülményeket.

A munkaképes korúak kivándorlása teljesen érthető, mivel még a kitelepedettek nagy száma ellenére is folyamatosan 10% körüli a lengyel munkanélküliség. Ez azt jelenti, hogy nem jött be annyi tőke, mint amennyire számítottak az uniós belépés idején, ezért a munkalehetőségért a lengyel dolgozóknak kell a nyugati uniós országokba menniük. A kivándorlás a nagy lakosságszámmal rendelkező Lengyelország számára eleinte nem jelent gondot, mert legalább nem kell annyi munkanélküli segélyt kifizetnie. Ám ha a 2011 után kitelepedni szándékozó további ötmilliót hozzáadjuk a már kint lévő hárommillió lengyel számához, akkor láthatóvá válik a probléma nagysága. A 38 millió lakos ellenére ugyanis a ténylegesen munkaképes korúak nem lehetnek többen húszmilliónál, és ebből nyolcmillió távozása az országból már megoldhatatlan gondot jelenthet a

lengyel állam intézményeinek működtetésében, a nyugdíjainak kifizetésében és a gyerekkorúak eltartásában. Így 12 milliónak kell majd eltartania – a kivándoroltakat már leszámítva – az otthon maradt további, sok millió öreget, gyereket, és nekik kell az állami intézmények működtetéséhez is a költségvetési bevételeket biztosítani – ma ezt még húszmillióan teszik! A 2050-re 33 milliósra becsült lengyel lakosságon belül pedig az egy harmad arányt képviselő 65 éven felüli nyugdíjas – hol vagyunk már akkor a 60 éves nyugdíjkorhatártól! – vár majd eltartásra. Itt tehát a cigányprobléma nélkül is gondok lesznek már 2011 után a migrációs szivattyú miatt. Még nem érződik a probléma igazi súlya, hiszen most a kint élő hárommillió lengyel nagyobb része küld haza pénzt a fizetéséből otthon hagyott családjá részére, de a kinti beilleszkedés és a családok áttelepülése után ez a bevétel fokozatosan megszűnik majd. A lengyel hírügynökség még örömmel jelentette 2009-ben, hogy az elmúlt öt évben 189 milliárd dollárt keresett a hárommillió lengyel vendégmunkás a nyugati uniós országokban, és ebből 31 milliárdot hazautaltak.¹⁰⁹ Éves lebontásban ez megközelíti az ide bevitt nyugati tőkét, és jelenleg – nem vitathatóan – segíti a lengyel államot feladatai finanszírozásában, de hosszabb távon a lengyel lakosság kitelepedésének ágyaz meg, ami az ország lassú kiürüléséhez vezet.

A románok esetében szintén hárommillió nyugati uniós államba távozott munkavállalóról van szó, noha a hivatalosan regisztráltak adatai szerint csak 2,7 millióan vannak. Mivel azonban számukra még általánosan nem nyitottak az európai

---

109 Lásd „Polish workers do well abroad.” Istockanalyst – online journal 2009. nov. 6-i híradása

munkaerőpiacok, ezt a számot a több százezer illegálisan kint dolgozó miatt kell megtoldani. A felmérések szerint pedig a 2011-es – vagy legkésőbb 2013-as – teljesen szabad uniós munkavállalás lehetőségének létrejöttét ugrásra készen várja innen is még további legalább hárommillió ember. Az egyik legnagyobb román munkaközvetítő cég, a *Thera Group* vezetője 2010 decemberében jelezte, hogy diplomástól a portásig bezárólag minden fegyelmezett dolgozót várnak a nyugati uniós országok Romániából is.¹¹⁰ Spanyolországban már egész román városrészek alakultak ki román nyelvű televíziós és rádiócsatornákat működtetve, újságokat kiadva, az építőipar, a vendéglátóipar és a mezőgazdaság mind nagyobb részét átveve a helyi lakosságtól. Ezek a kialakult román fészkek aztán kényelmesebbé teszik a most és a közeljövőben érkezők számára a beilleszkedést. Ugyanez tapasztalható a másik nagy román kivándorlási célterület, Olaszország egyes városaiban is, ami vonzóvá teszi a további kivándorolni szándékozó román milliók számára az útnak indulást. Eleinte itt is csak a pozitívumok jelentkeztek: az öt év alatt hazautalt 38,8 milliárd dollár bőven meghaladta a Romániába beruházott nyugati tőkét. Ám itt a lengyelhez képest kisebb lakosság szám és a munkaképes korú lakosság aránya hamarabb előhozta a problémákat, ami 2008-ban arra ösztökölte a román kormányt, hogy kampányokat indítson a kitelepedett románok hazacsábítására. A milliónyi románt foglalkoztató Olaszországból és a szintén sok százezer román állampolgárnak kenyérkereseti lehetőséget biztosító Spanyolországból a

---

110 Lásd „Remittances from Romanian workers abroad reach USD 38,8 billion in five years.” Romania Business Insider – online journal, 2010. dec. 22.

hazafias érzelmekre is apelláló beszámolókkal és ígéretekkel próbálták visszahívni a kinn dolgozók legalább egy részét. A román építőipar az utóbbi években ugyanis már krónikus munkaerőhiányban szenved, amelynek növekedése a szakképzetteket illetően pedig a nyugati tőke eddig is óvatos betelepítését még jobban visszarettenti.¹¹¹ A dolgozók hazacsábítása azonban általában sikertelen: a román bérek négyszereséért tud dolgozni egy kőműves Spanyolországban, ha pedig ugyanennyire megemelnék a bérét otthon, akkor a nyugati tőkésnek már nem érné meg ide betelepíteni. Úgyhogy az egyszer kiköltözött román munkás – és a többi kelet-európai is – odakint marad.

Románia működését az említett, óriási mértékű kivándorlás már az első években sokkal súlyosabban érintette, mint a nagy lélekszámú Lengyelországot. Itt a hárommillió dolgozó a 22 milliós összlakosságon belüli kb. tízmillió munkaképes korú számát csökkentette, ami már eddig is majdnem harmadával apasztotta az ország erejét. Az ennek fejében kapott sok milliárd dollárnyi hazautalás (a jelzett 38,8 milliárd dollár 2004 és 2009 között) eleinte betapaszthatja a sebeket, mégis nyilvánvalóan az ország működőképességének összeomlása vetíthető előre. És még csak az idén – vagy legkésőbb 2013-ban – jön a teljes kivándorlási lehetőség, ezzel pedig további hárommillió munkavállaló útnak indulása! Románia dolgozni tudó lakosságának többsége külföldre távozik majd, ha beváltja a felmérésekben jelzett szándékát, így az elvileg ma tízmilliót kitevő munkaképes lakosság csak kisebbik hányada, négymillió marad otthon. Ha a korábban az előregebésből, lakosságcsökkenésből és a munkába

---

111 Lásd: „Eastern Europe struggles to bring back its workers”. EurActiv – online journal, 2008. június 12.

csak töredékesen bevonható cigány lakosság felduzzadásából eredő összeomlást 2050 felé közeledve jeleztük, akkor most látható, hogy ez akár már néhány év múlva bekövetkezhet, ha hozzávesszük az uniós migrációs szivattyú hatásait is. Amennyiben 2013-ban a tovább már nem húzható teljes uniós munkavállalási szabadság megnyílik, és hatmillióra nő a külföldön dolgozó román vendégmunkások száma, otthon pedig lecsökken négymillióra, akkor – bár az első években az ideiglenesen otthon hagyott családok számára hazautalt külföldi keresetek még megmenthetik a román államot – csak a csőd jöhet. Jelezni kell, hogy a kivándorló román vendégmunkásoknak csak egészen kis része cigány – a hárommillió egy tizede –, a többségük mozdulatlanul és képzetlenül otthon él, nyomorult körülmények között. Közismert, hogy a román cigányságból eddig kivándoroltak már óriási ribilliót okoztak az olaszoknál, a franciáknál, az angoloknál és az íreknél is. Most visszatoloncolták őket, ám később az általános uniós mozgásszabadság szabályai alapján bárhol letelepedhetnek a nyugati uniós országokban. *Florin Cioba*, a román cigányok fővajdája – önmagát a cigányok királyaként titulálja – már 2007-ben aggódott, hogy Románia teljes cigány lakossága elmegy majd az országból.¹¹² A legnyomorultabb körülmények között élő román cigányok igen nagy része azonban feltehetően csak a román állam és társadalom nagyobb mérvű szétzilálódása után indulna meg távolabbi területek felé, addig itt kell velük számolni.

Bulgária esetében már könnyű dolgunk van Románia elemzése után, mert itt is ugyanazok a gondok tapasztalhatók, mint ott. Annyiban nehezebb itt a helyzet, hogy eleve kisebb az ország

---

112 Lásd a Hubpages.com – online journal hírét, 2007. nov. 20.

lakosság száma, így az előregedés, a munkanélküli cigány lakosság gyors növekedése (magas születési rátájuk következtében) és a munkaképes korúak tömeges külföldre menekülése már nem csak a jövő kérdésévé teszi az ország dezorganizálódását. Az elemző jól teszi, ha már a 2002-es és a 2003-as bolgár demográfiai kimutatásokat is eldobja, mert azok becsapják az ott megadott nyolc-kilencmilliós lakosságszámmal. Az ezredforduló után, főként a 2001-es vízumkényszer megszűnését, de még inkább a 2007-es uniós csatlakozásukat követően évi százezret, néha kétszázezret meghaladó kivándorlás indult meg Bulgáriából. A CIA World Factbook jól értesült szerkesztői 2009-ben már csak 7,2 millió lakosról írtak, s mivel nem csökkent azóta sem a kivándorlás, valószínűleg már hétmillió alatt tartanak. Görögországban jelenleg 200 ezer bolgár állampolgár él tartósan munkát vállalva, a spanyoloknál 80 ezer, az olaszoknál is több tízezer, de az összes nyugati uniós országban is sok ezerre tehető a legálisan vagy illegálisan munkát végző bolgárok száma, noha még nincs megnyitva előttük a szabad munkavállalás lehetősége. Összesen nyolcszázezer körüli a bolgár kitelepültek eddigi száma, de itt is sokan várják még az uniós kivándorlás lehetőségének megnyílását. Az eddigi lakosságcsökkenés és a szakképzett munkaerő hiánya azonban már most is nagy problémákat okoz: az összes bolgár szakképzett ápoló fele, 29 ezer fő ment ki az uniós országokba legálisan vagy illegálisan dolgozni, ezért a bolgár kórházakban nagymértékben megemelkedett a halálozások száma.¹¹³ Sokan Görögországba mennek illegálisan

---

113 Lásd: „Eastern Europe struggles to bring back its workers”. EurActiv – online journal, 2008. június 12.

lis munkára, ott főleg görög öregeket gondoznak, és az előregedett görög lakosság még sok ezer ilyen dolgozót vár ezután is. A helyzet oda vezetett, hogy a bolgár munkaügyi miniszter Vietnamba látogatott 2010-ben, hogy ottani kormánytisztviselőkkel vietnami vendégmunkások behívásáról tárgyaljon, mivel a szovjet korszakban már sok ezren dolgoztak Bulgáriában. A kivándorlás előtt most megnyíló uniós határok így nem sok jóval kecsegtethetik a bolgár politikai elitet. Eleinte a hazaküldött keresetek enyhíthetik a zsugorodó hazai lakosságból eredő gondokat, de a pénzek elapadása – az egyelőre még ott hon maradt bolgár családok távozása után – itt is megoldhatatlan gondok elé állítják az államot. Az óriási létszámú és a fejlett munkamegosztásba csak egészen kismértékben befogható bolgár cigányság további növekedése csak fokozhatja a már ma is sokszor polgárháborús állapotokat köztük és a velük együtt élő többségi bolgár társadalom között, ez pedig csak tovább ösztönözheti a külföldre menekülésre az integrálódni képes bolgárokat. Mindezek miatt itt sem kell várni a jelzett 2050-es évig a bolgár társadalom dezorganizálódására, mert az uniós migrációs szivattyú hatására már a 2020-as esztendőök elejére bekövetkezhet az összeomlás.

A várható rosszabbodás sorrendjét követve a szlovákokat kell most szemügyre vennünk. *Fico* miniszterelnök elődje kormányát kritizálva azt mondta néhány éve, hogy azok 400 ezer szlovák kitelepedését okozták 2001 óta – egy olyan országban, ahol kétfélmillió körüli az aktív dolgozók száma! Egy 2009-es adat szerint ebből hatvanezer szlovák Nagy-Britanniában vállalt munkát, negyvenezer Írországban, ők általában a fiatalabb generáció tagjai. A középkorúak tartós munkavállalásra inkább a közeli csehekhez mennek ki az építőiparba és mezőgazdasá-

gi munkákra.¹¹⁴ Mivel a 2011 májusában megnyitásra kerülő osztrák és a német munkaerőpiacon nagy hiány mutatkozik a vendéglátóipartól kezdve az építőiparon át egy sor szektorban – ahol a keresetek a szlovák bérek többszörösét teszik ki –, nem lehet kérdéses, hogy a területileg ide közel eső Szlovákiából többen mennek ki majd Ausztriába és Németországba, mint amennyiről Fico valaha is panaszkodott.¹¹⁵ A szlovák orvosok és ápolók külföldre távozása már most is komoly gondot jelent Szlovákiában, de a nyugati országokéval versenyképes otthoni fizetéseket a jövőben sem tudják számukra biztosítani, így a felmérések szerint további kiáramlás várható az egészségügy területéről is.

Az orvosok és az ápolók külföldre távozása a csehekénél is nagy gondot okoz. 2010 decemberében a Cseh Orvosi Kamara az alacsony orvosi keresetek miatt tiltakozó mozgalom szervezése közben egy felmérést tett közzé, melynek adatai szerint a 16 ezer cseh kórházi orvos közül körülbelül négyezren várják a 2011-es munkavállalási szabadságot a németeknél és az osztrákoknál, hogy elhagyják az országot.¹¹⁶ 2004 után – az akkor megnyitott brit és ír munkaerőpiacra – az egészségügyi dolgozók mellett más szakmából is sok ezer cseh ment ki dolgozni, akiknek a száma 2008-ig ötvenezerre nőtt. De a németeknél is nagy számban dolgoznak csehek tartós munkavállalással már évek óta.¹¹⁷

---

114 Lásd: „Slovak labour migration: Discrete and skilled. EurActiv – online journal, 2009. okt. 19.

115 Például az xpatloop.com online journal 2010. dec. 28-i híradása szerint az osztrák négy- és ötszillagos szállodák 80%-a keres sürgősen munkaerőt

116 Lásd az expat.cz online journal híret, 2011. jan. 5.

117 Lásd a Life cikkét már rögtön a közép-kelet-európai államok 2004-

A felmérések szerint a cseh munkaképes korúak – ezek közül főként a fiatalabbak – 17,3%-a szándékozik tartós munkavállalásra kitelepedni a nyugati uniós országokba.

Ami pedig végül bennünket, magyarokat illet: tőlünk eddig csak hozzávetőlegesen 200 ezren mentek ki a gazdagabb uniós országokba 2004-es belépésünk óta, de a felmérések szerint a fiatalok 29%-a nyilatkozott úgy taval, hogy ezt fontolgatja. Az itthoni alacsony fizetések, az eladósodott magyar állam költségvetés-lefaragásai miatt történő gyakori közalkalmazotti leépítések pedig megjósolhatóvá teszik a nagyarányú kiáramlást a gazdagabb uniós országokba. Az utolsó hírek szerint Ausztriában huszonhatezer magyar állampolgár dolgozik legálisan, de a 2011 májusában megnyíló osztrák és német munkaerőpiac az itthonihoz képest jóval nagyobb bérekért még százezreket tud majd felvenni.¹¹⁸

2. A nyugat-európai országok demográfiai áttrendeződése

Az eddigiek után láthatók a főbb trendek Nyugat- és Dél-Európában: előregedés és a honos lakosok számának a csökkenése. A lakosságptlásra kétféle út alakult ki: az európai kultúrát hordozó, ezért könnyen asszimilálódó kelet-európaiak száz- ezres és milliós nagyságrendű beözönlése, valamint a már betelepített, többmilliós muszlim lakosság nagy gyerekszama

---

es uniós csatlakozás idején: „Thousands of Czech Workers Already Employed in Germany”, 2004. márc. 12.

118 Lásd: „More Hungarians Working Abroad.” xpatloop.com – online journal, 2010. dec. 28.

révén azok megduplázódása, amihez még hozzászámítható az ezekhez érkező további százezer, illetve millió iszlámhívó. Mivel a muszlimok koncentráltan a nagyvárosokban élnek, így egyes negyedekben már ma is többségben vannak, ám 2050-re a megnövekedett számuk révén már egy sor nagyváros fokozatosan muszlim többségűvé válik majd. A honos lakossággal eddig is alig vegyülő muszlimok – a betelepült kelet-európaiakkal együtt a honos lakosság lényegében elzárt városrészekben él – és az európai gyökerű többségi társadalom tagjai csak nagy feszültségekkel élhetnek majd együtt. Ebben a helyzetben a mai kisebbségi lét utolsó gátlásait levetve a radikális iszlámhívók csoportjai sokszor polgárháborús állapotokat is teremthetnek. A fő kérdés az, hogy Nyugat-Európa fokozatos iszlámosodása közben domináns helyzetbe kerülnek-e a muszlimokon belül a radikális iszlámcsoportok, vagy az inkább mérsékelt és „európaiabb”, „euro-izlám” csoportok válnak dominánssá, akikkel együtt az európai – plusz a betelepült kelet-európai – lakosság meg tudja esetleg fékezni a nyílt polgárháborús állapotok eluralkodását. Mivel az európai (keleti és nyugati egyaránt) nők szülési gyakoriságának csökkenése minden valószínűség szerint nem áll meg, és nem fordul vissza 2050 után sem – a muszlim nők pedig, ha kisebb arányban is, de bőven az egyszerű reprodukciójuk felett szülnék –, a század végére, 2100-ig a kelet-európaiakkal kipótolt nyugati lakosságon belül végleg a muszlimok kerülhetnek többségbe, és az iszlám államokká válás a legtöbb helyen megtörténik. Annál is inkább, mert a nagyvárosok muszlim többségűvé válása és arányuk megemelkedése az elaggott európai lakossághoz képest már nem teszi lehetővé elvileg sem az akkori kormányoknak a határok lezárását az Európán túli muszlimok további beáramlása előtt,

és az arab országok (Algéria, Egyiptom, Marokkó, Líbia, Tunézia stb.) lakossága megkétszereződik 2050-ig. Úgy tűnik tehát, kevés az esély arra, hogy az Európán belül domináns pozícióba került muszlim közösségek akarata ellenére zárva tartsák az európai államok a kapukat, ha közben a maradék honos európai lakosság tovább öregszik és lassanként eltűnik. Mindezek következtében, ha a mai trendek nem változnak, akkor a 2100-as évektől már csak az iszlámosodás teljessé válása körüli küzdelmek jelentik az európai történelmet. A kérdés csupán az lehet, hogy ez békésebb, európai szellemmel átítatott és átformált „euro-iszlám” államokat jelent-e majd, ahol az „europaizált” muszlim többség békésen együtt él majd a kisebbségbe került, tőlük eltérő kultúrát hordozó honos európaiakkal, vagy a közhatalom a radikális imámok ellenőrzése alá kerül, és folyamatos polgárháborús helyzet jön létre a többségi muszlimok és a maradék európai lakos között.

Ez az általános kép csak a főbb trendeket vetíti előre, de az egyes nyugat- és dél-európai országok fejlődése ezen belül alaposan eltérhet, különösen a 2050-es évekig. A főbb trendeken túl pedig részletesebb prognózist az ez utáni évtizedekre a bizonytalansági tényezők miatt nem érdemes készíteni. A most következő évtizedekben, 2050-ig a nagyobb nyugati országok között nagy különbségekkel megy végbe a jelzett demográfiai átrendeződés, ami a mai hatalmi súlyokat is nagymértékben átrendezheti közöttük. Nézzük meg ezeket!

A honos népesség számának hanyatlása és a nők szülési gyakoriságának különösen gyors csökkenése a németeket jellemzi leginkább, így az általános trendeknél jelzett problémák Németországban a már ma is nagyszámú és gyorsan szaporodó török származású lakosság miatt 2050-ig itt nagyobb mér-

tékben megvalósulhatnak. Miközben 2050-ig a mai 82 milliós Németország 65-70 milliósra csökken óriási elaggott és eltartásra szoruló nyugdíjas réteggel, a nagyvárosokban a polgárháborús helyzetek dezorganizálhatják a társadalmat. Még ha eddig az időpontig nem is kerülnek többségbe a nagyvárosokban a muszlimok – már csak azért sem, mert a többmilliós lengyel és a sok százezres román, cseh, szlovák, magyar stb. betelepülő közösségek feltartóztatják majd az európai lakosság eltűnését –, a már most is gyakori, szinte polgárháborús helyzetek későbbi állandósulása nagymértékben csökkentheti az ország európai súlyát. A nagy német gazdasági – és talán kulturális – húzóerő is a múlté lesz. Amit nem tudott megvalósítani két vesztes világháború – a németek még 1945 után is Európa döntő erejét képezték –, azt a lecsökkent szülési hajlandóság elintézi a 2050 utáni évtizedekben, és az európai nagyhatalmak közül talán elsőként Németország veszíti el nagyhatalmi státusát.

Valamivel később a franciákra – a maguk óriási arab lakosságával – minden valószínűség szerint ugyanaz a sors vár, mint a németekre. Bár itt még a nagyszámú betelepült, a további bevándorlók, illetve a honos nők viszonylag magasabb szülési gyakorisága miatt 2050-ig a mai 62 milliós lakosság növekedését is prognosztizálják – 65 millióra –, de a ma is hatmilliós muszlim közösség akár 12–15 millióra növekedése és a honos lakosság elöregedése, illetve a ma is feszült helyzetek polgárháborús állapotokká fokozódása feltehetően itt is megroppantja az állam életerejét. Franciaország mai európai hatalmi súlyának fennmaradása 2050-ig így sem valószínű. Talán a németek hatalomvesztésénél kisebb mértékben, de mindenképp súlyukat veszthetik. Hogy ez milyen arányban jön létre, és hogy 2050-ig vagy csak az azt követő évtizedekben valósul-e meg, az függ

attól is, hogy az említett dilemma hogyan dől el: a muszlim lakosság európaizált része vagy a radikális imámok vezetése alatt álló muszlim réteg dominánssá válása valósul-e meg.

Nagy-Britannia jobb helyzetben van, mint a másik két, hagyományosan vele rivalizáló nagyhatalmi társa. Itt csak 2,9 milliós jelenleg a muszlim lakosság, s a békésebb indiaiak jelentik a másik nagy, Európán kívülről bevándorló tömeget, akikkel probléma nélkül együtt tudnak élni az angolok és a többi idetelepült európai az elmúlt évtizedek tapasztalatai szerint. A beözönlő kelet-európai uniós bevándorlók már az elmúlt években is növelték az ország lakosságát, az uniós korlátok eltűnése után pedig a mai milliós nagyságú lengyel áttelepültek mellé további milliók várhatók Lengyelországból, Csehországból, Romániából, Szlovákiából és Magyarországról. Ezekkel és a duplázódó¹¹⁹ betelepült muszlim lakossággal együtt Nagy-Britannia megnövekedett számú, hetvenmilliós lakosával 2050-ig sem veszít súlyából, sőt első számú európai hatalommá léphet ismét elő. Gondot itt a Nagy-London térségében élő, ma kétmilliós muszlim lakosság megduplázódása okozhat majd, mert a radikális iszlamisták általi átítatottság itt a legerősebb az Unióban, és ez a rész állandó polgárháborús gócot jelenthet majd számára. A terroristaelhárító erők ismétlődő lecsapásai csak ideiglenesen blokkolhatják az iszlám terjedését, de az európai civilizáció mai enerváltsága feltehetően már nem teszi lehetővé ennek tartós megszüntetését. Később aztán itt is lakos-

---

119 A Pew Center legújabb prognózisa szerint ez a duplázódás már 2030-ra megtörténik Nagy-Britanniában, és a mai 2,9 milliós muszlim lakosság ekkorra már 5,6 milliós lesz. Lásd: *The Future of the Global Muslim Population*. The Pew Forum on Religion and Public Life, 2011. január

ságcsökkenés várható, hisz a betelepült kelet-európaiak és a honos angolok szülési gyakorisága alacsony, jócskán lemaradnak a muszlimok mögött, és ebben a tekintetben az indiaiak is az angolokhoz igazodnak. Így ha jóval később is, mint a franciáknál és a németeknél, de a 2100-as évek elejére az angoloknál is a honos lakosság összezsugorodása és az iszlámosodás következhet be.

A többi, kisebb nyugat- és észak-európai ország az előbbi három nagy állam sorsában osztozhat. A hollandokra a nagy muszlim lakosságuk miatt inkább a franciáknál és a németeknél látott, hamarabb bekövetkező iszlámosodás vár, miközben a sok-sok százezer betelepült kelet-európai, ahogy eddig is, egyre inkább multikulturálissá teszi társadalmukat. A svédek és a dánok határterületein, Koppenhága és Malmö térségeiben akár két- vagy hárommillió radikális muszlim párhuzamos társadalom is kialakulhat a hollandokéhoz hasonló módon, míg a többi részen a honos lakosság a betelepült kelet-európaiakkal és azok csekély számú leszármazottaival még békésebben élhet a 2050 utáni évtizedekben is. A lakosságfogyás miatt azonban végül itt sem kerülhetik el a kiürülést, de ez a sors várhat a viszonylag kis létszámú muszlim közösséggel rendelkező Norvégiára és Finnországra is. Talán akkor nem, ha a norvég lakosság pótlását a politikusok továbbra is Pakisztánból kísérik meg feltölteni, amivel nagyobb muszlim közösséget hoznak létre még a következő évtizedekben. Ebben az esetben a hollandoknál jelzett következmények várhatók itt is 2050-re: radikalizálódó iszlámhívőkkel és polgárháborús állapotokkal, ami csak a vég eljövételét színezheti, mert a csökkenő honos norvég és a bevándorolt európai lakosság eltűnése itt sem akadályozható meg a növekvő mértékű gyermektelenség miatt a 2100-as évekre.

Olaszország – az iszlámosodás veszélyeit tekintve – mai 1,6 milliós muszlim lakosával jobb helyzetben van, mint a németek és a franciák. Még az angolokhoz képest is, mert itt nem olyan jelentős a radikális iszlámhívők súlya a muszlim közösségen belül, mivel annak fele a mégis valamiképpen európai albánokból áll. A gyorsan csökkenő olasz lakosságot itt a kelet-európaiakkal, főként románokkal és bolgárokkal pótolták az utóbbi években. Úgy tűnik, hogy a sok millió kivándorolni szándékozó román a 2013-as teljes uniós szabad mozgás lehetővé válásakor is ide, illetve a spanyolokhoz kíván betelepedni. A gondot inkább az jelenti az olaszok számára, hogy a román és bolgár cigányság már eddig is sok problémát okozó tömegeit hogyan tartják akkor majd távol a letelepedéstől. Valószínűsíthető, hogy ha a román és a bolgár cigányok nagyobb része a nyomor tehetetlenségi ereje miatt otthon is marad, több száz- ezres dél-európai kiözönlésüket nem tudják elkerülni sem az olaszok, sem a spanyolok, sem pedig a portugálok. (A hidegebb nyugat- és észak-európai részek felé feltehetően a jövőben is csak kisebb csoportokban mennek a nomád életmódhoz szokott cigányok.) Ez a gond azonban csak rendészeti és némi szociális támogatási kérdést jelenthet az olaszok számára. A képzett, illetve integrálható kelet-európaiakkal való lakosságpótlásuk az előregedés és a honos olasz lakosság csökkenése ellenére is jó helyzetben tarthatja a 2050-ig tartó évtizedekben Olaszországot. A szomorú vég azonban itt sem kerülhető el, mert a betelepedett kelet-európaiakat is a gyermektelenség jellemzi, és a 2100-as évekre velük együtt itt is az ország lakosságának eltűnése prognosztizálható. Itt még jelezni kell, hogy a kontinens belsejében lévő európai országokkal szemben az olaszoknál a közeli afrikai partok színezik a helyzetet. Az onnan illegálisan

érkezőket és a további próbálkozókat az erős olasz állam parti őrséggel, internáló táborokkal és visszatoloncolással jórészt még távol tudja tartani. Ám ha lakosságának erős csökkenése miatt a kiürülés közelébe kerül az ország, a legyengült állam nem nagyon tudja majd visszatartani az afrikai bevándorlók tömegeit. Annál is inkább, mert Afrikában demográfiai robbanás folyik már évtizedek óta, aminek következtében a jelenlegi egymilliárd körüli népesség száma 2050-re kétmilliárdra nő. Kétséges, hogy 2100 után Olaszország afrikai bevándorlókvaló elözönlését meg lehet-e akadályozni.

Spanyolországban ahhoz hasonló a helyzet, mint amit az olaszoknál láttunk. Itt ugyan radikálisabb muszlim – marokkói – közösségek is élnek, de ezek csekély létszámúak az összlakossághoz képest, így az iszlamosodás sem jelent olyan drámai helyzetet, mint ami a németeknél és a franciáknál várható már 2050-ig. Pozitívum Spanyolország számára, hogy lehetősége van a fogyatkozó lakosság latin-amerikai betelepülőkkel történő pótlására – a közös spanyol nyelv az integrációt megkönnyíti –, emellett a már ma is milliós román betelepedés, illetve a várható további románok, bolgárok és további kelet-európaiak betelepülése biztosíthatja a növekvő lakosságszámot, még ha az említett célkitűzést (66 milliós lakosságszám) nem is lehet reálisnak tekinteni. A 2050-ig történő prosperitást a spanyoloknál is feltételezni lehet, sőt itt még jobb a helyzet, mint az olaszoknál, mert a latin-amerikai, spanyol nyelvű betelepülőknél is viszonylag nagy a születési ráta, így a belső lakosságnövekedés nem csak a muszlimok révén jön létre – noha az is jelentős. Mindent összevetve Spanyolország még az egyik legjobb helyzetű lehet a jövőben demográfiai helyzetét tekintve az európai országok között. Ha a radikális, de kisszámú muszlim közösségét ellenőr-

zés alatt tudja tartani 2050 után is, akkor akár a 2100-as évekig is nagyobb gond nélkül tud prosperálni. Nagyobb problémát jelent azonban itt is az afrikai partok közelsége, az azokat ostromló, bevándorolni vágyó afrikaiak millióival, ahogy ezt az olaszoknál is láttuk. Ha a spanyol állam erős tud maradni a belső lakosság létszámának fenntartásával – és ezt csak a latin-amerikaiak leszármazottai révén teheti meg –, akkor távol tudja tartani még 2100 után is az afrikaiakat. Az erre irányuló küzdelem kilátástalanságát később talán nem is a spanyol állam belső elgyengülése okozhatja – elsősorban az előbbieket miatt –, inkább a nyugat-európai részek iszlamosodása kezdheti ki a spanyol ellenállást. A Franciaországban dominánssá vált arabokkal, marokkóiakkal, de az eliszlamosodott németekkel, hollandokkal stb. a hátukban a spanyolok sem tudják majd megőrizni a partjaikat hosszabb ideig az arabokkal szemben. A portugálokra is áll mindez, így rájuk nem térünk ki külön.

Összegezve tehát: az elöregedő Európában 2050-ig a kelet-európaiak áttelepülése kiüríti az Unió kelet-közép-európai részeit – többmillió forrás- és megélhetés nélküli cigány lakosságot otthagya –, így néhány generációval eltolják időben a nyugat-európai részek lakosságcsökkenését. A muszlim tömegek gyarapodása először a nagyobb nyugati városok iszlamosodását hozza létre 2050-ig, majd a honos lakosság általános csökkenése, a muszlim közösségek növekedése következtében egész országok válnak iszlám többségűvé, így 2100-ra iszlám államok alakulnak ki. Ez hamarabb megy végbe a németeknél, a franciáknál, a hollandoknál és a dán-svéd térség egy részében, de később a brit szigetek és a többi skandináv ország is erre a sorsra juthat. Kérdés még, hogy ez a folyamat a mérsékelt európai iszlám dominanciáját hozza-e létre – melyek részben tovább-

viszik az európai civilizáció egyes vonásait →, vagy a radikális vonal válik dominánssá, melynek első feladata lesz a „fertőző” európai civilizáció megszüntetése.

V. FEJEZET

Az Egyesült Államok hispanizálódása

Az Egyesült Államok népességének jövőbeli alakulásához és ennek alapösszefüggéseihez érdemes kiindulópontként Samuel P. Huntington 2004-es monográfiáját alapul venni.¹²⁰ Ahhoz, hogy megértsük a jövőbeli fejleményeket, és ne hagyjuk becsapni magunkat az ide irányuló, folyamatosan eddig is érkező bevándorlások egymás utáni hullámaintól, Huntington kiemeli az amerikai társadalom eredetileg telepes jellegét. Ez azt jelenti, hogy az 1500-as évek végétől az 1700-as évek végéig, a függetlenség kiharcolásáig szinte kizárólag az angol protestánsok telepedtek át Észak-Amerikába – menekülve az angol királyi hatalom elől –, ahol létrehozták az otthoni angol protestáns társadalmat. Csak annyiban tértek el az otthonitól, hogy a protestáns eszmények itt tisztábban áthatották a mindennapi élet részleteit is. A függetlenség elnyerése idején, az észak-amerikai telepes államok egyesülésekor az alig hárommillió telepes 98%-a a brit szigetekről származott, akik mellett 900 ezer fekete rabszolga is volt még itt. A szabad területeken a telepes családok jó életkörülményei között családonként hat-hét gyerek növelte gyorsan a népességet. Később, az 1830 és 1860 között beözönlő sokmillió ír tömeggel és a német katolikusokkal együtt jött létre az a nagy lakosságszám, amely a viharos ipari fejlődés révén hamar ipari hatalommá tette a fiatal Egyesült Államokat. Ezek a későbbi bevándorlók azonban már szilárd angol protestáns érté-

---

120 Samuel P. Huntington: Kik vagyunk mi? Az amerikai nemzeti identitás dilemmái. Európa Kiadó, Budapest, 2005.

ekkel, szokásokkal és munkaerőkölccsel rendelkező társadalomba érkeztek, és sorsuk példázta az összes őket követő, további milliós bevándorló tömeg sorsát. Sematikusan ez úgy írható le, hogy az első generáció az Újvilágba érkezve alig tudott angolul, egy tömbben telepedett le, családi érintkezéseiben megtartotta az otthonról hozott szokásait, normáit. A második generáció már tökéletesen átvette a többségi amerikai társadalom angol nyelvét, protestáns munkaerőkölcsét, szokásait és kultúráját, ám még megőrizte családja eredeti német stb. nyelvét és katolikus kultúráját is. A harmadik generáció teljesen asszimilálódott a többségi angolszász protestáns kultúrához, elköltözve az eredeti bevándorló tömbnépességéből, s családja eredeti nyelvét már nem beszélve felolvadt az amerikai „olvasztótégelyben”.

Ezt a mintát követték aztán 1880 és 1920 között a szintén sokmilliós kelet-európai bevándorló tömegek is – köztük a hárommillió magyar –, illetve a szintén ekkor érkező ázsiaiak milliói: japánok, kínaiak, indiaiak, majd a vietnamiak stb. is. Az Egyesült Államok úgy vált a világ legnagyobb ipari és katonai hatalmává a második világháború utáni évekre, hogy az eredeti angol protestáns munkaerőkölcs és kultúra a teljes lakosságát áthatotta, függetlenül eredeti származásától és vallásától. Az amerikai társadalom Huntington leírása szerint egy angolszász *magkultúrából* állt történetében mindvégig, melyeket *szubkultúrák* ugyan árnyaltak és kiegészítettek egy-egy településen az első- és másodgenerációs bevándorló tömegben, de ezek alárendeltek voltak. Az amerikai elit, amely dominálta és irányította a gazdaságot, a politikát, a szellemi életet és az oktatási intézményeket, mindig súlyt helyezett arra, hogy működjenek az asszimilációs intézmények és mechanizmusok, az olvasztótégely elnyelje az előbb jelzett módon a bevándorló tömegeket.

Ez a több száz éves minta rendült meg az 1960-as évektől. Az amerikai elit addigi olvasztótégely-politikájának megváltozása, a Dél-Amerikából egy tömbben betelepülő mexikói és más latin tömegek millióinak beáramlása napjainkra már lényegesen megváltoztatta az Egyesült Államok társadalmát, és főként jövőbeli fejlődési esélyeit. Nézzük meg ezt közelebbről!

1) A hispanizálódás sajátosságai

A sokmillió mexikói és dél-amerikai bevándorló tömegek jelölésére több megnevezés is van: maguk a *hispanó* és a *latinó* elnevezéseket használják, hogy a kubai, mexikói, chilei, venezuelai, kolumbiai, argentin stb. származási eltérések ellenére a kulturális közösséget megadják, magukkal szemben pedig – a feketéken túl – az összes európai fehérre (sőt az ázsiaiakra is!) az „angló” megjelölést alkalmazzák. Huntington a hispanó megjelölést használja, ezért ezt tesszük mi is.

Fontos kiemelni, hogy az Egyesült Államok az 1830-as évektől egyszerűen hódító háborúban és kényszerítéssel foglalta el Mexikótól azokat az óriási területeket, melyek Texas, Új-Mexikó, Kalifornia néven lettek tagállamai, Mexikó pedig ennek a ténynek az elfogadására kényszerült. Így, amikor bő száz év múlva, az 1960-as évek végétől a munkaerőigény miatt az USA-nak ezen tagállamaiba a mexikóiak milliói kezdtek átköltözni, és egy tömbben letelepedve lassan az itteni lakosság nagyobb részét ők alkották már, a mexikóiak tudatában ennek a jelenségnek egyre inkább a „visszafoglalás” (reconquista) jellege és érzete alakult ki. A hispanók betelepődése az Egyesült Államokba azonban nem velük kezdődött, őket megelőzték a kubai emigránsok 1961-

ben, akik Castro új rendszere elől menekültek. Ezek a kubai gazdasági elitet jelentették, akik képzettek voltak, magukkal hozták a pénzüket is, így gyorsan sikeres üzleti vállalkozásokat tudtak alapítani. A kubai partokkal szemben Miami és Dél-Floridában egy tömbben letelepedve – gazdagságuk és képzettségük miatt – alapvetően eltértek a korábbi szegény és alapvetően fizikai munkára alkalmas európai és ázsiai bevándorlóktól. Így nem ők asszimilálódtak a szokásos módon a többségi amerikai társadalomhoz, hanem Miami és körülötte, Floridában egy párhuzamos kubai társadalmat hoztak létre spanyol nyelvű üzleti világgal, sajtóval, televíziócsatornákkal, rádiókkal és iskolákkal, ahogy azt az angol telepesek is tették az északibb területeken az 1600-as években. Az így kialakult spanyol nyelvű amerikai-kubai párhuzamos társadalom vonzotta aztán a Paraguayból, Chiléből, Argentínából stb. érkező bevándorlókat, így az eredetileg kubai párhuzamos társadalom egyre inkább szélesebb hispanó közösséggé bővült az 1970-s évekre. Ekkorra indult el a munkaerő-szükséglet miatt a mexikói tömeges bevándorlása is az USA délnyugati részeire, a korábban Mexikótól ide átcsatolt területekre. Így a dél-floridai hispanó társadalommal együttműködve – és annak mintájára – itt is elmaradt az amerikai olvasztótégelybe való betagozódás. Ennek következményeként sokkal nagyobb területeken alakult ki az, hogy a spanyol nyelvű kultúránál és szokásoknál megmaradva fokozatosan egy összefüggő hispanó társadalom jött létre, melybe egész Texas, Új-Mexikó és Kalifornia beletartozott. Mára ez azt jelenti, hogy a legnagyobb városok már spanyol nyelvűek, s Miami mellett Los Angeles, San Diego és egy sor további nagyváros szintén hispanó többséggel rendelkezik, így a helyi életet alapvetően ők határozzák meg.

A hispanó származásúak összlétszáma az USA-ban 2010-ben 48,4 millió volt, ami az összlakosság 16%-át jelentette. Ez a tömeg főként Mexikóból árad befelé (nagyreszt illegálisan, embercsempészek segítségével érkeznek, ugyanis az utóbbi években az USA már le szeretné zárni a határát), arányuk évente több százszázalékos hullámokban dagad tovább, de a már itt élők magas születési rátája is növeli a számukat: a hispanóknál az egy nőre jutó szülés 3,1, míg az európai származású fehér nőknél csak 1,8. A mexikóiak adják az USA-ban élő hispanók 67%-át, és ez a több tízmilliós mexikói tömeg a mexikói határ közelében élve szinte összefonódik az otthoni mexikói társadalommal. Részt vesz annak politikájában, s mivel az állampolgárságát megtartotta, az ottani választásokon is szavaz; évente sokmilliárdos hazautalásokkal, illetve beruházásokkal döntő szerepet játszik Mexikó életében. Mexikó jelenleg 111 milliós lakossága így a 25-30 milliós határon túli amerikai-mexikói lakossággal is kibővül. A 2050-ig mért demográfiai fejlemények pedig azt mutatják, hogy ekkorra már 133 milliós lesz az USA hispanó lakossága, benne majd százmillió mexikóival. Az összefonódott kétszázmilliós tömb Mexikó északi részén és az USA délnyugati részén egy egységes állammá válva leszakadhat mind az USA-tól, mind Mexikó déli részeitől. Charles Truxillo professzor az Új Mexikói Egyetemről 2080-ra jósolja ezt a fejleményt.¹²¹

A hispanó bevándorló tömegek olvasztótégelybe kerülésének elmaradása és párhuzamos társadalmuk létrejötte azonban nem csak a jelzett sajátosságok miatt vált lehetővé. Huntington jelzi, hogy az 1960-as évekre az amerikai elitben ment végbe olyan változás, amely az addigi angolszász magkultúrába

---

121 Lásd Huntington, 387. p.

történő beolvasztást mint rasszizmust kezdte elítélni, és ehelyett a multikulturális társadalommá való átalakulást kezdte támogatni. E koncepció szerint éppen hogy támogatni kell a bevándorlók eredeti kultúrájának, szokásainak, identitásának és vallásának megtartását, és az angolszász protestáns magkultúra csak egy lehet a számos többi mellett. Ettől az időtől kezdve tehát az Egyesült Államok szakított háromszáz éves múltjával, és a korábbi követelmények zöme mint a rasszizmus összetevői kezdtek megjelenni az egyetemi történelemkönyvekben, ünnepi megemlékezéseken és a média valóság-feldolgoásaiban.

A multikulturalizmus tolerálásával és a régi olvasztótégelyelv elvetésével az amerikai társadalom többsikú integráltsága fokozatosan vékonyodni kezdett. Eredetileg etnikailag, vallásilag, fajilag és kulturálisan is integrált volt a függetlenség elnyerése idején – az 1700-as évek végéig – az Egyesült Államok angolszász protestánsokból álló társadalma, és erre építették rá a politikai integráció formulájaként az Amerikai Hitvallást, mely az alkotmány értékeit, az emberi jogokat, a hatalmi ágak megosztását foglalta össze.¹²² A katolikus írek és a németek beözönlésével, illetve ezek beolvasztásával etnikailag már színesedett a társadalmi integráció, de a protestáns magkultúra uralma a gazdasági és a szellemi életben, valamint az alapvető európai kultúrközösség biztosította a többsikú integráltságot. Ezen nem változtatott a kelet-európaiak későbbi tömeges bevándorlása sem, csak az etnikai összetétel színesedett tovább, az összes többi egységben maradt. Az ázsiai tömegek milliós bevándorlásával már megszűnt az európai faji közösség, de – ezek szilárd beolvadásával az amerikai kultúrába – a kulturális és politikai

---

122 Lásd Huntington, 86–91. p.

integráltság még itt is létrejött. Ugyanez volt a jellemző a feketék felszabadítása után az ő elitjükre is, akik az 1970-es évekre többségükben már átvették az angolszász magkultúra értékeit és az amerikai elit életvitelét, illetve munkakultúráját. A hispanó párhuzamos társadalom kialakulásával ez a többsíkú integráltság vékonyodott el vészesen, és az európaiság összefogó kapcsának elvesztése után a kulturális közösség is megszűnt. Egyedül a politikai integráltságban, az *Amerikai Hitvallás* szilárdságában lehet már csak bízni, de Huntington számára rossz előjel, hogy a csak erre lecsupaszodott és etnikailag összetett államok, pl. a Szovjetunió, Jugoszlávia hamar szétestek, és belső etnikai határaik mentén szerveződtek gyorsan újjá. Egy ilyen vékony integráltsággal, pusztán politikai egységként hosszabb távon az Egyesült Államok sem maradhat fenn, vonja le a tanulságot a szerző, és csak azért nem véglegesen pesszimista, mert egy alapvető hasadást lát az amerikai elit 1960-tól beinduló kozmopolitizmusa és multikulturalista hite, illetve ezzel szemben az amerikai tömegek döntően egységes nemzeti integráltságot követelő értékvilága között. Így riadóztatva az amerikai társadalmat, esetleg még vissza lehet fordulni az úton – mondja Huntington –, és elvetve a multikulturalizmus öngyilkos eszméjét, ismét egy egységes magkultúra köré szerveződve tovább élhet az Egyesült Államok.¹²³

Jelezni kell persze, hogy akár a spanyol nyelvű, önálló hispanó állami leszakadás jön létre, akár az egységben megmaradt Egyesült Államokon belül alakul ki egy százötven milliós párhuzamos társadalom – több tagállamot összefogva ezeken a kereteken belül –, mindenképp a keresztény kultúra és vallás

---

123 Lásd Huntington, 428–431. p.

alaján álló társadalom lesz ez, még ha nem is az eredeti angol-szász protestáns alapon, hanem egy hispanó-katolikus bázison. A bennünket most érdeklő európai keresztény civilizációnak – az eredeti európai területen történő esetleges összeroppanása után – az észak-amerikai részen való továbbélését ez a fejlemény csak színezné, de nem tenné reménytelenné. A hispanizálódó Egyesült Államok – a népességének majdnem a felét kitevő hispanó lakossággal – azonban a világban játszott, mai vezető szerepét illetően növekvő gondokkal nézhet szembe. Ennek a vezető szerepnek a megkérdőjeleződését az elemzők rendszerint Kína gyors megerősödésével látják megvalósulni, de ez a belső átalakulás az USA társadalmát belülről is a vezető szerep elvesztése felé hajthatja. Ennek az egyik oka a hispanizálódó amerikai társadalomban az lehet majd, hogy a munkát az egész élet középpontjába állító protestáns munkaerkölcs eltűnik, és ez egy-két generáció alatt legyengítheti a társadalom teljesítményét. A másik ok a hispanó tömegek krónikusan alacsony iskolázottságában rejlik: míg az európai, illetve az ázsiai bevándorlók a második, majd harmadik generációban utolérték az átlag amerikai iskolázottság mértékét, addig főként a mexikóiaknál az figyelhető meg, hogy a harmadik generáció is ugyanazon az alacsony szinten iskolázott, mint az egyszerű fizikai munkára bevándorolt nagyszüleik voltak. Míg 2000-ben átlagban az amerikaiak 86,6%-a rendelkezett középiskolai végzettséggel, és még a külföldön születettek körében is 60% körüli volt ez a szám, addig a mexikóiaknál csak 24,3%.¹²⁴ Ebből adódik, hogy ma a legmagasabb arányban az USA-ban a mexikói származásúak élnek a szegénységi szint alatt (31%). Ez a szám rossz előjel a

---

124 Lásd Huntington, 366. p.

hispanizálódó USA számára jövőbeli vezető szerepét illetően. Teljesebb képet úgy kapunk az USA jövőjét és az európai civilizációnak az amerikai földön lehetséges továbbélési esélyeit illetően, ha szemügyre vesszük a feketék – az afro-amerikaiak – demográfiai vonalait, az iszlamosodás itteni helyzetét és az amerikai zsidóság összetételében várható változásokat is.

2) Az afro-amerikaiak és az iszlám csoportok

Az Egyesült Államokban hét-nyolc millióra becsülik a muszlim közösségekhez tartozók létszámát, és ezek annyiban térnek el a nyugat-európai muszlim közösségektől, hogy itt nem csak a muszlim országokból bevándoroltak alkotják őket, hanem nagymértékű a térítések nyomán az iszlám vallást felvetek aránya is. Az iráni, iraki, pakisztáni, török stb. bevándorlók milliói mellett főként a feketék körében nagy az iszlámra áttértek száma, akik mára már kétmillióan lehetnek. A megtértek neofita buzgalma révén a radikális iszlamisták sokszor közülük kapják az utánpótlást. Összetételük: kb. negyedük ázsiai bevándorló (pakisztániak, bangladesiek, indiaiak), további egynegyedük az arab országokból érkezett bevándorlók közül került ki, a harmadik negyed részt az itt született és áttért afro-amerikaiak adják, a negyedik negyed rész pedig a kisebb csoportokból érkezőkből (albánok, bosnyákok, törökök stb.) tevődik össze. A hit erősségét jellemzi, hogy az erősebben hívó muszlim csoportok nagyjából az összes amerikai muszlim egyharmadát adják, akik körén belül fokozott a lezáródás a többségi társadalommal szemben. Például a lányok esetleges muszlim csoporton kívüli fiúkapcsolatai és házassági szándékai ezen a körön

belül megtorlást, sokszor „becsületgyilkosságokat” okoznak – amikor a család férfitagjai, az apák és a fivérek vallási kötelességből meggyilkolják az ilyen lányt –, de még a lányok nem muszlim családokányaival való barátkozását is szankcionálják.¹²⁵ A muszlimok és a többségi amerikai társadalom együttélésének feszültségeiről árulkodott az a 2009-es tömeggyilkosság is, melynek során egy iszlámhívó amerikai tiszt egy Texasban lévő amerikai bázison a körletbe belépve válogatás nélkül lőni kezdte az amerikai katonákat, a „bajtársait”. Tették több tucat halott és sebesült áldozata volt. Az Egyesült Államokban a domináns média- és szellemi körök által különösen megkövetelt, kötelező multikulturalista hit és az ezt szankcionáló politikai korrektség (PC) hosszú ideig nem engedte, hogy ezeket a problémákat nyilvánosan megvitassák, valamint hogy nyilvános adatok jelenjenek meg. A szörnyű tettek sokasága azonban lassanként eltünteti ezeket a korlátokat, s megkezdődhet az iszlám csoportok és a többségi társadalom együttélési problémáinak őszinte feltérképezése. Ezek a feszültségek itt azért is különösen erősek, mert az Egyesült Államokban él a világ legnagyobb létszámú zsidósága, az iszlámisták többségi társadalommal szemben elkövetett merényletei pedig sokszor a zsidó lakossággal szembeni ellenérzéseik miatt történnek.

Különösen kiemelkedik az amerikai muszlim lakosságon belül a fekete amerikai közösségek néhány ún. *szupremacista* (a fekete felsőbbrendűséget hirdető) mozgalmának a fehér ame-

125 Az amerikai Phoenix városból érkezett a megdöbbentő hír 2011. január végén, hogy a nem muszlim lánnyal barátkozó lányát és barátnője anyját a dühöngő muszlim apa kocsijával elgázolta egy parkolóban, és úgy védekezett utána, hogy csak leköpní akarta őket, de félrerántotta a kormányát közben, és így következett be a halálos baleset

rikaiakkal, keresztényekkel és a zsidókkal szembeni ellenségessége. Ennek az első megjelenése még 1913-ban volt, amikor megalakították a *Moorish Science Temple of America* iszlám irányzatát, majd ebből jött létre 1930-ban Wallace Fard Muhammad vezetésével a *Nation of Islam* a fekete amerikai közösségekben. Leghíresebb vezetőjük az 1960-as években Malcolm X volt, aki a felsőbbrendűnek gondolt feketék fehérektől való teljes elkülönítéséért harcolt az Egyesült Államokban. Később kettészakadt a mozgalom, és Louis Farrachan vezetésével 1995-ben a *Million Men March* menetében, Washington DC-ben mutatták meg a világnak, hogy a fekete amerikaiak között milliós tömegeket tudnak megmozgatni.¹²⁶ Az összes amerikai muszlim egynegyedét kitevő afro-amerikai muszlim – kb. kétmillió fő – legnagyobb része az utóbbi évtizedekben az amerikai börtönökben tért át az iszlám hitre. J. Michael Waller kutatásai szerint 2003-ban az összes amerikai börtönben lévő fogoly 17–20%-a iszlám hitű volt (370 ezer fő). A börtönökben az áttérések 80%-a az iszlámra történik már évtizedek óta, s ezeknek az áttérőknek igen nagy többsége fekete amerikai.¹²⁷ Szabadulásuk után pedig soraikból kerül ki a radikális iszlám aktivisták tekintélyes része, akik különösen nyitottak az arab országokból ide érkező fundamentalista imámok követésére.

A radikális muszlimok által okozott feszültségek ellenére az USA-ban a muszlimok többsége jobban beilleszkedett a többségi társadalomba, mint azt a nyugat-európai országokban láthatuk. Az ide bevándorló iszlámhívők nagy többsége nem fizi-

126 Lásd Islam in the United States. Wikipedia-szócikk, 2010.

127 Lásd J. Michael Waller beszámolóját kutatásairól a 2003-as szenátusi meghallgatásán az Interneten

kai segéd munkák végzésére jött, magasabban képzettebbek az átlag amerikaiaknál, s magasabb a jövedelmük is.¹²⁸ A muszlim nők szülési rátája átlagban sokkal magasabb, mint az amerikai nőké – még a feketék és a hispanó közösségek asszonyainál is –, ami kb. harmincévenként az USA muszlim közösségeinek megduplázódását hozza létre.

3) Az amerikai zsidóság demográfiai átalakulása

A világ hozzávetőlegesen 13,5 milliós zsidóságának legnagyobb közössége az Egyesült Államokban lakott az ezredfordulóig, és csak az izraeli zsidó nők szülési rátája, valamint az Izraelbe történő hazatelepedés változtatta meg ezt a rangsort az elmúlt néhány évben. Ma már Izrael zsidó lakossága 5,8 milliós, míg az USA-ban 5,3 millió a számuk. (Harmadik a rangsorban Franciaország 480 ezer zsidó lakossal, a negyedik Kanada 380 ezerrel, az ötödik pedig Nagy-Britannia 290 ezerrel.) Ezek igen nagy többsége a csak mérsékelten vallásos, ún. konzervatív és reformzsidósághoz vagy a vallással teljes mértékben szakított szekuláris zsidósághoz tartozik. Utóbbi különösen az USA-ban erős a zsidóság intézményeinek ellenőrzésében, a zsidó vallás előírásait szigorúan betartó ortodoxokhoz csak viszonylag kevesen tartoznak. Ez utóbbiaktól elkülönítve az elmúlt évtizedekben már megkülönböztetik a nagy zsidó közösségekkel rendelkező országokban az ultra ortodox zsidóságot is: *modern ortodoxoknak* nevezik az ortodoxok másik részét. A fő különbség

---

128 Lásd: Muslims American, Demographic Facts. Allied Media.com, online journal, 2000.

az, hogy bár a modern ortodox zsidósághoz tartozók is szigorúan tartják magukat a mindennapi életükben a zsidó vallás előírásaihoz, ezt azért a szélesebb többségi társadalom életviteléhez igazítva bizonyos ponton módosíthatónak vélik. (A két ortodox csoport közötti különbség érzékeltetésére: a 2000-ben alelnöknek jelölt ortodox zsidó, Joseph Lieberman szenátort már azért sem lehetett ultra ortodoxnak tekinteni, mert ha a sors úgy hozta, ő szombaton is bement a Szenátusba szavazni, amit egy igazi ultra ortodox soha nem tenne.) Mivel az ultra-ortodoxokhoz tartozók sérelmezték ezt a megjelölést az utóbbi években – a szélsőséges felhangját kifogásolva benne –, ezért a *haredi*-t, a héber nyelv ortodoxot jelentő szavát alkalmazzák magukra (álljon itt is a továbbiakban ez a jelölés).

Jellemző a zsidóságon belüli szülési rátára, hogy míg a mérsékelt vallásos irányokhoz és a szekuláris zsidósághoz tartozó nők nagyjából annyit szülnek, mint az európai és az észak-amerikai többségi fehér társadalom asszonyai – 1,3 vagy 1,4 a szülési rátájuk –, addig az ortodox zsidóság asszonyai ennek dupláját vagy két és félszeresét (három-négy gyermeket családonként), a *haredi* zsidó asszonyok pedig még ennek is a dupláját, családonként hat-nyolc gyereket. A szülési ráták ekkora eltérésének az elmúlt évtizedekben már óriási hatása volt: az Izrael állam alapításakor alig néhány ezres *haredi* közösség 2010-re Izraelben már 700 ezres nagyságú – az itteni zsidó lakosság 12%-a –, s mivel a mai izraeli zsidó gyerekek egyharmada már az ő családjaikban született, 2025-re 23%-os lesz az arányuk.¹²⁹ Az Egyesült Államokban 2006-ban az 5,3 milliós zsidóságon belül 468

---

129 Matti Friedman: In rise of ultra-orthodox challenges for Israel. The Associated Press, 2010. január 14.

ezer volt a haredi közösségekhez tartozók száma. Ezek az arányok azonban nagyon gyorsan átfordulnak itt is, mert a nagy gyerekszám – szemben a ma óriási többségben lévő szekuláris zsidóság „egykeivel” – 2050-ig megnégyszerezheti számukat, míg a szekulárisok száma a felére csökken.

Ez a demográfia átrendeződés azonban gondokat is magával hoz, különösen Izraelben. A lakosság egyre nagyobb részét kitevő haredi közösségek fiataljai ugyanis – vallási okok miatt elutasítva a modern társadalom életkörülményeit – szakmai képzettségük, munkavállalási képességük hiányosságai miatt nem tudják átvenni a társadalom működtetésének nagy részét. A legszigorúbb vallási nevelést kapják, a *jeshivákban* több évig tanulnak, ahol magas szintű vallási ismeretet szereznek, de szinte semmilyen világi tudással és szakmával nem rendelkeznek, így állami segítyen élnek szegény körülmények között Izraelben. A vallási szabályok és az azok köré fonódott szokások által szigorúan meghatározva tizenhét éves korban – szülői tervezéssel és a párok szülői összehozásával – minden haredi lány és fiú házasságot köt, családot alapítanak, és megindul a gyerekek születése. A házas férfiak igen nagy része ezután is a Tóra, a Talmud és a többi szent könyv tanulmányozásával tölti egész napját a *kollelben*, szerény állami ösztöndíjjal. Miközben Izraelben a lányoknak is kötelező a katonai szolgálat, a ma már az izraeli fiúk egyharmadát kitevő haredik vallási okokból felmentést kapnak.¹³⁰ Míg az 1970-es években még azt prognosztiz-

---

130 Mivel a palesztinokkal való állandó küzdelem létszükségletté teszi Izrael számára a haredi fiatalok bevonását is a hadseregbe, újabban speciális egységeket hoznak létre számukra polgári katonai szolgálatra, sőt a palesztin területeken létesített zsidó telepek védelmére – melyek nagy részében épp haredik laknak – külön harcoló egységet is

zálták az izraeli demográfusok, hogy az alacsony zsidó születési ráta és a magas arab gyerekszámok miatt nagyjából 2080-ra szinte megsemmisül az izraeli zsidóság, addig ma a haredi családok átlagban nyolc (de sokszor jóval e fölötti) gyerekszáma ezt a prognózist felülírta. A mai gond inkább az, hogy miképpen tegyék képessé a 2080-ra már az izraeli lakosság túlnyomó többségét adó haredi közösségeket a modern társadalom és az állam működtetésére. Az állammal kapcsolatban eleve az volt gond, hogy a haredik magát Izrael államot is elvetették – és a többségük ma is elveti –, mivel a zsidó állam megszervezése a vallásuk szent könyveiben előírt utat emberi cselekvéssel és szervezéssel igyekszik felcserélni, ezért ezt vallásellenesnek tartják. Csak a *szefárd* haredi közösségekből kinőtt *Sasz*-párt révén kerültek egyáltalán kapcsolatba újabban az állami intézményekkel, de ők is szinte alig vesznek részt a társadalom életében.

Az Egyesült Államokban valamivel jobban bekapcsolódnak a haredi közösségek a társadalmi életbe, és a vallási előírásaikkal összeegyeztethető foglalkozásokat igyekeznek betölteni.¹³¹ Ennek ellenére, ha az amerikai zsidóságon belül ma domináló helyzetet betöltő szekuláris és reformzsidóság összezsugorodása után ők veszik át ezt a pozíciót, a társadalom forrásai feletti

---

szerveztek számukra. Ezek azonban ma csak néhány ezer főt tesznek ki, és 75%-uk még mindig felmentést kap a katonáskodás alól. Lásd: Yair Ettinger: 2010 army figures show 25% jump in Haredi enlistment. *Haaretz*, 2010. dec. 15.

131 Mivel a XX. század elején az amerikai haredik ma is nagy részét adó *haszid* zsidó közösségek a kelet-európai országokból jöttek ide át, velük kapcsolatban ismert a történet, hogy szombaton ők nem vehették fel a munkát, így minden következő hét elején új munkahelyet kellett találniuk, ami a szombati hiányzásuk miatt röviden véget is ért, és kezdhették előlről az egészet

mai erős befolyást semmiképpen nem tudják megtartani. Ma az amerikai zsidóság az USA összlakosságának csak két százalékát alkotja, ám ahogy haladunk felfelé az elit rétegek irányába, egyre jobban növekszik a számuk, és az üzleti életben, a médiában, az egyetemi és akadémiai szférában, a művészei szektorokban stb. nagy súlyuk van (például az elit egyetemek tanári gárdájának húsz százalékát adja az amerikai zsidóság). Ezt a pozíciót semmiképpen nem tudják majd betölteni a többségbe került haredik, noha már megindult a törekvés arra, hogy a pusztán vallási képzettségüket világi professzionális oktatással is kiegészítsék. A *Tuoro College* New Yorkban például erre szerveződött, és mindenben alkalmazkodva a nők és a férfiak teljes elkülönítéséhez, a napi Tóra-olvasás ritmusához, a fokozott szabályoknak megfelelő kóser étkezés biztosításához stb. kísérli meg a haredik professzionális életben való részvételéhez a megfelelő képzettséget biztosítani. Ennek ellenére a 2050 utáni években a haredi többségű amerikai zsidóság feltehetően már nem tudja betölteni a mai szerepét.

Ezt a demográfiai átrendeződést tehát szem előtt kell tartani, ha az Egyesült Államok jövőjét latolgatjuk. De számításba kell venni duzzadó iszlám lakosságát, még inkább növekvő hispanizálódását is, és az ebből következő esetleges szétszakadását egy déli, spanyol nyelvű hispanó államra, illetve egy északi, angol nyelvű, „anglókat” (európai és ázsiai származásúakat) magába foglaló államra. Bár az is elképzelhető, hogy a hispanizálódás ellenére egyben marad az USA még a 2100-as években is, csak az északi és a déli területek belső elkülönülése lesz erősebb. Bárhogy is lesz, a két terület közötti nagy eltérések miatt célszerű, ha kettős társadalomból indulunk ki, amikor az európai civilizáció mintáinak, kultúrájának és társadalom-

szerveződési elveinek amerikai továbbélési esélyeit igyekszünk megbecsülni.

4) Észak-Amerika hispanó és angol társadalma

Huntington az USA hispanizálódását elemezve, illetve az ország kettészakadására, kétnyelvűségének következményeire figyelemzettelve sűrűn kiemeli, hogy ezt a folyamatot még meg lehet állítani, s az ország a háromszáz éves angol protestáns kultúra és értékek talaján angol nyelvű, egységes társadalomként tovább tudna létezni. A külső megfigyelőnek azonban nem lehet kétséges, hogy a szerző illúziókat kerget. A két párhuzamos társadalom az USA északi és déli részein már sűrűbben kiépítette intézményeit annál, hogy az átalakulási folyamatot vissza lehetne fordítani. A két eltérő identitás erősebben áthatotta már a két eltérő országrész sokmilliós tömegeit annál, hogy ezt egy közös identitásba össze lehetne még egyszer fogni. Huntington leértékeli annak jelentőségét, hogy a korábbi angol protestáns értékek körül szerveződő, mérvadó elit elvetette ezt a lehetőséget, és mint rasszizmust bélyegzi meg a legtöbb ezzel összefüggő történelmi eseményt, mechanizmust és normát. Ez a kozmopolita, nemzetellenes elit – ahogy Huntington sokszor jellemzi őket – már sokkal erősebben beásta magát az évtizedek alatt az egyetemi szférába, a médiába, a kulturális-szellemi szektorokba, az akadémiai tudományos intézményekbe annál, hogy ezt meg lehetne semmisíteni. Hiába a széles tömegek szembenállása ezzel az elittel, hiába történik itt-ott néhány „ellenintézmény” építése, ezeket a kozmopolita elit mindig marginalizálni tudja, és a médiájában, illetve kulturális szektoraiban mint viszoly-

gásra okot adó törekvéseket tudja ábrázolni, a morgó milliós sokaság pedig bénultan és atomizáltan csak elviseli a folyamatokat. Huntington nem emeli ki eléggé, hogy a többségi amerikai társadalom széttörése és a végzetet elhozó multikulturalizmus elterjedése nem csak véletlenül, „tévedésből” ment végbe. Ez a változás az elit tőkés csoportok és szellemi háttér-értelmiségi tömörüléseik küzdelmeiben kovácsolódott ki, mint egy politikai harci technika, mely a kisebbségeket és problémáikat mint fegyvert vetette be a konkurens elitcsoportok háttérbe szorítására. Charles Epp a „*The Rights Revolution*” című művében ezt a következőképpen mutatta be: az 1900-as évek elejétől a zömmel banktőkés elitcsoportok a főként termelőtőkés csoportokkal szemben a feketék elnyomását és egyenlőtlen helyzetét, illetve az abban az időben Kelet-Európából százezres tömegekben beáramló zsidósággal szembeni antiszemita jelenségeket emelték ki, és használták fel. A banktőkés csoportok egy részének média feletti dominanciája, valamint a legkülönbözőbb szellemi szektorok és a szórakoztató, tudatformáló intézmények – mint például a filmipar – ellenőrzése az állandó rasszista vádakat nagy hatással tudta terjeszteni, ami lebénította a szemben álló tőkés csoportok politikai erejét. Ez azonban csak az 1960-as évekre – fél évszázados harc eredményeként – hozta létre a korábbi amerikai intézmények és mechanizmusok elvetését és lecserélését a multikulturalista intézményekre, mechanizmusokra és normákra. Az amerikai szellemi életben ezek a csoportok ma is uralkodóak, és tudják szankcionálni a „politikailag nem korrekt” nézetek megjelenítőit, így Huntington óvatossága érthető, amikor ezt az egész kérdéskört megkerüli. Az Egyesült Államok jövőbeli helyzetének prognosztizálását azonban csak ezzel együtt lehet elvégezni. Összegezve tehát

ki kell emelni, hogy a multikulturalista társadalombomlasztás mély intézményesítettsége már nem teszi lehetővé az USA domináns kultúrájában és társadalomszerveződésében a korábbi egységes jelleg újjáélesztését.

A következő években, évtizedekben tehát az angol nyelvű észak-amerikai társadalmat és az USA mai déli részeit Mexikó északi részeivel összefogó, dél-amerikai hispanó társadalmat kell realitásnak elfogadnunk. Hogy ez teljesen különvált államilag – ahogy azt Charles Truxillo professzor 2080-ra prognosztizálta –, vagy egy laza konföderációban még egyben marad, az másodlagos, és egy sor véletlen fejleménytől is függhet, amit nem lehet előre látni. Ebben a további divergálásban Kanada főként angol része nyilvánvalóan még jobban belefogdik az északi *angló társadalomba*, de a közös európaiság okán a francia Quebec részeit is ennek területeként lehet majd felfogni, ahogy a déli *hispanó társadalomba* Mexikó nagy része is beolvadhat. Ha az USA eddigi – legalábbis a multikulturalista rombolás előtti évekig – domináns kultúrájának örökösait keressük majd, akkor őket természetesen az északi anglo társadalomban találhatjuk meg akkor, ám egy elit-átformálódás is kezd már megmutatkozni. Röviden ezt úgy lehet jellemezni, hogy az elmúlt negyven évben a médiában és szellemi életben – s ezzel a politika formálásában – domináns balliberális elit megroppant, és helyükbe a *neokon*-nak nevezett csoportok kerültek meghatározó pozícióba. Ez már az elmúlt néhány évben is visszafogta a multikulturalizmus propagálását és ennek politikai erejét, de az ország kettészakadásából fakadó következmények felismerése a fordulatot tovább fogja majd erősíteni, amely, ha nem is tudja már az egész korábbi USA egységét helyreállítani, valószínűleg elég lehet arra, hogy az északi anglo társadalom

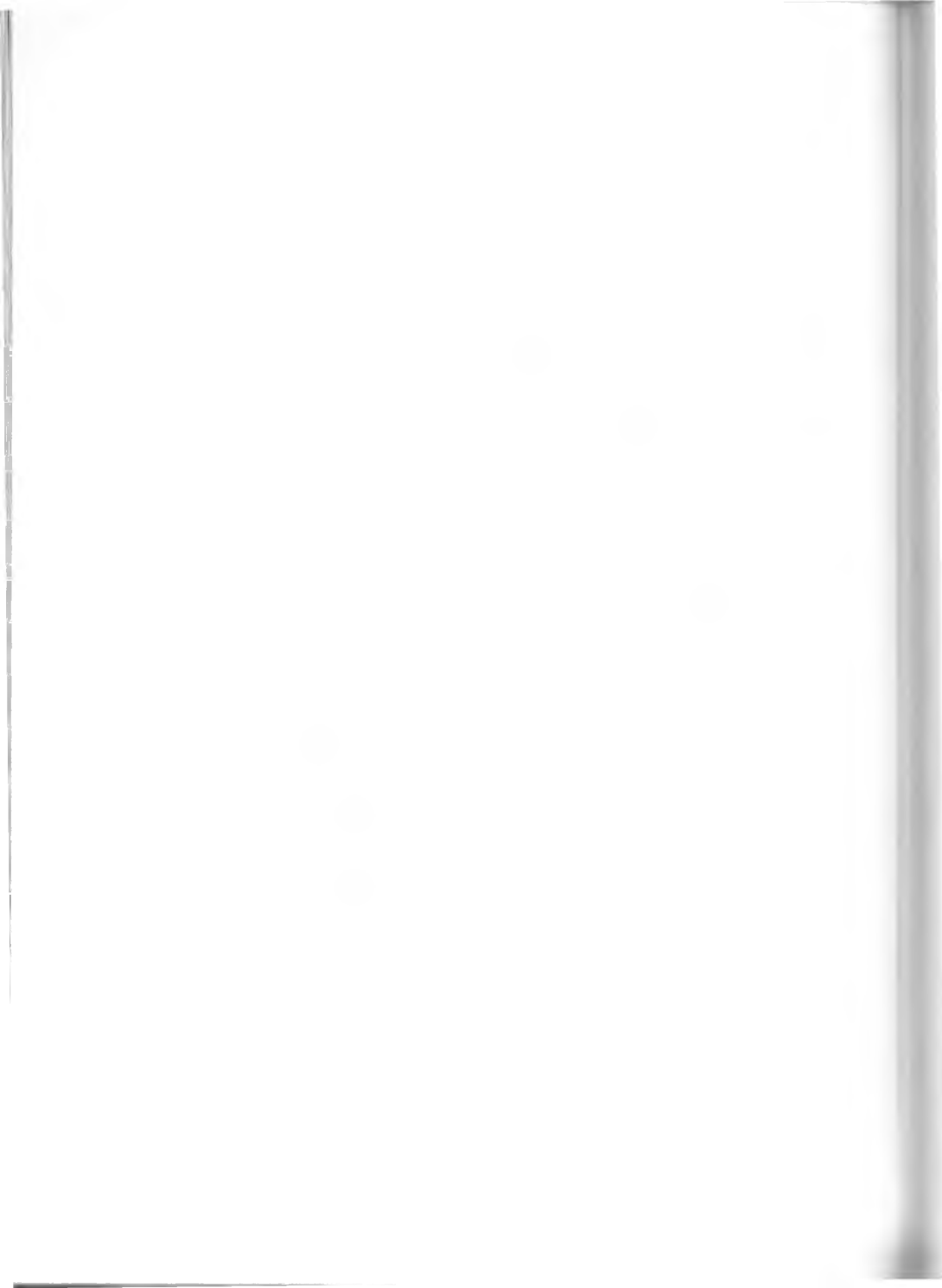
domináns kultúrájában és intézményeiben az öngyilkos társadalomrombolást megállítsa.

Ebben döntő fontosságúnak kell tekinteni az amerikai zsidóságon belül előbb jelzett viharos demográfiai átrendeződést, mert a multikulturális fordulat fő ágensei épp az ő soraikból kerültek ki az 1900-as évek elejétől, és mint a balliberális zsidóság voltak ismertek. Velük szemben az 1970-es évektől az ortodox zsidóság számbeli növekedésével jött létre a *neokon politikai intézményrendszer* – politikai alapítványok, újságok, televízió- és rádiócsatornák, egyetemi szellemi központok, politikai agytrösztök stb. –, amely George W. Bush elnökkel nyolc évre a Fehér Házat is megszerezte, illetve a Kongresszusban is döntő pozíciókat tudott szerezni. A zsidóságnak ez a része jobban együtt tud működni a hagyományos amerikai protestáns csoportokkal és intézményekkel, s egy szövetséges zsidó-keresztény szellemi életet és intézményrendszert alakított ki az elmúlt években. Európa iszlamosodásának megállíthatatlansága és az amerikai iszlamosodás jelei, melyek a zsidóság számára – legalábbis amíg Izrael az iszlám világ közepébe ágyazódva a mai helyén marad – a létük alapjait veszélyezteti. Így a neokonok zsidó-keresztény szerveződése tartós érdekeken nyugszik, és valószínűsíteni lehet, hogy az észak-amerikai anglo társadalomban is csak tovább növelik domináns társadalom-ellenőrző pozíciójukat. Ennek persze előfeltétele, hogy a zsidóságon belül a viharosan gyarapodó haredi közösségek sok-sok százezer fiataljából legyen elég bőséges a kitérés az egyszerű modern ortodox közösségek felé, mert többségi társadalomba csak ebben a formában tudnak beilleszkedni és átvenni a társadalom-ellenőrző pozíciókat. Mint Izrael haredi közösségeit elemezve látható volt, a rideg vallási előírások szerinti élet ezt kizárja, és e

tekintetben a fejleményeket nem lehet kiszámítani. Amennyiben pedig a haredi zsidóság nagy számban megőrzi zártságát demográfiai robbanása után is, akkor a neokon modell nem tud hosszabb távon működni. Ennek ellenére az észak-amerikai anglo társadalomnak az európai civilizáció továbbvitelében játszott szerepe még az európai területeken történő lehanyaglás után is biztosítottnak látszik, mert bár a demográfiai csökkenés – az ortodox zsidóságtól eltekintve – itt is a vég felé mutat, de a déli hispanó, katolikus részekből a folyamatos utánpótlás még évtizedekig fenntarthatja ezt a közösséget.

A hispanó-katolikus délnyugat-amerikai társadalom esetében kérdés, hogy mennyire kap egy olyan elitet, mely a hagyományosan laza mexikói munkaerőket és életvitelt a fegyelmesebb és feszebb teljesítményorientáltság felé tolja el. Egy idő után ez szinte biztosra vehető, hisz felettük északon ezt testesítik meg az anglok, és a két rész – akár két önálló államban, akár laza konföderációban – egy domináns és egy ellenőrzött-alávetett viszonyban való létezését prognosztizálni lehet. A déli, katolikus kultúrájú, hispanó társadalom, habár meszticekkel, mulattokkal és nagyon kevés európai leszármazottal, de az európai civilizáció egy mutációját fogja továbbvinni, és az itteniek tartósan elegendő szülési rátája a folyamatos fennmaradásához az európai civilizáció továbbélését teszi lehetővé akkor is, ha az eredeti Európában már régen iszlám államok és kultúrájuk lesz a jellemző. Csak ebben bízhatunk.

VI. FEJEZET

A demográfiai összeroppanás okai és az elhárítás lehetősége

A kötet elején látható volt, hogy Spengler elemzésében minden kultúra és civilizáció egy kb. ezeréves időtartam után demográfiailag is összeroppan, mielőtt eltűnne a történelem süllyesztőjében, de láttuk azt is, ez a kikerülhetetlenség Spengler hibás ontológiai feltevéseiből fakadt. Nicolai Hartmann ontológiai tisztázása után már előttünk áll az a meglátás, hogy önmagában a társadalmaknak az őket alul megalapozó biológiai létszfé-
ra meghatározóitól és a nyers biológiai életerőtől való távolodása csak felidézi a veszélyt, de ha megfelelően átformálják, és ily módon megtartják a társadalmiság intézményei az ontologia-
ilag bázisukat jelentő biológiai törvényszerűségeket, akkor ez éppen hogy nagy erőt kölcsönöz számukra. Az időben későbbi civilizációk pedig nem egyszerűen nulláról kezdik mindig a fejlődést, hanem a számukra ismert, korábbi civilizációktól a felhasználható megoldásokat átvéve jobban védekezhetnek a veszélyként fennálló összeomlás ellen. Niklas Luhmann rendszerelméletében a szocialitás alulról való kötöttségét úgy fejezi ki, hogy a társadalmiság intézményei a biológiai rendszer-
szinttel a *szimbiotikus mechanizmusok* révén csatolódnak vissza, és teszi ez őket erőssé. Például a szerelem tanult és szocializált érzelme, illetve az ezen alapuló tevékenységek és kommunikációk a biológiai nemi ösztönre alapulva és ezzel a biológiai tevékenységgel együtt tudnak csak kialakítani igazán erős kapcsolatokat. A magas komplexitás azonban Luhmann szerint is az állandó összeomlás veszélyét hordozza magában, és

így a mai komplex európai társadalmak – ha nem is szükség-szerű, de nagy valószínűségű – összeomlása az ő rendszerel-méletében is benne rejlik. Ezzel a módosítással tehát nem lehet fátumnak, elkerülhetetlen sorsnak tekinteni az európai civi-lizáció közelgő összeomlásának már nagyon is észlelhető jeleit, és ez arra ösztökél, hogy keressük, mennyiben változtathatók meg még az egyes negatív tendenciák. De ki kell még arra is tér-nünk, hogy esetleg az eddigi elemzésben feltett egyes folyama-tok spontán változással mégsem mennek olyan káros hatással végbe. A következőkben először ezt vesszük szemügyre, majd a fejezet záró részében a közelebbi okokat elemezzük, melyek meggátolták az eddigiekben, hogy fellépjünk az észlelhető negatív folyamatok ellen.

1) A negatív folyamatok elháríthatósága

1) Az európai társadalmakban megfigyelhető negatív demográ-fiai folyamatok döntő oka a többségi társadalom nőinek alacsony szülési rátája és a családok növekvő gyermektelensége. A szülési ráta egyre csökkent itt az utóbbi évszázadban – a nyugat-euró-pai társadalmakban már az 1900-as évek elejétől –, és az elmúlt harminc évben ez a csökkenés csak felgyorsult. Ám ha ez még-is megfordulna a jövőben, akkor gondjaink nagy része máris tovaszállt, így ennek lehetőségére kell rákérdezni. Ha azonban szétnézünk a modernizációban előttünk járó és fejlett munka-kultúrával rendelkező nyugatibb országok között, ahonnan már évszázadok óta kapjuk mintáink nagy részét, nemmel kell felel-nünk erre a lehetőségre. A nők anyaszereptől való eltávolodása

és a férfiakkal egyenlő részvétele a gazdaságban, a közéletben, a szellemi szektorokban stb. először a felső társadalmi rétegek asszonyainál minimalizálta a szülési rátát, majd ezt a női szerepet a teljes társadalomban elterjesztve fokozatosan növekedett a gyerektelen családok száma, vagy csak az „egyket” vállalók aránya. A nőknek a férfiakkal való egyenlő mértékű részvétele a társadalmi tevékenységekben tulajdonképpen eleve magában rejtette, hogy ezzel egyre inkább nyűggé válik számukra az eredeti anyagszerep párhuzamos vállalása, és csak idő kérdése volt, hogy a legtöbb nő teljes mértékben leálljon a gyerekszüléssel. A bölcsődék, óvodák stb. segítségével ennél csak némiképpen csökkenti a férfiakkal egyenlő szerepet vállaló nők számára a terheket, és a gyerekszüléssel való teljes szakítás a logikus vég. Ez pedig nagyon jól látható már a tőlünk nyugatabbra eső társadalmak női esetében. Például a házasságra lépett német nők egyötöde gondolta úgy 1960-ban, hogy a karrierje érdekében nem vállal gyereket, és ez a szám 2010-re már felment egyharmadra. Néhány évtized múlva inkább ennek kizárólagosságát lehet feltételezni, mintsem a tendencia megfordulását. Ugyanis egy sor szokásnorma, érzelmi séma, a kislányoknál kialakult anyaszerep felé nevelő lány szerep nagy gyorsasággal elporlad, így deviánssá válik lassanként az a nő, aki kitart az anyaszerep mellett. („A nő mint tenyészállat” – jelent meg a közelmúltban egy balliberális hazai internetes portál kritikája a kormány egy új rendelkezésének minősítésére, amely a nők szülési gyakoriságát próbálta meg most, a demográfiai összeroppanás előtti utolsó órákban ösztökélni...) Nálunk, Magyarországon a legutóbbi felmérés szerint ez úgy is jelentkezik, hogy míg 2000-ben még a megkérdezett nők 74%-a gondolta úgy, hogy a család fontosabb a munkánál, addig 2010-ben már csak 54% volt

ez az arány.¹³² Illúzió azt gondolni, hogy ez megfordulhat, hisz száz évek trendjei vezettek ide, és a logikus vég ennél a hagyományos család és a nők anyaszerepének teljes megszűnése. Az a nagyon is méltányolható törekvés, hogy a férfinak alávetett asszony egyenlőségét létrehozzuk, evolúciós zsákutcába vezette az európai civilizációt, és a biológiai alapjai semmisülnek meg felgyorsuló ütemben.

2) Kelet-Közép-Európa problémái esetén nézzük először a cigányság ügyét. Itt három alapvető feltevés vezetett az elemzésben arra, hogy 2050-ig drámai fejlemények jönnek létre a nagy cigány lakossággal rendelkező keleti uniós országokban. Az első az, hogy szaporodásuk nem vagy csak kis mértékben csökken, így megduplázódik létszámuk eddig az időpontig; másik az, hogy a mai 85-90%-os munkanélküliségük lényegesen nem csökkenthető, és így állami segélyekből lehet csak eltartani őket, ami összeroppantja a költségvetéseket, végül harmadik, hogy az uniós határok kinyílása után is a többmilliós tömegük nagy része a tehetetlenségi erőnél fogva itt marad a legnagyobb nyomorban, és csak kisebb része vág neki lakókocsi-táborokban a gazdagabb nyugati világnak. E feltevések helytállósága már nem olyan biztos, mint az előbbi esetében, de itt a kisebb fokban megvalósulás is csak némileg enyhítené a gondokat. Láttuk, hogy vita van a kutatók között a cigányság szaporodásának esetleges csökkenéséről Magyarországon – és ez ugyanígy van a többi kelet-közép-európai ország esetében is –, és míg néhány

---

132 Lásd a felmérésről Matalin Dóra interjúját Pongrácz Tibornéval, a felmérés vezetőjével: „Hanyatlóban a család?” Népszabadság, 2011. jan. 12., 5. p.

esettanulmány a családi pótlékból való megélés fontosságának növekedése miatt a cigányság esetében még csak fokozódást látott e téren (a „stratégiai gyerek”), illetve a cigány nők átlagos első szülésének 20 évről 16 éves korra leereszkedését mutatta ki, addig mások a megnyugtató csökkenést prognosztizálják e téren. Az elemzésben elvetettük az utóbbi álláspontot, a szülési ráta csökkenését a cigány nők körében, és ehhez nem vitásan hozzájárult az is, hogy a csökkenést állítók politikai szempontú elemzési eredményre törekvése, prekoncepciójukhoz szabott eredmény-bemutatásuk nyilvánvalóan előbukkant, és ez hiteltelenítette írásaikat. Nem fogadtuk el azért sem, mert a környező keleti uniós államokban – Bulgáriában, Romániában, Szlovákiában – szintén a magas szülési gyakoriság fennmaradása volt látható.¹³³ Ha ez némileg mégis csökkenne a következő évtizedekben, akkor is csak meghosszabbodna megduplázódásuk időtartama, de az ebbe az irányba haladás nem állna le.

A másik gond, a cigányság óriási munkanélkülisége azért is tűnik kilátástalannak, mert nem csak nálunk, hanem az összes érintett keleti uniós országban ugyanez a helyzet, és már húsz éve, a kapitalista munkaritmusra és szervezésre történő áttérés óta fennáll, pedig ezt mindenféle uniós segítséggel és ösztökéléssel próbálták mindenhol csökkenteni. Ez azt mutatja, hogy a cigányságot a szocializációs mintáik és a munkafegyelműk hiánya a teljesítményorientált, fejlett munkaszervezésbe nagyobb számban való bekapcsolódásra egyszerűen alkalmatlanná teszik. A történelem során – mint a spanyoloknál láttuk

---

133 Lásd pl. a Hargita megyei cigányság szaporodásáról a már idézett felmérést: Csata István – Kiss Tamás: Demográfiai perspektívák Hargita megyében. A Hargita megyei magyar, roma és román népesség regionálisan bontott előreszámítása. Kolozsvár, 2010.

– munkatáborokkal, kegyetlen módszerekkel generációk alatt is csak kis előrehaladást tudtak elérni, ahogy az egypárti szocializmus szovjet rendszerének diktatórikus kényszerítése nálunk is csak korlátozott eredményeket hozott. Ezeket ismerve tehát illúzió lenne abban hinni, hogy az európai civilizáció mai enerváltságának szintjén e téren komolyabb előrehaladást tudnánk elérni. Nagyobb tömegben bevonni a cigányságot a munkába azért, hogy ne csak állami segélyekből és a költségvetési közmunkák tessék-lássék ténykedéseiből éljenek meg, csak egyszerű mezőgazdasági munkák tömeges megszervezésével lehetne. Erre vannak is törekvések, és némi előrehaladást biztosan jelenthet majd. Néhány tízezer vagy akár százezer cigányt rendszeres mezőgazdasági munkára és megélhetésre lehet szoktatni, ha állami segítséggel, felvásárlással stb. ezt támogatják az állami szervek. A legnagyobb többség azonban tartósan erre sem fogható be, és feltehetően az ebek harmincadjára hagyva a számukra megszervezett mezőgazdasági munkákat és a „földtúrát”, egy idő után inkább a városokba igyekeznek majd húzódni, hogy itt hulladékokból stb. éljenek a lerobbant épületeket elfoglalva, vagy a mozgékonyabbja a gazdagabb nyugati országok felé költözik el, hogy ott tegye ugyanezt.

A harmadik feltevésünk az volt, hogy a cigányság nagyobb része helyben marad a nyomorult állapotai ellenére is, és csak kisebb része vág neki a gazdagabb nyugati uniós országoknak. A kettő arányát nem lehet felbecsülni, és jelenleg a román cigányság esetében az látható, hogy a hárommillió külföldre települt román tizede lehet cigány, de ezek csak becslések. Kiss Tamás, erdélyi kutató közlése szerint a román cigányság ott indult meg nagyobb arányban külföldre, ahol szervezett kiutaztatás volt, pl. a szebeni cigányság egyes csoportjai esetében.

Nem lehet tudni, hogy ez a megszerzés milyen arányokat ölt majd, mindenesetre az olaszok, a franciák és az angolok erőteljes fellépése ellenük, illetve visszatoloncolásuk ezt egy ideig visszafoghatja, de a teljes uniós mozgásszabadság létrejötté után erre már nem lesz mód. 2011 elején az Unió soros elnökeként a magyar miniszterelnök a cigányság gondjainak közös uniós megoldását sürgetve arra figyelmeztetett, hogy ha nem segítenek a keleti uniós országoknak ebben a gazdagabb nyugati társak, akkor „a cigányság az Unió egészében áll majd vissza régi, nomád életmódjára”. Magyarul: millió számra való kiözönlésük lehetőségére figyelmeztetett. El kell ismerni, hogy ez reális lehetőség, de ennek nagyobb aránya csak sok éven keresztül jöhetne létre, és még nem lehet látni, hogy a már megtapasztalt visszatoloncoláson túl mivel védekezhetnének a nyugati országok. A legnagyobb valószínűséggel sokmilliárdos uniós segítség merülhet fel elsősorban a keleti uniós országok felé, hogy tartsák helyben a nagy cigány tömeget, és tulajdonképpen a miniszterelnöki figyelmeztetés is ennek sürgetését célozhatta. Így azonban annak valószínűsége növekszik meg, amit írtunk, hogy a kiürülő és elnéptelenedő Kelet-Közép-Európa üres térségeiben a cigányság szórványos százezres és milliós tömegei tengődnek majd, s ahogy a cigány vezető, Horváth Aladár fogalmazott, létrejöhet e térségben a cigány ország, *Romanisztán*.

3) A „migrációs szivattyú” kérdése a következő gond, és az elemzésem végeredménye szerint a keleti részokról már eddig is többmilliós munkavállalás a gazdagabb nyugati uniós országokban oda vezet, hogy perspektivikusan kiszívják a teljes munkaképes lakosságot. Az eddig is ismert „agyelszívás” kifejezés

erre már nem megfelelő, itt a *népelszívás* a helyes fogalom. Láttuk, hogy a lengyeleknél és románoknál már három-három millió a nyugatra kiment dolgozók száma, és még több millió várja a felmérések szerint a teljes uniós munkavállalási szabadság megnyílását, és ha kisebb mértékben is, de a szlovákok, a csehek és a magyarok is az eddigi néhány százezres külföldre távozásuk után milliós számban jelezték a felmérésekben a tartós külföldi munkavállalásra való készséget. Ha az elemzés megfelel a realitásoknak, akkor a keleti uniós térség az elöregedés, népességfogyás és elcigányosodás mellett még egy közelebbi időpontban is végveszélybe kerülhet, és a drámai helyzet nem 2050 körül áll majd be, hanem akár már a 2020-as évek közepétől. Például a magyar fiatalok 29%-a nyilatkozott kitelepedési szándékáról, és ha ez realizálódna a következő néhány évben, akkor ez félmillióval vagy akár egymillióval is csökkentheti a hazai munkavállalók számát, ami az elöregedés miatt amúgy is százezrekkel csökken. A végső állapot pedig akár már 2040-re egy kizárólag elaggott nyugdíjasokból és a nélkülöző cigányok tömegeiből álló ország lenne. A folyamat a bolgárokat és a románokat még hamarabb ebbe a helyzetbe hozhatja, mert onnan már mostanáig is nagyobb tömegek mentek ki, de a szlovákok esetében is nagyon gyorsan ezt eredményezi amúgy is kis lakosságszámuk. Hibás akkor lehet ez az elemzés – és akkor nagyon jól járnánk mi, illetve a többi kelet-európai nép –, ha az állampolgáraink külföldi munkavállalása csak átmeneti lenne, stabilan megtartva itthoni egzisztenciájukat mindig csak a családfők utaznának ki dolgozni, és gazdagabban visszajöve nem szívódnának fel a nyugati országokban. Ez volt az elképzelés az 1960-as években Németországban is, ahol a „vendégmunkás” (*Gastarbeiter*) még a nevében is az átmenetiséget hor-

dozta. Ám a tartós szükséglet miatt nem mentek haza, inkább fokozatosan maguk után hozták a családjaikat (családegyesítés), és ezután már csak kényszerrel lehetett volna hazaküldeni őket. Ám a magasabb nyugati munkabérek az otthoniakhoz képest – és munkanélküliség esetén magasabb szociális juttatások, mint otthon – kizárták, hogy hazavágytak volna. Miért lenne ez most másképp? A kelet-európai kitelepülők ráadásul kulturálisan közel állnak a befogadó országok lakosaihoz, így mind számukra, mind a befogadó többségi társadalom számára probléma nélküli ottlétük a gyors asszimiláció után. A felgyorsuló előregedés a nyugati uniós országokban pedig évente milliós számban követeli meg a bevándorlást ahhoz, hogy a kiépült munkagépezetek működni tudjanak – a számítások szerint jelenleg Nyugat-Európa évente 1,6 millió munkaképes korú bevándorlót igényel mindehhez, amely az előregedés fokozódásával csak növekedhet. Ez a nyugati szükséglet kb. húsz év alatt így 35–40 millió bevándorlót igényel, és a muszlimokkal szembeni növekvő szkepszis a nyugati politikai elitekben abba az irányba hat, hogy ezt a tömeget szívesebben várják a jövőben a keleti uniós országokból. Épp ez az, amiről beszélünk, és ez okozhatja a „népelszívást”, a kelet-európai uniós államok és népek perspektivikus megsemmisülését. Miközben az egyes lengyelek, magyarok, csehek, szlovákok stb. családjaikkal együtt jobb körülmények közé kerülnek, otthon megsemmisülnek népeik. Ez szomorú nóvum az eddigi tömeges kivándorlásokhoz képest, mivel eddig még nem merült fel a hátrahagyott anyanemzet megsemmisülése. Most viszont erről van szó.

A fenti elemzéssel szemben azonban van olyan prognózis, amely csak átmenetinek tartja a meglóduló nyugati munkavállalásokat a keleti uniós országokból, és azt sugallja, hogy

nincs semmi baj, „nem permanens, hanem csak ciklikus ez a migráció”.¹³⁴ Nagyon jó lenne, ha ennek az elemzésnek lenne igaza, de a fenti adatok azt mutatták, hogy önámítás lenne ezt elfogadni. A „népelszívás” tényeinek inkább arra kellene sarkallnia a keleti uniós országok vezető elitjeit, hogy újratárgyalják az e folyamattal nyertes, gazdag nyugati uniós elitekkel a kohéziós alapokat és más kártalanító eszközök helyzetét. Egységes fellépéssel, most még 93 milliós népességgel a hátuk mögött terjeszthetnének elő követeléseket a magyarok, a csehek, a lengyelek, a románok, a szlovákok és a bolgárok vezetői, de öt-tíz év múlva ez már a múlté válhat.

4) Nyugat-Európa iszlámosodása ügyében az elháríthatóság szempontjából három kérdés merül fel:

a) Mennyiben fékezhető ez legalább a további bevándorlásuk megállítása révén?

b) Talán magas születési rátájuk csökkenésével magától is fékeződik a probléma a jövőben?

c) Erősebb kényszerekkel talán a mai legfiatalabb korosztályokat illetően nagyobb európaiságot lehetne szocializálni beléjük, és így a jövőben a mai fundamentalista tendenciák helyett inkább egy baráti *euro-iszlám* válhatna dominánssá a soraikban.

Nézzük sorban az ezekre adható lehetséges válaszokat!

---

134 Lásd a bevezető elemzéseket: Elmar Hönekopp/Heikkii Mattila (eds.): Permanent or Circular Migration? Policy Choices to Adress Demographic Decline and Labour Shortage in Europe. International Organization for Migration (IOM), Mission for Central and South Eastern Europe. Strém Kiadóház, Budapest, 2008., 5–9. p.

a) A további tömeges muszlim bevándorlás fékezése valóban elképzelhető azzal, hogy a feleség hazai importját megszorították (pl. Hollandiában és Dániában), és a további családtagok, rokonok eddigi könnyű utólagos betelepődését visszametsették több helyen is. (Korábban az otthonról importált feleség után jött az após, az anyós és annak testvérei is.) Nos, ez érezhetően már ma is csökkentette a külső forrásból való évenkénti muszlim növekedést. Ugyanebbe az irányba hat a spanyoloknál, az olaszoknál és a hollandoknál bevezetett büntetőjogi fenyegetettség megteremtése is az illegális bevándorlók lakással való támogatásáért is, mert ennek fő forrása épp a kilátogató rokonok lakással történő ellátása volt a legális tartózkodás lejártá után, bízva abban, hogy egy idő után legalizálható lesz a törvénytelenül ott élő rokon. Ezek az intézkedések tehát valóban hatásosak, és ha csak ez lenne az iszlámosodás forrása, akkor nem lenne nagy a gond. (Persze attól eltekintve, hogy az európai lakosság elöregedése és fogyása révén az országok kiürülése csak idő kérdése.) Az iszlámosodás fő csatornáját azonban a már bevándorolt muszlim nők magas születési rátája révén létrejövő muszlim gyerekáradat adja, így ez csak időben tolhatja el a gondot. Ráadásul, ha szemügyre vesszük, hogy például a nagyarányú politikai beleszólást nyert francia arabok – ott mindenki megkapja a francia állampolgárságot, és így választóvá is válik – a számarányuk növekedésével a demokrácia útján is el tudják majd háritani az otthoni hittestvéreik beáramlásának akadályozását, és összeurópai szervezkedéssel talán ki tudják kényszeríteni, hogy „uniós” szabály tiltsa meg az egyes tagállamok felé az akadályok felállítását, akkor még e lehetőség sikerében sem lehetünk biztosak. Hogy ez nem csak pusztán találgatás, azt mutatja az is, hogy a politika főként bal-, illetve balliberális

féltekején lévő média és politikai elit még ma is rasszizmusnak minősítéssel harcol az említett holland, olasz, spanyol törvényi tiltások ellen, pedig az iszlámosodás gondjait és katasztrofális következményeit már szinte csak tudatos félrenézéssel nem lehet felismerni. Úgy tűnik, hogy épp a vakságuk miatt e politikai szervezetek újabban már csak ritkábban kerülnek kormányra, mert a választói tömegek az iszlámtól való félelmükben az ezt felismerő politikai erőkre szavaznak, de a demokrácia szeszélyei még okozhatnak meglepetéseket, és kerülhetnek olyanok a kormányrúd közelébe, akik maguk teszik tönkre országukat, teret hagyva az iszlám további növekedésének.

b) Hogy áll a helyzet a már bevándorolt muszlim nők magas szülési rátájával? Mennyiben várható olyan csökkenésük, mely ezen úton is megállítja a nyugati országok további iszlámosodását? Az iszlámosodás veszélyeit bagatellizálók szokásos érve épp ez, így erre ki kell térni. Az látható, hogy egyes muszlim országok néhány évtizeddel ezelőtti extrém módon magas gyermekszáma az ezredforduló utáni évekre tényleg lényegesen visszaesett, például Irán ide tartozik. De a visszaesés a pusztán egyszerű reprodukcióra elegendő, az egy nőre eső 2,1-es szám csak a képzetesebb felső osztályokban vált jellemzővé, és jó néhány muszlim országban még e körökben sem jött létre. Például a nyugat-európai bevándorlók igen nagy részét adó marokkóiak esetében szinte mozdulatlanul magas ez a szülési ráta, de ugyanígy a főként tanulatlan fizikai munkára Európába áttelepült törököknél is ez a helyzet. A muszlim családi szokások vallási előírásokban gyökerezése és a női szerep döntően anyaszerep körüli szerveződésének vallási burokkal körülölelése csak kis teret hagy az ettől való elszakadásra. Így, ha némi

csökkenést azért be kell kalkulálni – és a számításaink ezt már megtették –, akkor is a 2050-ig való megduplázódásukat joggal lehet prognosztizálni. Ha pedig egy időpont után – a számarányuk révén – már egy agresszívebb fajta iszlámosítást hirdetnek meg nyíltan a domináns iszlám szervezetek, azt sem lehet kizárni, hogy – vallási parancsok követeléseként ismételve a mecsetek imámjai által – ismét óriási módon megnövekszik a mélyen vallásos muszlim nők szülési gyakorisága. Amit a napjainkra túlnyomóan vallástalanná vált európai keresztény kultúrkörben már nem lehet elérni, azt az iszlám még ma is könnyedén teljesíteni tudja.

c) Utolsó kérdés a negatív hatások esetleges elháríthatósága terén, hogy miképpen lehet esetleg erősebb kényszerekkel a már betelepült muszlimok mai legfiatalabb korosztályait illetően nagyobb európaiságot beléjük szocializálni, hogy a jövőben a mai fundamentalista tendenciák helyett inkább egy baráti *euro-iszlám* váljon dominánssá soraikban. Láttuk, hogy Dániában erre kezdő lépésként már megtették azt, hogy ha nem is tiltották meg az iszlám iskolákba muszlim országokból importált tanítókat – ami elengedhetetlenül magával hozza a fundamentalisták becsempészését –, de legalább megkövetelik újabban, hogy dán nyelven kell itt tanítani, és a tanároknak elfogadható szinten kell a dán beszélni. Ennél azt a markánsabb, de kézenfekvő módszert, hogy nem engednek be importált iszlám tanítókat az európai iszlám iskolákba, illetve hogy az amúgy is milliós lélekszámú hazai muszlim közösségekből teszik csak lehetővé a tanáraik toborzását, még nem tették törvényi előírássá sehol, de ahogy növekszik az iszlámosodás veszélyét a középpontba emelő politikai erők szavazóbázisa és politikai súlya, ez csak

idő kérdése. Thilo Sarrazin még ennél is markánsabb javaslatokkal állt elő híres könyvében, és például azt javasolja, hogy már óvodás kortól kötelező legyen a muszlim családoknak egész napos nevelésre óvodákba adni a gyerekeiket, ahol a német, az európai kultúra és értékek intenzív szocializációja ilyen fiatal korban még reményt adhat a mélyebb európai identitás elültetéséhez. Őszintén szólva, csak ebben az utóbbiban lehetne bízni, amennyiben ugyanis csak az iskolás kortól indul be valamilyen ellenhatás az otthoni keresztényellenes muszlim szocializációval szemben, az már leperreg róluk, ám az óvodás kor intenzív egész napos nevelése még adhatna reményt. Ma azonban Sarrazin javaslatai még csak töredékesen hatnak a német politikai elite – a tömegek szintjén azonban lassanként már szentként tisztelik a könyve megjelenés óta eltelt idő óta –, és nem lehet tudni, hogy ezek milyen módon törnek maguknak utat. (A következő fejezetben részletesen sor kerül Sarrazin könyvének elemzésére és ismertetésére.)

Összegezve az európai negatív demográfiai folyamatok esetleges elháríthatóságának elemzését, borúsan kell zárunk e sorokat. Úgy tűnik, hogy csak az egyes negatív folyamatok mértékét lehet időben eltolni, de szinte egyet sem lehet teljesen megfordítani. A női születési ráta további csökkenése, sőt ennek felgyorsulása ellen hosszabb távon semmit sem tehetünk, mert ez a legmélyebben érintené a száz évvel ezelőtt elkezdődött folyamatot a nők anyaszereptől való eltávolodásában, és ez pusztá rábeszéléssel, elméleti indokok prezentálásával már nem megy. Kelet-Közép-Európa elcigányosodásának megállítása is olyan drasztikus megoldásokat követelne, melyeknek már nyilvános megvitatása is elképzelhetetlen az európai civi-

lizáció mai fokán; a keleti uniós országok népeinek elszívása a gazdagabb nyugati uniós társaik által, hogy azok egy-két generációval meghosszabbítsák a demográfiai összeroppanásuk előtti időtartamot és teljes iszlámosodásuk elkerülését, szinte csak forradalommal lenne megoldható. Ám ez már csak azért sem lehetséges, mert individuálisan az egyes kelet-európaiak és családjaik szubjektíve érdekeltek a jobb nyugati életkörülmények elérésében, és az csak teoretikus érv lehet számukra, hogy ezzel a lépésükkel – a többi hasonló nemzetársukkal összegződött hatásképpen – az anyanemzet fokozatos megszűnését eredményezik. Az iszlámosodás kérdésében pedig láttuk, hogy ez legfeljebb csak némileg tolható ki időben – lehet, hogy nem a 2100-as évekig megy végbe a folyamat, hanem csak egy-két évtizeddel később.

2) Az európai demográfiai összeroppanás okai

A demográfiai összeroppanás fő oka a női szerep megváltozása és az anyaszerep háttérbe szorítása, mely az utóbbi évtizedekben már a nők egyre nagyobb részénél a teljes elvetés felé halad. Hogy jutottunk el eddig a pontig? Hiszen ezt már a folyamat elején is észlelni lehetett vagy kellett volna. A feltáráshoz abból kell kiindulni, hogy az anyaszerepet középpontban tartó női szerep idején Európában körülbelül az 1900-as évek elejéig a nő mint „a gyerekek közül a legidősebb” volt sok tekintetben a férjnek alárendelve. Ez fennállt az egész középkorban, illetve az újkor nagy részében, és jogilag azt jelentette, hogy a lány az apa fennhatósága alól a házasság után – mint asszony – a férj

fennhatósága alá került át. Ez az alárendeltség oldódott a felvilágosodás szellemi fejleményei nyomán, és eleinte az anyaszerep megbomlása nélkül közeledett a férj és a feleség jogi pozíciója az egyenjogúság felé.

Két folyamat vezetett el az 1900-as évekre a vészes fejleményekig. Az egyik az individualizmus felülkerekedésében állt a közösségek kollektív szükségletei és funkciói felett, mely a folyamatos női gyerekszülést a közösségek állandó újratermelésében az egyes individuális nő felől megkérdőjelezte. Miért áldozná ő fel magát akár részben is a közösségért, hogy az tovább tudjon élni? Ám ki kell emelni, hogy egy közösségi hitvallást ezerszeresen intézményesítő társadalom az értékeiben, erényeiben, normáiban, érzelmi világában és az ezeket alátámasztó, illetve a szocializációban mindenkor továbbadódó mítoszaiban, narratíváiban, hőskölteményeiben, valamint az ezekkel szembeni és megvetendő rossz és a bűnök bemutatásával a hazaárulóról, a gyáváról, a hűtlenről stb. sokszorosán odacövekei a nőt az anyaszerephez. A közösségi kultúra és a szokásvilág a nőkben meglévő biológiai ösztönt a védtelen gondozására kislánykori játékokkal, mesékkal formálja tovább, és erősíti fel, így a normális nők millióiban fel sem merül egy ilyen társadalomban, hogy ő áldozatot hoz, amikor gyereket szül. Ugyanúgy, ahogy az erények és a közerkölcs szocializációja a férfiakban a közösség megvédését szolgáló háborúban a gyávaságot legjobban megvetetté teszi, és ennek elfojtására nevel, illetve a gyáva megfutamodó maga is belátja rongyemberségét, és megveti magát, mert nem képes esetleg az életét is feláldozni az ellenséggel való harcban a közösség megmentéséért. Nos, ez a közösségi hitvallás kezdett eltűnni a növekvő individualizáció menetében az 1800-as évek végéig a nyugat-európai társadal-

makban, először a szellemi polgárságban és a domináns felső osztályokban, majd áradt lefelé a tömegekben, és terjedt tovább Kelet-Európa országai felé is. Nem vitás, hogy az individualizációban az angolok és a szellemüket továbbvivő amerikaiak jártak az élen, és a nagyobb európai népeket tekintve – például a németek esetében – a kollektivitás szelleme jobban fennmaradt a XX. század közepéig, innen pedig a német szellemi befolyás kelet felé terjedése életben tartotta ezt egész Kelet-Európában. (Bár aztán, az 1970-es évektől Kant extrém módon individualista etikája a dominánssá válás után az amerikanizált Európában sokat tett a közerkölcsök elvetéséhez, és helyére a szűk értelmiségi körök „kritikai moráljának” állításához.) Mindenesetre a németek közösségiségének és kollektivismusának a gyors véget a világháborús vereségeik jelentették, melyek közül az utóbbi szellemileg is a végletekig összetörte a hagyományos német kollektivitás hitét, először a szellemi elitjükben, majd innen végigterjedve évtizedek alatt az egész népben. A győztes „amerikanizmus” az egyéni fogyasztás mindenekfelett állóságára alapozott hitvilágával tulajdonképpen ezt az individualizmust és közösségmegvetést tette elterjedtté az egész euro-atlanti civilizációban. Ennek folyamán aztán nem csak a nők anyaszerepe, hanem minden közösségi funkció értelmetlen nyüggé és teherre kezdett válni az individuum felé, amit csak a vonzó ellenszolgáltatás állandó szem előtt tartása tud elfogadhatóvá tenni a vonakodó egyén számára. Az egyének önzetlen közösségi odaadása így kihuny.

Az individualizmus elburjánzása azonban csak az egyik oldal volt, hisz az Amerikába áthajózott angol protestáns telepek az individuális hitük mellett is a sokgyermekes családokkal tették naggyá az Újvilágot, és csak az 1900-as évektől kezdett ott

is az alacsony szülési hajlandóság a felsőbb osztályoktól kiindulón a tömegek felé szétterjedni, ahogy ez megindult az európai kontinensen is. Ehhez egy másik fejlemény is kellett, és ez az egyenjogúságot és az egyenlőséget mindenek felettivé emelő francia felvilágosodás szellemi áramlata volt. Az a legaprólékosabb egyenlőségre törekvés, ami a francia forradalmárokat minden születési cím, rang, különbség gyökerestől történő kiirtására ösztökélte – szellemileg a felvilágosodás egész építményét e köré építették –, egy idő után a nők biológiailag megalapozott anyaszerepét és az ebből fakadó eltérését a férfiatól is mint problémát vetette fel. Összegezve tehát az individualizáció és közösségmegvetés, a dominánssá váló kanti etika a közerkölcs elvetésével („Ez pusztán csak tompa szokáserkölcs!”), valamint az egyenlőség mindenek-felettségének szellemi irányzatai a fokozatos összefonódással szükségszerűen hozták létre a nők addigi, biológiailag megalapozott anyaszerepének megkérdőjelezését. Ennek végzetes hatását az egész európai civilizációra azonban rögtön látni lehetett, ezért ez még nem magyarázat arra, hogy miképpen mehetett ez végbe ilyen gyorsan és ellenállás nélkül. Hisz ez az irányzat csak néhány tízezer szellemi ember, író, morálfilozófus, majd ezek hatására néhány százezer értelmiségi fejében hozhatott volna változást, és a női anyaszerep mély és sokszoros intézményesítésének (kislányok játéka, majd lányszerepekké válás stb.) köszönhetően a sok-sok millió nő esetében egyszerűen le kellett volna peregni a tudatukról, és hatástalanként elhalni. Ilyen mélyen intézményesített szocializációs folyamatok lebomlása csak több generáció alatt, a leglassabban mehetett volna végbe, ám az európai civilizáció esetében ez három-négy nemzedék alatt a kihálás szélére sodorta az itteni társadalmakat. Mi okozta ezt a gyorsaságot?

Ennek magyarázatát a társadalmi elit politikai küzdelmeiben kell keresni, melyben a hatalom tartós megragadása érdekében tudatos felhasználásra kerültek az osztálytársadalmat szétzúzni törekvő eszmék, és ezzel ezek felerősítést nyertek. Utólag el lehet mondani, hogy ez öngyilkos stratégia volt, hisz aki nyert, hosszabb távon az is veszített egy idő után, mert szétzúzta maga alatt lassanként azt a társadalmat is, amit uralt. A politikai küzdelmekben az 1900-as évektől az Egyesült Államokban lehet találni az első nyomát annak, hogy a demokrácia keretei között a szavazótömegek megnyeréséért és a konkurens társadalmi-politikai csoportoktól a szavazatok tömeges elhódítására a banki-pénzügyi tőkés körök – akik a fő konkurenciát jelentő termelő tőkés csoportokkal szemben a kialakuló sajtószférát és szórakoztató-szellemi szektorokat jobban az ellenőrzésük alá tudták vonni – az egyes társadalmi kisebbségek felkarolásával igyekeztek előnyt szerezni.¹³⁵ A „kisebbségi fegyver” eleinte a feketék jogfosztottságának bemutatását és a fehérek rasszizmusának ostromozását jelentette, és mivel ezen a téren tényleg sok feszültség volt a büszkén vallott amerikai eszmék és a feketék életének realitása között, a rasszizmus vádjai a politikailag aktív társadalmi rész nagy részére hatottak, és ezzel a tőkés csoport társadalomirányítás feletti befolyását növelték. E kisebbségi fegyver azonban – a többirányú jótékony hatás mellett – alapvetően politikai eszközként került felhasználásra, és fő célja a többségi társadalom masszív konzervatív tömbjének szétbontása volt, és az ma is. Mivel azóta már exportálásra került, az európai országokban működésekor már többször lát-

---

135 Lásd Charles Epp: *The Rights Revolution*. Chicago–New York, Chicago University Press, 1998., 21–73. p.

ható volt, hogy a kisebbségi jogvédő stratégiák nem igazán az adott kisebbség fő gondjait igyekeznek megoldani, mint inkább ennek a többségi társadalommal szembeni felhorgadását létrehozni. Bár szubjektíve a legtöbb egyszerű jogvédő őszintén hisz abban, hogy ő az adott kisebbség ügyéért áldozza magát, de a számára már előre kialakított stratégia, amit ő csak végrehajt, ténylegesen az adott kisebbség többséggel szembeni tartós konfliktusát élezi ki anélkül, hogy bármilyen tartós hatást tenne. (Ezt a dilemmát úgy fejezik ki például ma Európában a cigányság tényleges felemeléséért küzdők a jogvédők rasszistázásával szemben, hogy nem a jogvédelmi út vezet a cigányság integrálására, hanem az oktatási, gazdasági eszközök, illetve a legkeményebb módszerekkel a soraikban meglévő bűnöző bandák kimetszése és elkülönítése.)

Nos, ez a kisebbségi fegyver bevetése az amerikaiaknál tehát először a feketék és a fehérek szembeállításával kezdődött az 1910-es évektől, de sok évtizedes formálódás és kudarcok után végül az 1960-as évektől lendült neki az „alapjogi forradalom”, a polgári jogi mozgalmak politikai harca. Kiépült egy új politikai intézményi bázis, mely már nem a politikai pártok összecsapásán nyugodott, hanem jogvédő egyesületek, nonprofit ügyvédi irodák, bankárkörök által létesített politikai alapítványok formájában.¹³⁶ Ugyanezen körök uralkodó médiájában ez a harc, mint az „emberek jogai és az (önző) politikusok kong-

136 Ez a „cause lawyering”, a jogvédő aktivisták saját elnevezésében a „jó ügy jogászata”. Lásd: Stuart Scheingold: *The Struggle to Politicize Legal Practice: A Case Study of Left Activist Lawyering in Seattle*. In: Austin Sarat/S. Scheingold (eds.): *Cause Lawyering. Political Commitments and Professional Responsibilities*. New York, Oxford University Press, 1998. 118–150. p.

resszusi törvényei” közötti választás lett prezentálva. A médiában és az egyéb szórakoztató szektorok tendenciózus nevelő programjaiban (filmek stb.) mint a legnemesebb emberbaráti törekvést mutatták be a kisebbségi jogvédők tevékenységét, amit tényleg csak az igazán gonoszok akadályoznak. Ezután ennek sikeres mintáit átültetve már gyorsan megszervezték ugyanazok a bankárkörök és politikai alapítványaik a többi nagy létszámú kisebbség fellépését, így a homoszexuálisok, a feminiszták, majd később a testi hibával élők, a bevándoroltak, az állatvédők stb. kisebbségeit, vagyis a masszív társadalmi többséget az egymással konfliktusban álló kisebbségek halmazává változtatták. Az 1960-as évektől máig az egész Nyugat és a később ebbe beolvadt volt szovjet tömb ezeket a küzdelmeket hordozza szellemi életében, politikai törésvonalaiiban és jogi harcaiban, és a rasszizmus, illetve az antiszemitizmus állandó vádjai tematizálják a társadalom jövőjének tennivalóit. El lehet ismerni, a kisebbségi fegyver hatásos politikai eszköznek bizonyult, de eközben az osztársadalom drámai fejleményeket nem tudott kivédeni. Az egyik éppen a témánkat, a demográfiai összeroppanást érinti azzal, hogy a kisebbségi „jogvédők” nem álltak le a tényleg igazságtalan büntetések megszüntetésénél a biológiai erre predestinált homoszexuálisok esetében (a legtöbb nyugati országban ez bűncselekmény volt az 1950-es évek végéig), hanem ezekhez igazítva a többségi társadalom nemi szerepeit is elkezdtek megkérdőjelezni. Ennek csak végső pontja volt az, amit már a magyar óvodákban is kötelezővé tett bukása előtt a balliberális erőktől függő kormányzat 2010-ben, hogy a gyerekek kislány és kisfiú szerepre való szocializálását megtiltotta – ahogy addig csak a viccben volt, hogy „majd eldöntik a kérdést, ha felnőnek” –, és az iskolai propagandaanyagok-

ban is a heteroszexualitással egyenlő – sőt ajánlottabb – súlykolást kapott a homoszexualitásra való nevelés. De ugyanezek a politikai körök már sok évtizede állandó támadást folytattak a különböző szellemi szektorokban és a politikában a családi kötődések, valamint a nők anyaszerepe ellen. Ebben egy kárteknony szimbiózis jött létre egy sor lesbikus szervezet és bizonyos feminista csoportok között – ezek a belső feminista küzdelmekben a „kemény feministák” –, és a férfiakkal szembeni, biológiailag megalapozott viszolygásuk mint a női egyenjogúság harcos védőit emelte őket a magasba. Miközben a nők óriási többsége természetesen semmi közösséget nem érez a lesbikus csoportok férfiakkal szembeni viszolygásával, a többségi társadalom konfliktusainak élezéséből profitáló politikai erők és mainstream médiájuk mint a nők leghűségesebb jogvédőit prezentálják őket, és adnak meg minden segítséget közéleti befolyásukhoz. A „nő anyaszerepe, mint tenyészállat” megvető kifejezése ebben a politikai miliőben kaphatott egyáltalán hangot, és a média, illetve a köré szervezett szellemi szektorok által megbénított és atomizált többségi társadalom védtelenül kiszolgáltatottá vált ennek a befolyásnak. Ha tehát láttuk, hogy a felvilágosodástól indulóan felerősödött közösségmegvető individualizmus és az egyenlőség túlhajtása a nők biológiailag megalapozott anyaszerepének felszámolása felé ható mozgást indított meg, a most vázolt politikai stratégia a kisebbségi fegyver bevetésével és az össztársadalomnak a konfliktusok sokaságát élező kisebbségek halmazává átalakításával időben felgyorsította ezt a folyamatot, és rövid időn belül az evolúciós zsákutca végére sodorta a nyugati civilizációt.

Ugyanez a politika állt a demográfiai összeroppanás másik két folyamata mögött is. A kelet-közép-európai cigánykérdés

elmérgesedése mögött teljes mértékben, de kisebb részben a nyugat-európai iszlámosodás mögött is. A cigányság esetében alig néhány évvel a kelet-európai rendszerváltás után beindult az, hogy az Egyesült Államokban az 1960-70-es években kikovácsolt kisebbségi fegyvert az amerikai alapítványok áthozták ide. Aprólékos munkával minden érintett országban kiépítették a cigány jogvédő szerveket – tényleges cigány származású eleinte csak mutatóban volt ezekben –, és a média igen nagy részének ellenőrzés alá vonásával beindult a rasszizmus vádjának súlykolása, a cigányság felé pedig az, hogy a többségi társadalom elnyomása miatt vannak ilyen sanyarú helyzetben. A legkisebb ellenvéleményt is megbüntették a jól szervezett balliberális médiaértelmség erre szakosított részlegei, és mint rasszizmust tiltották meg bűnelkövetés esetén az elkövető cigány származásának jelzését, míg ezzel szemben, ha a legkisebb gyanú merült fel egy-egy verekedésben vagy más bűncselekményben, hogy az áldozat – vagy a verekedés vesztese – cigány mivolta ebben szerepet játszott, akkor hetekig a balliberális média címlapjain tartották a témát. Ezt Magyarországon mindannyian ismerjük, de szétnézve a többi érintett kelet-közép-európai országban, ugyanezt lehetett találni. Mivel a tényleges bűnelkövetésben a cigányság a számarányának többszörösével vesz részt, a rasszista vádakkal napi rendszerességgel szembenező rendőrség így egy idő után nagymértékben lebénult, és csak a már bekövetkezett gyilkosságok és rablások után tud fellépni, de megelőző odacsapásra még csak gondolni sem mer. Sok-sok rendőrpáncsnok és rendőrtiszt esett áldozatul az elmúlt években a rasszista vádaknak és a balliberális média koncepciózus támadásainak, s mindegyik még hivatalban lévő a zsigereiben érzi ugyanezt a fenyegetettséget, ezért már csak a befejezett

szörnyű tettek után jelennek meg a bűnelkövető elfogására. Ez a politikai légkör hozta létre, hogy miközben már a rendszerváltás első éveitől a cigányság legnagyobb része tartósan munkanélküli, és magát sem tudja eltartani, a családjaikban lévő magas gyerekszülés kritikával illetése rögtön a rasszizmus vádját vonta maga után, és ha balliberális erők kerültek kormányra, mindent megtettek, hogy az állami segélyből való fenntartás semmilyen feltételhez ne legyen kötve – például a 2002-es kormányváltás után rögtön eltörölték a segélyek esetében, hogy folyósításának feltétele a cigány gyerekek iskolába járatása. Ezek a politikai erők nem felemelni akarták a cigányságot, hanem politikai fegyverként a többségi társadalom rasszizmusának és ezzel együtt antiszemitizmusának felmutatására állandó fegyverként felhasználni. A hazai cigányság nyomorúságos körülmények között élése közben számuk megduplázódása az elmúlt húsz évben így politikai szándékok következménye volt, még ha az egyszerű balliberális jogvédő, a szabadelvűséggel szimpatizáló, jóindulatú szabaddemokrata aktivista és a szavazóik, illetve a velük szövetséges szocialista aktivisták és szavazók igen nagy része nem is sejtette, hogy átfogóbban milyen játék részesei is ők. Ugyanez volt a helyzet Bulgáriában, Romániában, Szlovákiában és Csehországban is, és a nyomorult állapotban lévő cigány családok, akiknek gyerekei teljesen esélytelenül jönnek a világra, csak a munkanélküliségre és a nyomorra kárhozthatva, létszámukban mára megduplázódva vannak közöttük, s a többségi társadalom megfogyatkozásával az állami költségvetések nem tudják tovább eltartani őket.

A nyugat-európai országok iszlamosodásának mai állapotához való elérésében a jelzett kisebbségi fegyver szintén benne volt, mert miután már látni lehetett, hogy vendégmunkásként

behozataluk, illetve további betódulásuk szétzilálja a többségi nyugati társadalmakat, az ottani balliberális és baloldali politikai elitiek szintén bevezették az Amerikából áthozott technikákat és a rasszizmus vádjait, de ennek eredeti oka pusztán a profitmotivum volt. A muszlim országok olcsó munkaerejének és készségüknek, hogy azok százezer számra küldjék át polgáraikat tartós nyugati munkára, nem tudtak ellenállni a nyugati tőkés csoportok, és pusztán rövidlátásból, a nagyobb profit reményében indították meg ezt a folyamatot. A franciáknál még hozzájött ehhez a téves elképzelés, hogy a régi gyarmataikat ezen az úton is magukhoz tudják kötni függetlenedésük után, de ha tényleg végbemegy a századunk közepére a legtöbb nagyvárosuk arabosodása és iszlámosodása – ami Párizs térségében már ma is tény –, akkor teljes horderővel megmutatkozik az ebben rejlő rövidlátás és a téves kalkulálás.

Kitekintés – Sarrazin sokkhatású könyve

Thilo Sarrazin Berlin sikeres pénzügyi szenátora, majd a német Szövetségi Bank igazgatóságának tagja volt, és – mint sok évtizedes szociáldemokrata párttag – politikailag a baloldalon helyezkedett el. A szellemi, illetve médiaéletben az egész nyugati világban domináns balliberális oldal tagjaként így védettséget élvezve olyan dolgok kimondását is megkockáztathatta, melyért egy jobboldali, főként radikális jobboldali hírében álló szellemi ember rögtön marginalizálódik, és mint összeesküvés-elmélet, rasszizmus stb. kerül elvetésre az állítása, minden hatás nélkül. A „Németország felszámolja önmagát” című könyve 2010 augusztusában jelent meg, és mivel főbb állításairól már beszélt egy hetilapnak adott interjúban előtte – mely óriási vihart okozott –, nagy várakozás előzte meg a „botránykönyvet”. Sarrazin ebben a szülemény drámai csökkenése miatt a német nép fogyását kendőzetlenül bemutatta, és ez már önmagában a tabukkal való szakítást jelentette, hisz Németország megszállását és amerikai katonai ellenőrzés alá helyezését követően az 1940-es évek végétől szellemileg olyan megtörést hajtottak végre, hogy maga a német nép és a nemzet pozitív hangvételi tárgyalása is mint a náciizmus maradéka került minősítésre. Az évtizedekig tartó, agyamosás jellegű sulykolások után az aggasztó demográfiai adatok nyilvános tárgyalása a német nép fokozatos csökkenéséről, elöregedéséről és perspektivikus eltűnéséről a baloldalon tabu volt, és az általuk dominált nyilvánosságban nem is kapott hangot. Mivel azonban a probléma már több évtizede létezik, és a nyilvánosság előtti elhallgatás ellenére lassanként ismertté vált, mindennek nyílt kimondása egy olyan ember által,

akit nem lehetett rögtön újnácinak minősíteni, robbanásszerű hatást váltott ki. Emellett azonban további tabukat is megdöntött Sarrazin, és a hétköznapi tapasztalatok szerint már régen tömegesen észlelt, ám a médiában tiltott jelenségeket és gondokat is a legőszintébb hangon elemezte. Ezek közül a legfontosabb a több millió török vendégmunkás mai leszármazottainak és más muszlim rétegeknek a keresztény- és németellenes érzelmeket ápoló, párhuzamos társadalmainak felmutatása volt, amelyet a német nagyvárosokban már több éve ismerni lehetett, de a média tilalmai miatt ezt csak a rasszista vádat magára vállalók merték eddig kimondani. Ezeket pedig mint újnácikat marginalizálták, és szellemileg elismert ember ilyet nem mert kockáztatni. Sarrazin pontos számadatokkal a legnyíltabban tette ezt is, és olyan további tabukat is félresöpört, melyek a munkanélküli segélyekből és családi pótlékból élő muszlimok osztálytársadalmi összeroppanást okozó életmódjának kritikáját, illetve a német társadalomba való beilleszkedésük tudatos elvetésének kimondását tiltották meg, de ugyanígy a bűnözés igen nagy részének a muszlim fiatalok általi elkövetésének kendőzetlen feltárását is. A kötelező balliberális hitek szerint a muszlimok beilleszkedésének nehézségeit a többségi társadalom rasszista hozzáállása okozza, a muszlimok tehát tulajdonképpen áldozatok, és a bűnös a többségi társadalom. Noha a balliberális hitek szerint szelektált kutatások sok torzítást tartalmaznak – és Sarrazin ezt is nyíltan ostromozta könyvében –, az empirikus felmérések tömegéből azért össze lehetett szedni az adatokat, melyek a már régóta balliberális hitek ellenkezőjét bizonyították. A mártíromságot vállalta az a szellemi ember, aki ezt a médiában el merete mondani, de most Sarrazin – korábbi baloldali tekintélyére alapozva – vállalta ezt a szerepet.

A mártíromság végül nem maradt el. Az óriási médiatámadások után a német államfő nyomás alá helyezte Sarrazint, hogy mondjon le a Bundesbank igazgatótanácsában betöltött posztjáról, amit ő a támadások enyhítése céljából megtett, ám a könyv óriási sikere – naponta kellett újabb és újabb kiadásokat kinyomtatni – egész Németországban központi témává tette állításait. A felmérések szerint a német lakosság kilencven százaléka egyetért vele, és ő csak azt mondta ki, amit a tömegek már régen vallottak. Erre való tekintettel a német politikai elit egy része is változtatott Sarrazin állításaival kapcsolatos korábbi elítélő álláspontján, és a kormányzó kereszténydemokraták, élükön Merkel kancellár asszonnyal, illetve a bajor keresztényszocialisták miniszterelnökével elkezdték maguk is Sarrazin állításait hangoztatni. Ez azóta még tovább terjedt, és 2011 februárjában már az angol miniszterelnök, David Cameron is ebben a hangnemben kelt ki a multikulturális társadalom tévképzete ellen, igaz, a hollandoknál, a belgáknál, a dánoknál, a svájciaknál stb. még mint „populista” pártok kerülnek minősítésre az ezt hangozó szervezetek. Ténylegesen azonban inkább arról van szó itt is, hogy még keresik a nagy konzervatív pártok, hogy milyen tálalásban állhatnának át ezekre a tézisekre, mivel korábban pártvezérek és szellemi embereik állandóan rasszizmust kiáltottak ilyenkor, így csak óvatos manőverekkel tudják az új hangvételt átvenni.

Sarrazin idézeteiből az is kiderül, hogy ő tulajdonképpen nem tett mást, mint külön-külön már meglévő német és külföldi írásokat és ezek számait összegezte, így tudományos eredetiség kevéssé illeti, inkább a morális bátorságban áll a tette, az, hogy ezt meg merte lépni. Megidézi Walter Laquert, aki az Egyesült Államokban már 2007-ben megírta „Európa utol-

só napjai” című könyvét, elemezve a nyugat-európai országok iszlamosodását, és a 2100-as évekig a nyugati civilizáció eltűnését, illetve az itteni országok iszlám államokká átalakulását vetítette előre. Ugyanígy a török fiatalok bandákba verődésének, erőszakos cselekedeteinek okait részletes tanulmányokban már alaposan elemezte előtte a török származású szociológusnő, *Necla Kelek*. De ugyanígy – a balliberális hitekkel ellentétben – a keresztény- és Európa-ellenes párhuzamos muszlim társadalmak kialakulását a német nagyvárosokban már bőven dokumentálták a különböző muszlim származású kutatók. Ám ezeket a mainstream baloldali és balliberális média mindedig mint „öngyűlölő” ellen-fundamentalistákat diszkreditálta. Mint a balliberális *Süddeutsche Zeitung* szerzője írta: „Wer westliche Werte so kämpferisch vertrete wie der radikale Islam seine heiligen Schriften, werde selbst zum Fundamentalisten”.¹³⁷

Sarrazin további kiemeléseihez tartozik, hogy ő nem egyszerűen a honos németek fogyását és a muszlim tömegek sokmillióssá bővülését mutatja ki – jelezve, hogy az elfogult kutatók és a média révén ez állandóan, tudatosan alulbecsült számokkal jelenik meg, nehogy megriadjon a német lakosság az adatoktól –, hanem a német szorgalom, kreativitás és a tömegek átlag intelligenciahányadosának állandó süllyedését is. Ez eddig a tiszta rasszizmus csúcsának számított, és a szaktudományok minden meglátása ellenére a médiában nyilvánosan tárgyalni magát a halálos bűnt jelentette. Minden szaktudományos ismeret ellenére a politikailag korrekt és nem rasszista álláspont szerint minden egyén egyenlőnek születik, és csak

137 Lásd Thilo Sarrazin: *Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen*. Deutsche Verlags-Antalt. Berlin, 2010., 274. p.

a társadalmi körülményei teszik alacsonyabb vagy magasabb szellemi szintűvé, de születetten alacsonyabb intelligenciával rendelkezőkről tömeges méretekben beszélni a rasszizmus szinonimáját jelentette a fősodró médiában és szellemi körökben. Sarrazin azonban a szaktudományos álláspontoknak megfelelően tisztán kiemeli, hogy az intelligencia nagyjából örökölődik, és vita csak azon van, hogy a későbbi generációk egyes tagjainak intelligenciáját hatvan vagy nyolcvan százalékban határozzák-e meg az örökölt gének, és így a véletlen társadalmi körülmények húsz-, avagy negyvenszázalékos mértékben felelősek a későbbi generáció tagjainak tényleges intelligenciafokáért. Sarrazin félresöpri a politikailag korrekt téziseket e téren, és kimutatja azt, hogy a török vendégmunkások leszármazottai, akiknek nagyszüleit legnagyobb részben Anatóliából, a legegyszerűbb fizikai munkákra hozták be minden képzettség nélkül, túlnyomó részben eleve alacsonyabb intelligenciájú felmenőktől származtak, és az átlagos német szinthez képest jóval alacsonyabb intelligenciahányadossal rendelkeznek maguk is. Ha tehát a kihaló német lakosság után perspektivikusan Németország többségét ezek adják, akkor a német teljesítmény rohamosan csökkenni fog, a német társadalom „elbutul”. Ez a csökkenés már most kimutatható, mivel a német iskolákban a gyerekek komoly százalékát már ma is a muszlim családok gyerekei adják, és a matematikánál, illetve más olyan tárgyaknál, ahol az intelligencia foka közvetlenül megmutatkozik, a németek már most hátrébb szorultak a nemzetközi összehasonlításban. Hosszabb távon azonban Németország egész pozíciója megváltozik, és az Európa szellemi életében betöltött több száz éves német kiemelkedő szerep a múlté lesz. Sarrazin számításai szerint ez a leromlás a gazdasági teljesítményben már 2020-ban stagnálást hoz

majd létre a németeknél, és ez gyors zuhanásba megy át később.

Sarrazin kritikáinak éle különösen a nyugati világban több évtizede elterjedt multikulturális tévhit ellen irányul, egész könyvében végig ezt ostorozza. A sokszázezres, majd többmillió-
s tömegre duzzadt, iszlámhitű muszlimokat a keresztény gyök-
kerű európai kultúrába integrálni eleve csak a legkeményebb
kényszerekkel lehetett volna, állandóan ezresével kitoloncolni
az ezzel szemben állókat, ami a liberális európai kultúrában már
fel sem merülhetett. Így a probléma félretolásához folyamodtak,
és a kényelem kedvéért feltették, hogy az alapvetően eltérő kul-
túrájú és vallású közösségek majd békésen együtt fognak élni.
Amikor a néhány százezer bevándorolt muszlim a sok gyerek
révén már egy generáció után millióra nőtt közösséget alkotott,
és a nagyvárosok egész kerületeiben kerültek többségbe, a min-
dennapi tapasztalatok mutatták e „multikulti” hit alaptalansá-
gát, de ennek nyilvános kimondását megtorolták a balliberális
média erre szakosodott médiaértelmisségi „verőlegényei”. Ezen
illúzióktól eltérően nem békés és összefonódott multikulturális
társadalom jött le, hanem a többségi társadalommal ellensége-
sen szembenálló, párhuzamos társadalmak, akik semmilyen
közösséget nem éreznek az európai keresztény kultúrával. Nem
egyszerűen különállnak ezek a muszlim közösségek a többségi
európai honos társadalomtól, de olyan szabályokat alakítanak
ki, melyek megtiltják tagjaiknak, hogy barátkozzanak a több-
ségi társadalom tagjaival, lányaiknak, hogy nem muszlim fiú-
val járjanak, és ennek megsértői a legkeményebb családi bünte-
tésben részesülnek, egészen a család férfitagjai által elkövetett
becsületbeli gyilkosságig, melyet a széles családi közösség szab
ki, és a család férfi tagjai kötelesek végrehajtani a nem enged-
meskedő lányokkal szemben. A balliberális média zavartan hall-

gat ezekről, és véletlen szörnyűségeknek minősíti, pedig mindez csak kifejezi a lényegét: a többségi társadalommal szemben zártnak és ellenségesnek maradó muszlim párhuzamos társadalmak létezését az európai nagyvárosokban.

Sarrazin kiemeli, hogy a muszlimok külön társadalomként élése azért is vált lehetségessé még a második és harmadik generációban is, mert a többségi társadalom lehetővé tette, hogy egy-egy bevándorló után a teljes rokonsága utána jöjjön, és még ezek is rögtön segélyben részesülhettek. Minden nyelvtudás és szaktudás nélkül – és így a munkába bekapcsolódás esélye nélkül –, egyszerűen csak azért, mert német földre értek, egy rövid idő után már segélyt kérhettek, és semmi nem ösztönözte őket arra, hogy erőfeszítéseket tegyenek az integrációra, a német nyelv elsajátítására. Aki ilyen javaslatot tett, az hamar megkapta az idegengyűlölő, rasszista minősítést, úgyhogy minden képtelensége ellenére ez a helyzet évtizedekig fennmaradt, és ezzel a németek maguk hozták létre a többségi társadalomtól elkülönült, párhuzamos muszlim társadalmakat nagyvárosaikban. Ezek a párhuzamos társadalmak aztán átadják a következő generációknak is az integrálódást kizáró magatartási mintáikat, így a muszlim ifjak képzettség híján nagyon nagy mértékben munkanélküliségre vannak kárhozthatva. A régi fizikai munkák, melyekre nagyszüleiket vendégmunkásként behozták Németországba, már megszűntek, ám a fejlett technológiákhoz szükséges képzettséget a nem integrálódott muszlim fiatalok nem tudják megszerezni. Így nagyon nagy százalékuk tartósan is csak szociális segélyekből és a feleségük által szült gyerekek utáni családi pótlékból tud megélni. Ez azonban egy idő után összeroppanthatja a német állam költségvetését, és a nyugdíjak finanszírozási alapját eltünteti. Sarrazin előtt ennek kimondása

is az idegengyűlölet vádját vonta maga után, ám könyve óta erről is szabadabb vita indult meg a német nyilvánosságban.

Sarrazin egy sor javaslatot tett könyvében, mely szakítva a párhuzamos muszlim társadalmaknak a többségi német társadalomtól elkülönülést megengedő politikával, kemény anyagi ösztönzőkkel kényszerítené a következő generáció tagjait a német és az európai kultúra átvételére. Hároméves kortól kötelező óvoda a muszlim gyerekeknek is, egész napos óvodákban, ahol rendszeren megtanulhatnak németül, és ha a szülő nem viszi be a kötelező óvodába a gyereket, akkor a családi pótlékból, szociális segélyéből rögtön komoly összeg kerül levonásra, de a segélyek és a családi pótlékok nagy részét Sarrazin eleve nem pénzben adná ki a jövőben, hogy ebből a felnőtt munkanélküli muszlimok éljenek, hanem ingyenes óvodai, iskolai étkeztetésre, tankönyvekre stb. fordítaná. Az iskolákban szintén az egész napos, sőt egész hetes bentlakásos iskolákat ajánlja, ahonnan csak hétfégre és ünnepnapokra mehetnének haza az ifjú muszlimok, és ezzel az otthoni iszlám és muszlim kultúra helyett az európai és a német kultúrát, illetve szokásokat szívnanak magukba – így pedig lehetővé válna a társadalmi integrációjuk.

Sarrazin rámutat a politikai korrektség tabuinak engedelmessékedő statisztikák valóságot eltakaró megoldásaira is. Például aggasztó a német születési átlag 1,34-es száma, de ez összefogva a német nőknél kétszer-háromszor többet szülő török asszonyokkal becsapó, hisz ha ezeket elkülönítjük, akkor a honos német nők szülése az 1,00-es számot is alig éri el, miközben a muszlim csoportok 30-40 évenként megduplázódnak. Ugyanígy becsapó, ha az összes bevándoroltat egybefogva választják külön a honos németektől, és úgy mutatják ki például az iskolai osztályokban a bevándorló gyerekek teljesítményét vagy az integrációjuk

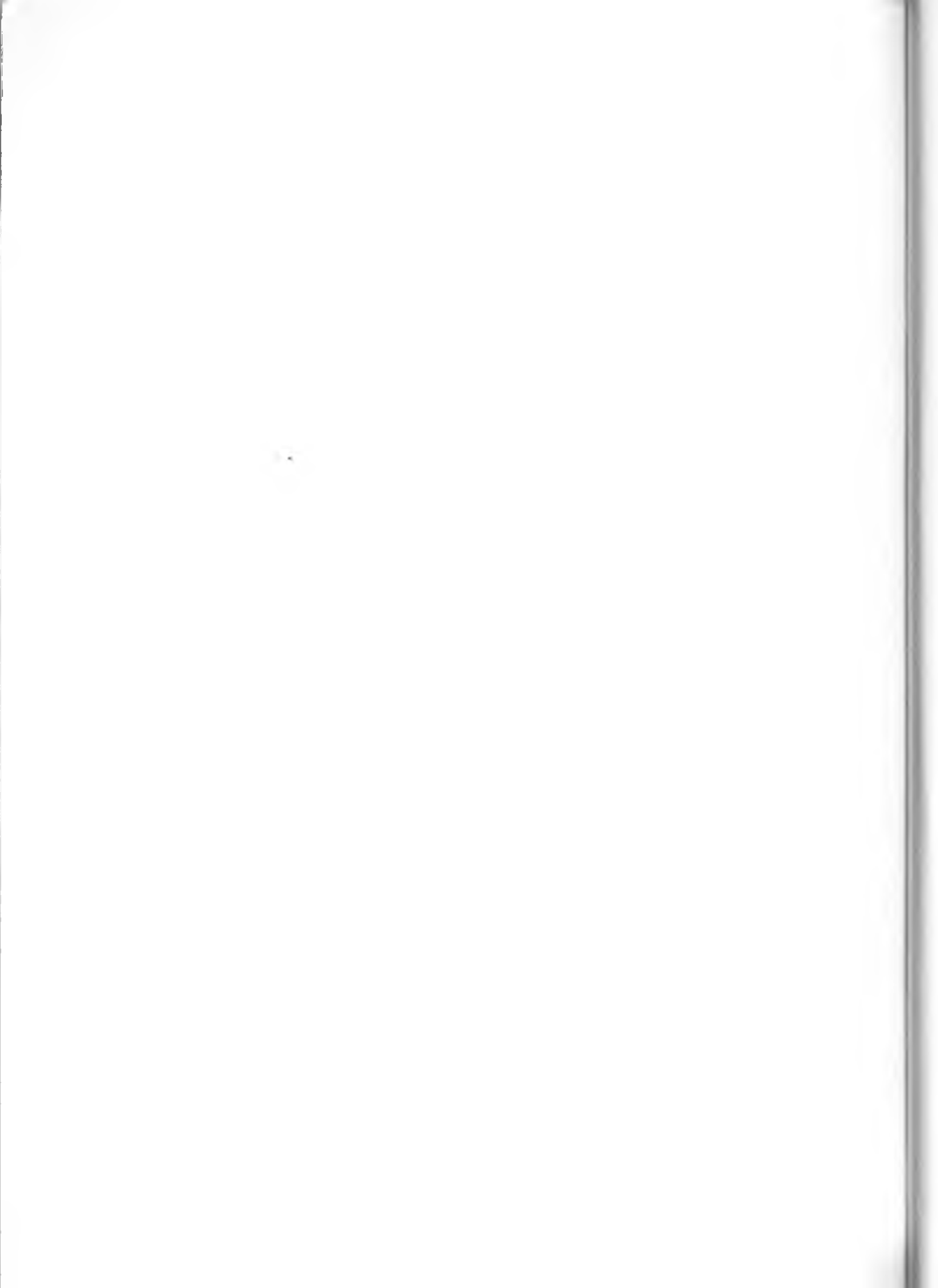
fokát illető adatokat. Ugyanis az indiaiakkal, a kínaiakkal vagy a Kelet-Európából bevándoroltakkal és gyerekeikkel alapján véve semmi gond nincs a teljesítményüket, a németnyelv-tudásukat, a német társadalomba való beilleszkedésüket illetően, míg ezzel szemben a muszlim csoportokból származókkal e téren a legnagyobb problémák tapasztalhatók. Így, összefogva az összes bevándorlóval, elrejtésre kerül a muszlimok és az osztársadalom közötti feszült viszony összes gondja, és aki nyíltan mer minderről beszélni, az általános idegengyűlölet, a xenofóbia bélyegét sütik rá. Ugyanez áll a bűnözés arányaira is, mivel a legtöbb bevándorló csoporttal e téren nincs baj, nem nagyobb a bűnözési arányuk, mint a honos németeknél látható, míg a muszlimok esetében – főként a fiataloknál – a drogárúsítási, a rablási, az erőszakos cselekmények – ezen belül a nemi erőszak – óriási arányt tesz ki. Egy „rendes” baloldali, balliberális – amíg ő vagy családtagja nem lesz ennek áldozata – ilyen állítást soha nem tenne, de Sarrazin hosszan sorolja könyvében az alátámasztó adatokat, illetve ezek eltakarásának trükkjeit a hivatalos statisztikákban.

A szerző felveti a kérdést az európai jövő generációinak borús kilátásaival foglalkozó elemzése kapcsán, hogy nem kellene-e ezt a gondot nekik átengedni – foglalkozzon minden nemzedék csak saját bajával –, de a válasza az, hogy noha az egyes egyén jórészt saját túlélésével foglalkozik, átfogó közösségének is van egy entitása, ami nélkül az egyén nem lenne individuálisan ugyanaz.¹³⁸ Abba az irányba viszi el fejtegetését, hogy az utóbbi

---

138 „Sollte sich nicht jede Generation mit ihren Problemen befassen und die Probleme späterer Generationen den dann Lebenden überlassen?” Sarrazin, i. m. 17. p.

évtizedek domináns német szellemi közéletében a nemzethez való viszolygó beállítódás tabuvá tett minden, a nemzet eltűnésére való figyelemfelhívó gondolkodást, de a kérdésfelvetése egy másik aspektusban is gondolkodásra ösztönöz: ugyanis, ha az ember szélesebben az európai demográfiai összeroppanást és az európai civilizáció perspektivikus eltűnését elemzi, és veti fel ezeket a gondolatokat szellemi emberek társaságában, akkor érdekes megfigyelést tehet. Azok a középkorú emberek, akiknek nincsenek gyerekei, unokái, csak semleges viszonyt tudnak a témával kapcsolatban kialakítani – „ami létrejött, az el is pusztul”, „a civilizációk már csak ilyenek” stb. –, ezzel szemben, aki utódaiban tovább él, és így érzi veszélyeztetve a következő fél évszázadot, hetven-nyolcvan év fejleményei által, azt személyes motiváció is hajtja az elhárítási lehetőségek kutatása után. Nos, ez az összefüggés rossz óment jelent, ha tudjuk, hogy már az elmúlt harminc évben is radikálisan nőtt a gyermektelenek száma, s a szellemi emberek között, ahol a kiút keresése igazán lehetséges, ez fokozottan így van, és rohamosan tovább növekszik. Ez azonban azt is jelenti, hogy e téren fokozottan egy semleges akceptálás jöhet létre, és az átfogó közösség túlélésére a motiváció is elvész. Az utolsó generációk így már szubjektíve is belenyugszanak kultúrájuk, az európai civilizáció pusztulásába.

IRODALOM

- Althaus, Fabrice – Sophie Paroz: Gesundheit von Ausländern in der Schweiz. In: Medicalforum, 2010. április
- Barany, Zoltan: The East European Gypsies: Regime Change, Marginality and Ethnopolitics. Cambridge Univ. Press., 2002., 389. p.
- Bernát Anikó: A magyarországi cigányság helyzete közép-kelet-európai összehasonlításban. In: Kolosi – Tóth I. Gy. –Vukovich (szerk.): Társadalmi riport 2006. TÁRKI, Budapest, 2005., 118–137. p.
- Blagoveszt, Nyjaguolov: Romák (cigányok) Bulgáriában mint társadalmi és kisebbségi probléma (ford. Seres Attila). 2007., (Internet)
- Blokland, Arjam etc.: Criminaliteit, migratie en etniciteit. Tijdschrift voor Criminologie, 2010 No. 2.
- Caba, Andreas: Spain's Tolerance of Gypsies. A Model for Europe? Time, 2010. szept. 16.
- Csata István – Kiss Tamás: Hargita megye cigánysága 2032-ben. Kolozsvári Kisebbségkutató Intézet kiadványa, 2007.
- Démographie de la France. Wikipedia, 2010. január
- Elazar, Daniel J.: Backing into a Jewish Majority in Israel. Jerusalem Center for Public Affairs, 2001.
- Epp, Charles: The Rights Revolution. Chicago-New York, Chicago University Press, 1998.
- Ettinger, Yair: 2010 army figures show 25% jump in Haredi enlistment. Haaretz, 2010. dec. 15.
- Europa's looming Demographic Crunch. Friends of Europe, 2008. január (Internet)
- Forray R. Katalin – Szegeál A. Borisz: A cigány gyermek az iskolában Közép-Kelet-Európa országaiban. Education, 2001., 2. sz.
- Friedman, Matti: In rise of ultra-orthodox, challenges for Israel. The Associated Press, 2010. január 14.
- Gyenei Márta: A stratégiai gyerek. Népszabadság, 1998. nov. 11.
- Harchooni, Sadik (ed.): The Position of Muslims in the Netherlands: Facts and Figures. Forum, Institute voor Multiculturele Ontwikkelung, Amsterdam, 2008., 14. p.

- Hartmann, Nicolai: Das Problem des geistigen Seins. Untersuchungen zur Grundlegung der Geschichtsphilosophie und der Geisteswissenschaften. Walter de Gruyter Verlag, Berlin, 1962.
- Heissig, Kirsten: Das Ende der Geduld. Verlag Herder, 2. Auflage 2010.
- Hönekopp, Elmar/Heikkii Mattila (eds.): Permanent or Circular Migration? Policy Choices to Adress Demographic Decline and Labour Shortage in Europe. International Organization for Migration (IOM), Mission for Central and South Eastern Europe. Strém Kiadóház. Budapest, 2008.
- Huntington, Samuel P.: Kik vagyunk mi? Az amerikai nemzeti identitás dilemmái. Európa Kiadó, 2005.
- Italy struggles with immigration and aging. The Times, 2008. június 22.
- Ivan, Irina-Raduca: Romanian Labour Migration Patterns from 1990 to 2009. In: suite101.com, online journal, 2009. ápr. 20.
- Janky Béla: A gyerekvállalás időzítése a cigány nők körében. In: Beszélő, 2005. január (10. évf./1. szám)
- Jensen, Tim: Islam and Muslims in Denmark. An Introduction. Universidad de Odense. 2008.
- Kaufmann, Eric: Europe's Muslim future. Prospect, 2010. március 20.
- Kemény I. – Janky B.: A magyar cigányság jellemzői. In: Kemény I. – Janky B. – Lengyel G.: A magyar cigányság, 1971–2003. Az MTA Etnikai – Nemzeti Kisebbségkutató Intézetének kiadványa, 2004., 11–35. p.
- Kovács István: Az európai cigányság integrációjának utópisztikus terve. Magyar Szemle 1998/10. szám
- Kovács László: Quo vadis, Európa? A népességszám alakulása a XX. században és a XXI. század első felében. Magyar Tudomány 2004/7., 708–719. p.
- Lengyel Gabriella: Tiszavasvári cigány népessége. In: Kemény I. – Janky B. – Lengyel G.: A magyar cigányság, 1971–2003. Az MTA Etnikai – Nemzeti Kisebbségkutató Intézetének kiadványa, 2004., 157–180.p
- Lenzinger, Romina: Muslime bremsen Schweizer Schüler aus. In: Blick.ch online journal, 2010. dec. 12.
- Ley, Thomas: Der islam in der Schweiz: Woher konnmt das Unbehagen? Blick.ch. online journal, 2009. dec. 2.
- Luhmann, Niklas: Soziologie als Theorie sozialer Systeme. In: uő: Soziologische Aufklärung. Band. 1. Opladen: Westdeutscher Verlag. S. 113–136. p.

- Luhmann, Niklas: *Soziale Systeme. Grundriß einer allgemeinen Theorie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1984.
- Marushiakova Elena – V. Popov: *The Bulgarian Gypsies – Searching their Place in the Society*. *Balkanologie, Revue d'études pluridisciplinaires*, 2000. (Vol. IV.) No. 2.
- Metzel Tamás: *A bevándorlás kérdései Magyarországon. Doktori disszertáció*. PPKE Doktori Iskola, 2009.
- Muslims American, *Demographic Facts*. Allied Media.com. online journal, 2000.
- Nussbaumer, Hannes: *In der Moschee steht ein Billardtisch*. *Tagesanzeiger*, 2009. nov. 24.
- Orthodox birthrate seen saving Jewish majority in Israel. In: *World Tribune*. com online journal, 2007. május 8.
- Office of National Statistics: *UK Population Estimates*. 2010. június
- Póczik Szilveszter: *Cigányok és idegenek*. Felsőmagyarország Kiadó, Miskolc, 1999.
- Póczik Szilveszter: *Cigány integrációs problémák*. Kölcsey Intézet, Budapest, 2003.
- Póczik Szilveszter: *A roma kisebbség szociológiai problémái*. *Magyar Tudomány*, 2003/1. sz.
- Pokol Béla (2009): *Jogelmélet és jogtörténet*. In: *Acta Universitatis Szegediensis. Acta Juridica et Politica*. Tomus LXXII. (Fasciculus 16.) 411–461. p.
- Polansky, Paul: *Amerikai szemszögből a cigányságról*. 1999. (Internet)
- Polish workers do well abroad." *Istockanalyst* – online journal 2009. nov. 6-i híradása
- Pongrácz Tibor – S. Molnár Edit: *A gyerekvállalási magatartás alakulása*. A Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Intézete, 1997.
- Prónay Csaba (szerk.): *Cigányok Európában 2. – Olaszország*. Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2002.
- Pusko Gábor: *Romák és parasztok – fehérek és cigányok*. *Acta Ethnologica Danubiana* 2003-2004., No. 5-6., 57–80. p.
- Remittances from Romanian workers abroad reach USD 38,8 billion in five years. *Romania Business Insider* – online journal, 2010. dec. 22.
- Sarrazin, Thilo: *Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen*. Deutsche Verlags-Antalt. Berlin, 2010.

- Savage, Timothy M.: Europe and Islam: Crescent Waxing, Cultures Crashing. *The Washington Quarterly*, 2004. Summer, 25–51. p.
- Scheingold, Stuart: The Struggle to Politicize Legal Practice: A Case Study of Left Activist Lawyering in Seattle. In: Austin Sarat/S. Scheingold (eds.): *Cause Lawyering. Political Commitments and Professional Responsibilities*. New York, Oxford University Press, 1998., 118–150.p.
- Slavkova, Magdalena: Being Gypsy in Europe *Balkanologie. Revue d'études pluridisciplinaires*, 2008. (Vol XII.) No. 1-2.
- Solomon, Sam – Al Maqdisi, Elias: *Modern Day Trojan Horse: The Islamic Doctrine of Immigration*. 2009.
- Solt Ágnes: *Élet a reményen túl. Szegregált telepeken élők mentalitásvizsgálata*. OKRI, 2008.
- Spengler, Oswald: *A Nyugat alkonya. A világtörténelem morfológiájának körvonalai I. kötet: Alak és valóság, II. kötet: Világtörténeti perspektívák*. Budapest. Európa Könyvkiadó, 1995.
- Tibi, Bassam: *Europa droht eine Islamisierung*, *Die Welt*, 2002. május 28.
- Trovis, Alan: *UK population growth to 70 m challenged*, *The Guardian*, 2009. okt. 21.
- The Future of the Global Muslim Population*. The Pew Forum on Religion and Public Life. 2011. január
- Varga E. Árpád: *Vasile Ghetáu előreszámítása Románia nemzetiségeiről (1992–2032)*. *Hitel*, 2000/7 sz., 73–88. p.
- Weissink, Alexander: *Dutch Muslims sending children to Egypt for education*. *Handelsblald*, 2009. nov. 4.
- Windisch, Zsófia: *Islam in Austria*. Universität Wien, 2010.
- Wirth Márta: *Nem fogják ellepni az országot a stratégiai gyerekek*, *Origo*, 2009. nov. 28. (Internet)
- Zincone, Giovanni: *Italy – Main features of Italian immigration flows*, 2000.

A népességfogyás egész Európa gondja, s míg a keleti uniós országokban ezt a cigánykérdés súlyosítja

addig a gazdagabb nyugati államokban a befogadott muszlim lakosság rohamosan növekvő létszáma és integrációs problémái teszik a kérdést elsőrendű problémává. A nyugati nagyvárosokban már ma is százezres és milliós muszlim közösségek élnek párhuzamos társadalmakban – a többségi társadalmak kultúrájával, szokásaival és elvárásaival a legellenségesebb módon szemben állva –, akik

MAGAS SZÜLETÉSI RÁTÁJUK KÖVETKEZTÉBEN a 2050-es évekre

a legtöbb városban már többséget alkotnak majd az előregedő és zsugorodó létszámú európai gyökerű lakossághoz képest. Ezek a problémák a mindennapokban már több éve érezhetőek voltak a széles tömegek számára, azonban a domináns média és a véleményformáló szellemi körök – éppúgy, ahogy itthon a cigánykérdést illetően – megtiltották őszinte megvitatásukat, és rasszizmussal vádolták meg azokat, akik fel merték vetni őket. Az elfedett, növekvő problémák azonban robbanásszerűen kitörték az ezredforduló környékén.

2800 Ft.-

www.kairoscs.hu